

**ΟΙ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
ΑΠΟ ΤΟ 1970 ΜΕΧΡΙ ΤΟ 1998 ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ
ΤΟΥΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ**

ΜΕΤΕΧΟΝΤΕΣ ΣΠΟΥΔΑΣΤΕΣ
ΓΚΙΓΚΙΛΟΥ ΔΗΜΗΤΡΟΥΛΑ
ΚΑΛΛΙΝΤΕΡΗΣ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ
ΚΙΤΣΩΝΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ
ΑΛΕΞΟΠΟΥΛΟΣ ΑΝΔΡΕΑΣ

Πτυχιακή για την λήψη του πτυχίου Λογιστικής
Σχολής Διοίκησης και Οικονομίας (Σ.Δ.Ο.)
Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος (Τ.Ε.Ι.) Πάτρας.

ΠΑΤΡΑ 2000

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Αντί – προλόγου.....	4
Εισαγωγή.....	5

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

1. Κρατικός προϋπολογισμός.....	8
1.1. Ορισμός και χαρακτηριστικά.....	8
1.2. Μορφές προϋπολογισμού.....	9
1.3. Κατάρτιση προϋπολογισμού.....	9
1.3.1. Γενικά.....	9
1.3.2. Αρχές καταρτίσεως προϋπολογισμού.....	12
1.3.3. Μέθοδοι καταρτίσεως προϋπολογισμού.....	15
1.4. Ψήφιση προϋπολογισμού.....	17
1.5. Εκτέλεση προϋπολογισμού.....	18
1.5.1. Γενικά.....	18
1.5.2. Εκτέλεση προϋπολογισμού εσόδων.....	19
1.5.3. Εκτέλεση προϋπολογισμού εξόδων.....	21
1.6. Ελεγκτικό Συνέδριο : Ελεγχος των δαπανών.....	24
1.7. (Αν)ισοζύγιο Προϋπολογισμού.....	25
1.7.1. Γενικά.....	25
1.7.2. Μορφές Δημοσίων Εσόδων.....	26
1.7.3. Ταξινόμηση Δαπανών.....	32

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

2. Δημόσιο Χρέος.....	37
2.1. Γενικά.....	37
2.2. Διακρίσεις Δημοσίου Χρέους.....	38
2.3. Συνέπειες των υψηλών δημοσιονομικών ελλειμμάτων.....	41
2.4. Χρηματοδότηση ελλείμματος προϋπολογισμού.....	42

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

3. Αναθεώρηση του συστήματος των εθνικών λογαριασμών.....	47
3.1. Εισαγωγή.....	47
3.1.1. Αναθεώρηση του συστήματος.....	47
3.1.2. Έτος βάσης της αναθεώρησης.....	48
3.1.3. Στατιστικές πηγές.....	48
3.1.4. Βασικά στοιχεία του ESA.....	49
3.1.5. Θεσμικοί τομείς και υποτομείς.....	50
3.1.6. Βασικές έννοιες.....	51
3.2. Ομαδοποίηση συναλλαγών και λογαριασμών του ESA.....	54
3.2.1. Ομαδοποίηση των συναλλαγών.....	54
3.2.2. Ταξινόμηση των περιουσιακών στοιχείων.....	57
3.2.3. Φόροι και επιδοτήσεις με βάση το ESA.....	57
3.3. Λογαριασμοί του ESA.....	59
3.3.1. Γενικά.....	59
3.3.2. Αποτίμηση των συναλλαγών.....	62
3.4. Μέθοδοι υπολογισμού του ΑΕΠ με βάση το ESA.....	62

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

4.	Η εξέλιξη του δημοσιονομικου τομέα την τελευταία τριαντακονταετία.....	65
4.1.	Η πορεία των δημοσιονομικών δεικτών.....	66
4.2.	Το πλαίσιο λειτουργίας του δημοσιονομικού συστήματος.....	72
4.3.	Ο τομέας των κρατικών δαπανών.....	79
4.4.	Αδυναμίες του φορολογικού συστήματος.....	83
4.5.	Η αναγκαιότητα της φορολογικής εναρμόνισης.....	89
4.6.	Γενικές διαπιστώσεις και προτάσεις πολιτικής.....	92
4.7.	Η ανάπτυξη βασική προϋπόθεση σταθεροποίησης των δημοσίων μας οικονομικών.....	96
4.8.	Ο Δυϊσμός της Ελληνικής Οικονομίας.....	103
	Βιβλιογραφία.....	112

ΑΝΤΙ – ΠΡΟΛΟΓΟΥ

Τα τελευταία τριάντα περίπου χρόνια οι δημόσιες δαπάνες στην Ελλάδα διαμορφώνονται σε επίπεδα υψηλότερα από τα δημόσια έσοδα... Όμως το φαινόμενο αυτό δεν είχε πριν από λίγα χρόνια προκαλέσει ιδιαίτερες ανησυχίες γιατί το δημόσιο έλλειμμα και το δημόσιο χρέος εξελισσόταν με συγκρατημένους ρυθμούς και οφείλονταν κυρίως ή αποκλειστικά στις δημόσιες επενδύσεις.

Ήδη από τα μέσα της δεκαετίας του '70 η κατάσταση αυτή άρχισε σταδιακά να αλλάζει. Ο δημόσιος τομέας άρχισε να καταλαμβάνει όλο και μεγαλύτερο μέρος της οικονομίας, το έλλειμμα του κρατικού προϋπολογισμού και κυρίως των δημοσίων επιχειρήσεων και οργανισμών να αυξάνει με ανησυχητικούς ρυθμούς ενώ σημαντική αλλαγή υπήρξε και στην διάρθρωσή του. Έτσι, τα τελευταία χρόνια το μεγαλύτερο μέρος του ελλείμματος οφείλεται στις τρέχουσες δαπάνες ενώ η συμμετοχή των δημοσίων επενδύσεων είναι μικρή και διαρκώς μειούμενη.

Αυτά φυσικά ισχύουν μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του '90, όπου η κατάσταση αυτή την φορά αλλάζει κατα την αντίθετη φορά. Έτσι για να πραγματοποιηθούν οι προϋποθέσεις ένταξης της ελληνικής οικονομίας στην ΟΝΕ και για να μπορέσει η χώρα μας να εξασφαλίσει ισότιμη παρουσία στην Ε.Ε., πρέπει το χρέος να μειωθεί ακόμα περισσότερο, επιτυγχάνοντας έτσι ταχεία αποκλιμάκωση.

Πόσοι όμως από εμάς γνωρίζουν τι σημαίνουν όλα αυτά; Τι είναι δημόσιος τομέας; Τι είναι κρατικός προϋπολογισμός; Τι περιέχει; Πώς μπορεί να αντιμετωπιστεί; Σκοπός αυτής της πτυχιακής είναι να δώσει απαντήσεις στα παρακάτω ερωτήματα (όσο αυτό είναι εφικτό), καθώς επίσης και να αναλύσει τις δημοσιονομικές εξελίξεις και τις επιπτώσεις αυτών από το 1970 μέχρι και το 1998.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο δημόσιος τομέας μπορεί να επηρεάσει τη δραστηριότητα σε μια οικονομία με τις δαπάνες που πραγματοποιεί για την αγορά αγαθών και υπηρεσιών και με τις μεταβολές που μπορεί να επιφέρει διαμέσου της φορολογίας και των μεταβιβαστικών πληρωμών στο εισόδημα των νοικοκυριών και κατά συνέπεια στις δαπάνες τους για κατανάλωση. Πριν την δεκαετία του 1930 η οικονομική δραστηριότητα του δημόσιου τομέα στις περισσότερες χώρες του κόσμου ήταν σχεδόν ασήμαντη. Από την αρχή όμως τις δεκαετίας του '30 που εφαρμόστηκε η πολιτική του New Deal στις ΗΠΑ από τον τότε πρόεδρο F.D.Roosevelt και ιδιαίτερα μετά από λίγα χρόνια που δημοσιεύτηκε η Γενική Θεωρία (Περί τόκων, χρήματος και απασχολήσεως) του Keynes, οικονομική δραστηριότητα του δημόσιου τομέα έχει αρχίσει να αυξάνεται σημαντικά στις περισσότερες χώρες του κόσμου. Στη χώρα μας η δραστηριότητα του δημόσιου τομέα έχει αυξηθεί κατά τα τελευταία χρόνια σε ιδιαίτερα μεγάλο βαθμό (οι συνολικές δαπάνες του δημόσιου στην χώρα μας αυξήθηκαν από 32,8% του Ακαθαρίστου Εγχώριου Προϊόντος (Α.Ε.Π) σε τρέχουσες αγοραίες τιμές το 1975, σε 36,8% το 1980, σε 51,5% το 1985 και μειώθηκαν σε 24,7% το 1997).

Η οικονομική δραστηριότητα του δημόσιου τομέα περιλαμβάνει συναλλαγές που συνεπάγονται δαπάνες ή δημιουργούν έσοδα για το τομέα αυτό. Στη πρώτη κατηγορία περιλαμβάνονται η αγορά αγαθών και υπηρεσιών, η καταβολή εισοδηματικών μεταβιβάσεων και επιδοτήσεων και η εξόφληση του δημόσιου χρέους. Στην δεύτερη κατηγορία περιλαμβάνονται η είσπραξη φόρων, η πώληση αγαθών και υπηρεσιών και ο δανεισμός από τον ιδιωτικό τομέα.

Οι δραστηριότητες του δημόσιου τομέα στην Ελλάδα ασκούνται μέσω ενός ασυνήθιστα μεγάλου αριθμού δημόσιων υπηρεσιών , οργανισμών, ιδρυμάτων, ασφαλιστικών ταμείων , δημόσιων επιχειρήσεων κ.ο.κ . Όλοι αυτοί οι φορείς είναι δυνατόν να ταξινομηθούν σε πέντε μεγάλες κατηγορίες :

1. Κεντρικές Κυβερνήσεις
2. Ασφαλιστικά Ταμεία
3. Τοπική Αυτοδιοίκηση
4. Λοιπά Ν.Π.Δ.Δ. και
5. Δημόσιες Επιχειρήσεις.

Ένα αξιοσημείωτο χαρακτηριστικό είναι ότι η οικονομική και διοικητική αυτονομία των διάφορων αυτών των φορέων από την Κεντρική Κυβέρνηση διαφέρει σημαντικά από κατηγορία σε κατηγορία . Έτσι , ενώ τα Ασφαλιστικά Ταμεία έχουν πλήρη σχεδόν οικονομική αυτονομία , η αυτονομία της Τοπικής Αυτοδιοίκησης είναι σχεδόν ανύπαρκτη παρά τα μέτρα που λήφθηκαν την δεκαετία του '80. Το δεύτερο αξιοσημείωτο είναι ο εξαιρετικά μεγάλος αριθμός των Ασφαλιστικών Ταμείων (σχεδόν 400) και των λοιπών Ν.Π.Δ.Δ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

1. ΚΡΑΤΙΚΟΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

1.1. ΟΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ.

«Κρατικός προϋπολογισμός είναι μια πράξη μέσω της οποίας προβλέπονται τα έσοδα και τα όρια των εξόδων του κράτους ορισμένης χρονικής περιόδου, συνήθως ενός έτους, των οποίων εγκρίνεται η πραγματοποίηση από την κείμενη νομοθεσία».

Από τον παραπάνω ορισμό προκύπτουν τρία χαρακτηριστικά του προϋπολογισμού:

1. Ο Προϋπολογισμός είναι πράξη διοικητική. Ο προϋπολογισμός ψηφίζεται στη Βουλή και λαμβάνει τον τύπο του Νόμου. Με τον προϋπολογισμό παρέχεται η τυπική συναίνεση της Νομοθετικής Εξουσίας προς την Εκτελεστική για την είσπραξη εσόδων και την πληρωμή εξόδων.

2. Ο Προϋπολογισμός είναι πράξη προβλέψεως, γιατί καταρτίζεται πριν την έναρξη του έτους, το οποίο αφορά. Επομένως, η Αρχή που καταρτίζει τον προϋπολογισμό πρέπει να προβλέψει, βάσει των αναμενόμενων οικονομικών συνθηκών, αφενός τα δημόσια έσοδα και αφετέρου τα δημόσια έξοδα. Πρέπει να σημειωθεί ότι μετά την ψήφιση του προϋπολογισμού, η Κυβέρνηση δεν μπορεί να υπερβεί τις αναγραφόμενες πιστώσεις (έξοδα) για το σχετικό έτος, μπορεί όμως να δαπανήσει λιγότερα από τα προβλεπόμενα ποσά.

3. Ο Προϋπολογισμός είναι πράξη προϋπολογισμός. Η χρονική ισχύς του προϋπολογισμού είναι περιορισμένη για ένα οικονομικό έτος, το οποίο στην Ελλάδα, συμπίπτει με ημερολογιακό έτος.

1.2. ΜΟΡΦΕΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ

Στην χώρα μας, ο γενικός κρατικός προϋπολογισμός περιλαμβάνει τον τακτικό προϋπολογισμό και τον προϋπολογισμό δημοσίων επενδύσεων.

Ο τακτικός προϋπολογισμός περιλαμβάνει από την πλευρά των εσόδων όλα τα έσοδα του Δημοσίου, εκτός από τα έσοδα από επενδύσεις και τα έσοδα από δανεισμό, και από την πλευρά των δαπανών όλες τις δημόσιες δαπάνες, εκτός από τις δαπάνες για επενδύσεις.

Ο προϋπολογισμός δημοσίων επενδύσεων περιλαμβάνει από την πλευρά των εσόδων τα έσοδα από επενδύσεις, το τυχόν πλεόνασμα του τακτικού προϋπολογισμού και τα έσοδα από δάνεια του Δημοσίου, στη δε πλευρά των δαπανών περιλαμβάνει τις δαπάνες για δημόσιες επενδύσεις.

Μαζί με το τακτικό προϋπολογισμό και τον προϋπολογισμό δημοσίων επενδύσεων κατά τα τελευταία χρόνια παρουσιάζεται και ο Ειδικός Λογαριασμός Εγγύησης Γεωργικών Προϊόντων (ΕΛΕΓΕΠ), τα έσοδα του οποίου προέρχονται από το λογαριασμό Εγγυήσεων του FEOGA.

Και οι τρεις αυτοί προϋπολογισμοί εντάσσονται στο γενικό κρατικό προϋπολογισμό και παρουσιάζονται ως ένα ενιαίο σύνολο, ώστε να παρέχεται μια ολοκληρωμένη εικόνα της κρατικής οικονομικής δραστηριότητας.

1.3. ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ

1.3.1. ΓΕΝΙΚΑ

Την ευθύνη για την κατάρτιση του προϋπολογισμού φέρει ο Υπουργός Οικονομικών. Στο έργο του αυτό υποβοηθείται από τις υπηρεσίες του υπουργείου και ιδιαίτερα από τη Διεύθυνση

Προϋπολογισμού του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους (Γ.Λ.Κ.), η οποία και διεκπεραιώνει όλες τις εργασίες που συνδέονται τόσο με την κατάρτιση όσο και με την εκτέλεση του Προϋπολογισμού.

Σε σχέση με άλλες χώρες, η κατάρτιση του προϋπολογισμού στην Ελλάδα είναι απλή. Στα τέλη Μαΐου ή αρχές Ιουνίου κάθε έτους κυκλοφορεί μια εγκύκλιος από το Γ.Λ.Κ. με οδηγίες σχετικά με την κατάρτιση του προϋπολογισμού του επόμενου έτους. Στο μεγαλύτερο μέρος της η εγκύκλιος περιέχει οδηγίες καθαρά τεχνική φύσεως όπως π.χ. «Οι πιστώσεις για αποδοχές προσωπικού θα εμφανισθούν σε τέσσερις (4) αναλυτικούς πίνακες αποδοχών...» ή «οι πιστώσεις για νέες δαπάνες θα πρέπει να εμφανισθούν χωριστά και να υπογραμμισθούν με κόκκινο μελάνι για εύκολη αναγνώριση» κ.λ.π.

Η επόμενη ενέργεια λαμβάνει χώρα στα διάφορα υπουργεία και τις νομαρχίες. Οι διάφορες υπηρεσίες του κάθε υπουργείου προετοιμάζουν το σχέδιο προϋπολογισμού δαπανών τους για το επόμενο έτος και το υποβάλλουν στην Οικονομική Υπηρεσία του υπουργείου τους. Η Οικονομική Υπηρεσία κάθε υπουργείου, αφού συγκεντρώσει όλα αυτά τα σχέδια τα ενοποιεί και τα επεξεργάζεται περαιτέρω και σχηματίζει το σχέδιο Προϋπολογισμού (δαπανών) ολοκλήρου του υπουργείου. Στο έργο αυτό η Οικονομική Υπηρεσία συνεργάζεται με την Υπηρεσία Εντελλόμενων Εξόδων (Υ.Ε.Ε.) του κάθε υπουργείου. Η συνεργασία αυτή όχι μόνο προβλέπεται από την εγκύκλιο αλλά και επιβάλλεται αφού οι υπάλληλοι της Υ.Ε.Ε. (οι οποίοι ανήκουν στο Υπουργείο Οικονομικών) έχουν αυξημένες γνώσεις και εμπειρία σε θέματα προϋπολογισμού και είναι σε θέση να κάνουν χρήσιμες υποδείξεις. Στην συνέχεια το σχέδιο προϋπολογισμού εξετάζεται από τον αντίστοιχο Υπουργό, ο οποίος και λαμβάνει τις οριστικές αποφάσεις, ιδιαίτερα για τις δαπάνες που σχετίζονται άμεσα με την ακολουθούμενη πολιτική. Κατόπιν το σχέδιο προϋπολογισμού

υποβάλλεται στην Υ.Ε.Ε. του υπουργείου η οποία μαζί με τα σχόλιά της τα αποστέλλει στο Γ.Λ.Κ. Συνήθως ως προθεσμία υποβολής στο Γ.Λ.Κ. ορίζεται η 31^η Ιουλίου και μερικές φορές η 15^η Αυγούστου.

Είναι σημαντικό στο σημείο αυτό να εξετάσουμε αναλυτικά τον τρόπο με τον οποίο οι οικονομικές υπηρεσίες των υπουργικών προσδιορίζουν το ύψος των διαφόρων αιτημάτων για τον επόμενο χρόνο. Η επικρατούσα πρακτική είναι οι πιστώσεις του τρέχοντος έτους να προσαυξάνονται, χωρίς να υπάρχουν ενιαίες οδηγίες για το ύψος αυτής της προσαύξησης. Εξαίρεση βέβαια αποτελούν οι «νέες κατηγορίες» δαπανών. Φυσικά Λαμβάνεται υπόψη όχι μόνο το ύψος της πίστωσης αλλά και η εκταμίευση που πραγματοποιήθηκε το προηγούμενο έτος. Λαμβάνεται επίσης υπόψη το γεγονός ότι το Γ.Λ.Κ. θα προβεί πιθανότατα σε ορισμένες περικοπές, οπότε τα προτεινόμενα ποσά αυξάνονται ανάλογα.

Είναι φανερό ότι η παραδοσιακή αυτή μέθοδος κατάρπισης του προϋπολογισμού (traditional budgeting) δεν επιτρέπει την συγκράτηση των δημοσίων δαπανών. Αντίθετα η προσαύξηση των περυσινών πιστώσεων πέρα από το αναγκαίο ποσό, για να «προεξοφληθεί» η τυχόν περικοπή από το Γ.Λ.Κ., οδηγεί αναμφίβολα σε αύξηση των δαπανών. Σημειώνεται ότι το μεγαλύτερο «παράπονο» των Υπαλλήλων της Διεύθυνσης Προϋπολογισμού, του Γ.Λ.Κ. είναι ότι τα αιτήματα των υπουργείων είναι συνήθως αδικαιολόγητα υψηλά.

Αφού τα σχέδια προϋπολογισμών των διαφόρων υπουργείων φθάσουν στο Γ.Λ.Κ., συνήθως τον Αύγουστο, αρχίζει μια νέα φάση εξέτασης και ανάλυσης αιτημάτων από την αρμόδια διεύθυνση του Γ.Λ.Κ. Στην φάση αυτή πραγματοποιούνται συναντήσεις υπαλλήλων από τις Οικονομικές Υπηρεσίες των διαφόρων υπουργείων με σκοπό να πεισθούν οι δεύτεροι και να δεχθούν μείωση των αιτημάτων τους. Οι τελευταίες περικοπές στα αιτήματα των υπουργείων γίνονται υπό την επίβλεψη του

Υπουργού Οικονομικών, ο οποίος έχει το δικαίωμα να περικόπτει δαπάνες προκειμένου το σύνολο των δαπανών του Προϋπολογισμού να συμβαδίζει με την γενικότερη μακροοικονομική πολιτική της κυβέρνησης για το επόμενο έτος. Το δικαίωμά του αυτό όμως περιορίζεται σε δύο σημεία.

Κατ' αρχή δεν έχει το δικαίωμα να περικόψει τις λεγόμενες «υποχρεωτικές δαπάνες» (π.χ. μισθοί δημοσίων υπαλλήλων) ή τις δαπάνες που προκύπτουν από συμβατικές υποχρεώσεις του Δημοσίου (π.χ. μισθώματα, τόκους). Δεύτερον, πριν περικόψει τις δαπάνες ενός υπουργείου συνεννοείται με τον αντίστοιχο υπουργό. Τυχόν διαφωνίες επιλύονται από το Υπουργικό Συμβούλιο ή τον ίδιο τον Πρωθυπουργό.

Σημειώνεται ότι όλα τα ανωτέρω ισχύουν μόνο για το σκέλος των δαπανών του προϋπολογισμού. Ο προϋπολογισμός των εσόδων καταρτίζεται από το Υπουργείο Οικονομικών. (Το Υπουργείο Γεωργίας καταρτίζει τον προϋπολογισμό του ΕΛΕΓΕΠ.).

1.3.2. ΑΡΧΕΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΕΩΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ

Σε παλαιότερή βιβλιογραφία επι του προϋπολογισμού μεγάλη συζήτηση γινόταν περί των «λεγόμενων αρχών» καταρτίσεως του Προϋπολογισμού.

Στην συνέχεια παραθέτουμε εν συντομίᾳ τις εν λόγω αρχές:

Ο κανόνας της δημοσιότητας του Προϋπολογισμού, σύμφωνα με τον οποίο ο Προϋπολογισμός πρέπει να δημοσιεύεται, καθιστώντας έτσι δυνατή την μελέτη από κάθε ενδιαφερόμενο.

Ο κανόνας του ενιαυσίου του Προϋπολογισμού, κατά τον οποίο ο Προϋπολογισμός πρέπει να καταρτίζεται για ένα έτος (ή τουλάχιστον για περιορισμένη χρονική περίοδο) και αυτό διότι η εκτίμηση εξόδων και εσόδων του κράτους θα είναι ακριβέστερη. Πρόβλημα γεννιέται όσον αφορά αφ' ενός μεν τα έσοδα τα οποία θα βεβαιωθούν εντός ενός

έτους, πλην όμως δεν θα εισπραχθούν εντός του εν λόγω έτους, αφ' ετέρου δε τις δαπάνες, οι οποίες θα αναληφθούν εντός ενός έτους, πλην όμως δεν θα πληρωθούν εντός του εν λόγω έτους.¹ Εν προκειμένω μπορούν να ακολουθηθούν δύο κύριες μέθοδοι:

Πρώτον, είναι δυνατό να ακολουθηθεί η Ταμειακή μέθοδος, κατά την οποία μόνο τα έσοδα τα οποία θα εισπραχθούν (ανεξαρτήτως χρόνου βεβαιώσεώς τους) και τα έξοδα τα οποία πληρωθούν (ανεξαρτήτως χρόνου αναλήψεως των σχετικών υποχρεώσεων) εντός του οικονομικού έτους, θεωρούνται ως αναφερόμενοι στο Προϋπολογισμό του υπ' όψιν έτους. Ο κατ' αυτόν τον τρόπο καταρτιζόμενος Προϋπολογισμός καλείται Ταμειακός. (cash Budget).

Δεύτερον, είναι δυνατό να ακολουθηθεί η Διοικητική μέθοδος (ή το σύστημα της χρήσεως), κατά την οποία ως έσοδα του προϋπολογισμού ενός έτους χαρακτηρίζονται εκείνα τα οποία θα βεβαιωθούν εντός του υπ' όψιν έτους (ανεξαρτήτως χρόνου εισπράξεώς τους), και ως έξοδα χαρακτηρίζονται εκείνα τα οποία θα αναληφθούν (ασχέτου χρόνου πληρωμής) εντός του εν λόγω έτους. Ο κατ' αυτόν τον τρόπο καταρτιζόμενος προϋπολογισμός αποκαλείται Διοικητικός Προϋπολογισμός. (Administrative Budget).

Όπως είναι προφανές, η διοικητική μέθοδος είναι περίπλοκη και οδηγεί σε συγχύσεις. Στην Ελλάδα εφαρμόζεται το μικτό σύστημα, κατά το οποίο η μεν εκτέλεση του προϋπολογισμού εσόδων κάθε οικονομικού έτους παρατείνεται για ένα μήνα, για την είσπραξή τους μέχρι την λήξη του σχετικού έτους βεβαιωθέντων εσόδων, η δε εκτέλεση του προϋπολογισμού εξόδων ενός οικονομικού έτους παρατείνεται για δύο (2) μήνες για την πληρωμή των εξόδων, για τα οποία οι σχετικές υποχρεώσεις ανελήφθησαν μέχρι την λήξη τους. Εφαρμόζεται δηλαδή στην Ελλάδα ο Διοικητικός Προϋπολογισμός. Πλην όμως, λόγω του ότι η

συμπληρωματική περίοδος εκτελέσεως του Προϋπολογισμού, είναι μικρής διάρκειας, αυτός προσεγγίζει τον Ταμειακό Προϋπολογισμό.

Ο κανόνας της ειλικρίνειας του Προϋπολογισμού. Σύμφωνα μ' αυτόν, οι αναγραφόμενες στον Προϋπολογισμό εκτιμήσεις πρέπει να είναι ειλικρινείς.

Ο κανόνας της σαφήνειας του προϋπολογισμού. Κατ' αυτόν τα έσοδα και τα έξοδα του Κράτους πρέπει να ταξινομούνται κατά τον πιο σαφή τρόπο.

Ο κανόνας της προηγούμενης εξουσίας δότησης του Προϋπολογισμού. Κατά τον κανόνα αυτό, προ της εκτελέσεως του Προϋπολογισμού, πρέπει να εξουσιοδοτείται η εκτελεστική εξουσία από την Νομοθετική Εξουσία.

Ο κανόνας της ενότητας του Προϋπολογισμού. Ο κανόνας αυτός επιβάλλει την συγκέντρωση σε ενιαίο κείμενο όλων των εσόδων και των εξόδων του νομικού προσώπου του Κράτους. Επομένως, εάν έσοδα ή έξοδα δεν αναφέρονται στο νομικό πρόσωπο του Κράτους, μπορούν να αναγραφούν σε ιδιαίτερους προϋπολογισμούς.

Ο κανόνας της καθολικότητας του Προϋπολογισμού. Σύμφωνα μ' αυτόν, όλα τα έσοδα και τα έξοδα του κράτους πρέπει να αναφέρονται στον Προϋπολογισμό. Συνέπεια του εν λόγω κανόνος είναι, ότι το σύνολο των ακαθαρίστων εσόδων από την π.χ. φορολογία εισοδήματος πρέπει να αναγράφεται στο κατάλληλο σκέλος του Προϋπολογισμού, χωρίς μείωση του για τα έξοδα βεβαιώσεως, εισπράξεως κ.λ.π. του εν λόγω φόρου, τα οποία αναγράφονται στο σκέλος των εξόδων. Δηλαδή, ο ακαθάριστος Προϋπολογισμός, σύμφωνα με τον κανόνα αυτό, είναι ο ακαθάριστος Προϋπολογισμός (budget brut) όχι ο καθαρός Προϋπολογισμός (budget net), ο οποίος θα ανέγραφε μόνο το καθαρό

ποσό του συμψηφισμού των εσόδων προς τα αναγκαία για πραγματοποίησή τους έξοδα.

Ο κανόνας της ειδικότητας του Προϋπολογισμού. Σύμφωνα με τον κανόνα αυτό, στον Προϋπολογισμό πρέπει να γράφονται λεπτομερώς τα διάφορα είδη εσόδων και εξόδων. Με την εν λόγω αρχή αποφεύγεται επι παραδείγματι η μεταφορά πιστώσεως από ένα είδος δαπάνης σε άλλο.

Ο κανόνας του μη ειδικού προορισμού των δημοσίων εσόδων. Μ' αυτόν τον κανόνα απαγορεύεται ο προορισμός ενός δημοσίου εσόδου για την κάλυψη συγκεκριμένης δαπάνης. Με τον κανόνα αυτό αποφεύγονται τα «στεγανά διαμερίσματα» στον προϋπολογισμό και η μ' αυτά προνομιακή μεταχείριση ορισμένων δαπανών.

1.3.3. ΜΕΘΟΔΟΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΕΩΣ ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ

Οι μέθοδοι κατάρτισης προϋπολογισμού είναι οι εξής: ο Προϋπολογισμός Μηδενικής Βάσης (ΠΜΒ) και ο Πολυεπίς Προϋπολογισμός.

1. Ο ΠΜΒ είναι μια διαδικασία προγραμματισμού και προϋπολογισμού με σκοπό την αποτελεσματική και αποδοτική λειτουργία της Δημόσιας Διοίκησης. Μηδενική βάση σημαίνει ότι καμία δαπάνη δεν μπορεί να θεωρείται σαν δεδομένη, αλλά όλες ανεξαίρετα να τίθενται υπό έλεγχο από άποψη αναγκαιότητας και σκοπιμότητας. Δηλαδή με την μέθοδο αυτή πολλές δαπάνες που θεωρούνται κατ' αρχήν βέβαια αναγκαίες ή ανελαστικές μπορεί να αποδειχθεί ότι δεν έχουν τις ιδιότητες αυτές. Αυτό σημαίνει ότι κάθε αρμόδιος με την σύνταξη του Προϋπολογισμού πρέπει να τεκμηριώνει την παραγωγικότητα, αναγκαιότητα και το ύψος της δαπάνης από την αρχή, αρχίζοντας από τις συνέπειες, αν οι δαπάνη αυτή ήταν μηδέν. Μηδενική βάση δεν σημαίνει φυσικά

και αυτόματο μηδενισμό του τρέχοντος επιπέδου δραστηριότητας ενός φορέα αλλά οτι πρέπει όλες οι δραστηριότητες να αναθεωρηθούν από την αρχή για να διαπιστωθεί αν είναι σκόπιμο να καταργηθούν ή να μειωθούν ή να παραμείνουν στο αυτό επίπεδο ή ακόμα και να αυξηθούν. Η εφαρμογή επομένως της μεθόδου αυτής δεν σημαίνει πάντοτε περικοπή δαπανών. Το μόνο πράγμα που απαιτεί ο ΠΜΒ από τον υπεύθυνο κάθε υπηρεσιακής μονάδας του από την αρχή και να δικαιολογεί γιατί θα πρέπει να γίνουν οι συγκεκριμένες δαπάνες.

2. Το Πρόγραμμα Αυξήσεως της Παραγωγικότητας (ΠΑΠ) είναι συναφείς με το ΠΜΒ και αποβλέπει στην βελτίωση της ποιότητας των παρεχομένων υπηρεσιών με την αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας και στην μείωση του κόστους. Το ΠΑΠ χρησιμοποιεί μία δέσμη σύγχρονων τεχνικοοικονομικών μεθόδων , ανάλυσης φόρτου εργασίας, χρησιμοποιούμενης τεχνολογίας και γραφειοκρατικών διαδικασιών.

3. Η κατάρτιση «πολυετούς προϋπολογισμού» (multi-year buldening) αποτελεί μία άλλη μέθοδο κατάρτισης, η οποία είναι τελείως διαφορετική από τον Π.Μ.Β. Βοηθά σημαντικά στην εκλογίκευση της κατάρτισης του Προϋπολογισμού και τονίζει ιδιαίτερα τις μακροπρόθεσμες προοπτικές και τις συνέπειες που θα έχουν οι αποφάσεις που λαμβάνονται σήμερα σε μελλοντικούς προϋπολογισμούς.

Η λογική των πολυετών προϋπολογισμών είναι απλή. Κάθε νέο πρόγραμμα, μέτρο, πρόσληψη, επένδυση κ.λ.π. απαιτεί δαπάνες όχι μόνο στην αρχική φάση αλλά και στο μέλλον.

Έτσι όταν στο υπο κατάρτιση προϋπολογισμό εγγράφονται όλες οι πιστώσεις για την απόκτηση κάποιου αγαθού, έμμεσα και πολλές φορές

χωρίς να συνειδητοποιείται, αποφασίζεται η επιβάρυνση των μελλοντικών προϋπολογισμών με τις δαπάνες λειτουργίας, συντήρησης κ.λ.π. Επίσης όταν αναμένονται σημαντικές μεταβολές στους προσδιοριστικούς παράγοντες των τρεχουσών δαπανών (και εσόδων) του προϋπολογισμού η επίπτωση των μεταβολών αυτών θα καταστεί σαφής και συγκεκριμένη με ένα διεπή ή τριεπή προϋπολογισμό.

Η ορθή πρακτική κατάρτιση του προϋπολογισμού είναι να τονίζει τις συνέπειες και επιπτώσεις των σημερινών αποφάσεων, τάσεων ή εξελίξεων στις δαπάνες των μελλοντικών προϋπολογισμών. Γι' αυτό και το Ελληνικό Σύνταγμα του 1975 (άρθρο 79) επιτρέπει, για πρώτη φορά την κατάρτιση διετών προϋπολογισμών.

Εκτός από το 1979, η μοναδική εξαίρεση, δεν χρησιμοποιήθηκαν ξανά ούτε ο ΠΜΒ ούτε και ο πολυετής..

1.4. Η ΨΗΦΙΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ

Σύμφωνα με τό Σύνταγμα του 1975 (άρθρο 79), ο Υπουργός Οικονομικών πρέπει να καταθέσει τον Κρατικό Προϋπολογισμό στην Βουλή προς ψήφιση τουλάχιστον ένα μήνα πριν από την έναρξη του οικονομικού έτους. Επομένως, αφού το οικονομικό έτος στην χώρα μας συμπίπτει με το ημερολογιακό έτος και αρχίζει την 1^η Ιανουαρίου, ο Προϋπολογισμός κατατίθεται και η Εισιτηριακή Έκθεση όπου αναλύεται η δημιοσιονομική πολιτική για το επόμενο έτος και παρουσιάζονται οι τελευταίες εξελίξεις στην εκτέλεση του Προϋπολογισμού του τρέχοντος έτους.

Ο ρόλος του Κοινοβουλίου στην χώρα μας είναι πολύ περιορισμένος όσον αφορά την διαμόρφωση του Προϋπολογισμού. Η Βουλή δεν εξετάζει αναλυτικά τις δαπάνες του Προϋπολογισμού αλλά η

συζήτηση περιστρέφεται γύρω από την γενικότερη δημοσιονομική και οικονομική πολιτική της Κυβέρνησης. Το Κοινοβούλιο δεν έχει το δικαίωμα να απορρίψει τον Προϋπολογισμό στο σύνολό του, αλλά έχει την δυνατότητα να μην εγκρίνει συγκεκριμένες πιστώσεις που έχουν εγγραφεί στον Προϋπολογισμό. Δεν έχει την δυνατότητα όμως να μην εγκρίνει τις «υποχρεωτικές δαπάνες» ή τις δαπάνες που απορρέουν από τις συμβατικές υποχρεώσεις του Δημοσίου. Στην πράξη, ο Προϋπολογισμός ψηφίζεται ακριβώς όπως κατατίθεται από την Κυβέρνηση. Έτσι μόνο το Υπουργικό Συμβούλιο και ο Υπουργός Οικονομικών έχουν ουσιαστικά τη δυνατότητα να συγκρατήσουν τις δημόσιες δαπάνες.

Γενικά η αναβάθμιση του ρόλου του Κοινοβουλίου στην διαμόρφωση του Προϋπολογισμού θα ήταν μια κίνηση προς την ορθή κατεύθυνση, θα συνέβαλε στην συγκράτηση των δαπανών και θα βελτίωνε τις μεθόδους κατάρτισης και την διαφάνεια του προϋπολογισμού.

1.5. ΕΚΤΕΛΕΣΗ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ

1.5.1. ΓΕΝΙΚΑ.

Με την έναρξη ενός έτους αρχίζει και η εκτέλεση του υπό της Βουλής ψηφισθέντος Προϋπολογισμού. Ο σημαντικότερος φορέας εκτελέσεως του Προϋπολογισμού είναι το Υπουργείο Οικονομικών, στο οποίο υπάγεται, π.χ. το Γενικό Λογιστήριο του Κράτους που είναι κυρίως αρμόδιο για την κατάρτιση και εκτέλεση του Προϋπολογισμού.

Μεταξύ εκείνων, οι οποίοι συμμετέχουν στην εκτέλεση του Προϋπολογισμού, πρέπει να σημειωθεί ο ρόλος της Τράπεζας της Ελλάδος και των Δημοσίων Υπολόγων. Στην Τράπεζα της Ελλάδος κατατίθενται τα έσοδα του Δημοσίου και απ' αυτήν εφοδιάζονται τα Δημόσια Ταμεία, για

την πληρωμή δαπανών, επερχομένου έτσι συμψηφισμού εσόδων και εξόδων, ο οποίος διευκολύνει την άσκηση νομισματικής πολιτικής.

Δημόσιοι υπόλογοι είναι όλοι οι (έστω και χωρίς νόμιμη εξουσιοδότηση) διαχειριζόμενοι χρήματα, αξίες ή υλικό, ανήκοντα στο Κράτος. Εκτός των υπαλλήλων των Δημοσίων Ταμείων, οι οποίοι αποτελούν την κύρια κατηγορία Δημοσίων Υπολόγων, υπάρχουν και οι Ειδικοί Ταμίες, οι οποίοι εισπράττουν ειδικά έσοδα του Κράτους (π.χ. οι προξενικές αρχές).

Στην συνέχεια εξετάζεται κατ' αρχήν η εκτέλεση του Προϋπολογισμού εσόδων και μετά του Προϋπολογισμού εξόδων.

1.5.2. ΕΚΤΕΛΕΣΗ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΕΣΟΔΩΝ.

Η εκτέλεση του Προϋπολογισμού εσόδων γίνεται σε δύο στάδια. Το πρώτο είναι η βεβαίωση των εσόδων, δηλαδή η διοικητική πράξη, με την οποία προσδιορίζονται η νόμιμη απαίτηση του Δημοσίου, ο οφειλέτης, η αιτία της οφειλής και το ποσόν αυτής. Τη βεβαίωση των εσόδων ακολουθεί το στάδιο της είσπραξης των εσόδων. Η βεβαίωση των εσόδων διενεργείται, ιδίως προκειμένου περί φορολογικών εσόδων, από τις Οικονομικές Εφορίες, ενώ η είσπραξη των εσόδων από τα Δημόσια Ταμεία.

Βεβαίωση εσόδων.

Η βεβαίωση των εσόδων του Δημοσίου μπορεί να γίνει είτε μονομερώς από την αρμόδια Κρατική Υπηρεσία, είτε με αυτοβεβαίωση του υπόχρεου προς καταβολή στο Δημόσιο.

Επι μονομερούς από την αρμόδια υπηρεσία βεβαιώσεως ενός εσόδου, ο αρμόδιος οικονομικός έφορος καταρτίζει καταλόγους, όπου αναγράφεται η αιτία της οφειλής, ο οφειλέτης και το οφειλόμενο ποσό.

Οι κατάλογοι αυτοί καλούνται φορολογικοί ή χρηματικοί κατάλογοι και αποτελούν το Νόμιμο Τίτλο Βεβαιώσεως ενός εσόδου.

Επι αυτοβεβαιώσεως, ο ίδιος ο οφειλέτης μονομερώς βεβαιώνει την υποχρέωσή του για καταβολή του σχετικού δημιοσίου εσόδου, όπως αυτό, π.χ. συμβαίνει με την χρησιμοποίηση του χαρτόσημου («κινητού επιστήματος»).

Τέλος, όσον αφορά κυρίως τα εισαγόμενα και τα εξαγόμενα προϊόντα στο Δημόσιο, μαζί με τον υπόχρεο για καταβολή στο Δημόσιο, βεβαιώνουν την ύπαρξη της σχετικής οφειλής. Το Νόμιμο Τίτλο Βεβαιώσεως των εν λόγω εσόδων αποτελεί η έγγραφη δήλωση («τελωνειακή διασάφηση»), η οποία αφ' ενός μεν περιγράφει λεπτομερώς το σχετικό εμπόρευμα, αφ' ετέρου δε αναφέρει το επι τη βάσει του Δασμολογικού Πίνακα καταβλητέο ποσό.

Στην περίπτωση της μονομερούς από την αρμόδια υπηρεσία βεβαιώσεως ενός εσόδου, οι φορολογικού κατάλογοι αποστέλλονται από τις Οικονομικές Εφορίες στα Δημόσια Ταμεία, τα οποία τους ελέγχουν. Από την σπιγμή αυτή, ο μεν οφειλέτης υποχρεούται στην σχετική πληρωμή, το δε Δημόσιο Ταμείο καθίσταται υπεύθυνο για την είσπραξη του οφειλόμενου ποσού.

Είσπραξη εσόδων.

Το στάδιο της βεβαιώσεως των εσόδων ακολουθεί, όπως ελέχθη, το στάδιο της εισπράξεώς τους. Οι προϋποθέσεις εισπράξεως ενός δημιοσίου εσόδου είναι: Πρώτον, η πρόβλεψη από τον Νόμο της εισπράξεως του εσόδου, δεύτερον η ύπαρξη Νομίμου Τίτλου Βεβαιώσεως του εσόδου και τρίτον, η ύπαρξη νόμιμης αρμοδιότητας της εισπραττούσης το έσοδο Αρχής.

Η είσπραξη του εσόδου περατώνεται με την σχετική καταβολή του

οφειλόμενού ποσού, οπότε η εισπράττουσα Αρχή εκδίδει την απόδειξη εισπράξεως. Κατά των καθυστερούντων οφειλετών, ο Διευθυντής του αρμοδίου Δημοσίου Ταμείου μπορεί να λάβει αναγκαστικά μέτρα, όπως είναι η κατάσχεση κινητών ή ακινήτων, που ανήκουν στον οφειλέτη, ή η προσωπική κράτηση, κ.ο.κ.

Τα προς το Δημόσιο χρέη παραγράφονται, συνήθως, μετά την πάροδο πέντε ετών από της λήξεως του οικονομικού έτους, εντός του οποίου εβεβαιώθησαν στο Δημόσιο Ταμείο. Σε ορισμένες περιπτώσεις (π.χ. θάνατος οφειλέτου χωρίς περιουσία) τα προς το Δημόσιο Χρέη διαγράφονται.

1.5.3. ΕΚΤΕΛΕΣΗ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΕΞΟΔΩΝ.

Για την διασφάλιση του δημοσίου χρήματος έχει προβλεφθεί αρκετά πολύπλοκη διαδικασία για την πληρωμή δημοσίων χρημάτων σε δικαιούχους. Έτσι η διαδικασία πραγματοποιήσεως ενός δημοσίου εξόδου ακολουθεί, σύμφωνα με το Νέο Κώδικα Δημοσίου Λογιστικού, τέσσερα κύρια στάδια, δηλαδή της αναλήψεως της υποχρέωσης για διενέργεια μίας δημοσίας δαπάνης της έκκαθαρίσεως της δημόσιας δαπάνης της παροχής εντολής προς πληρωμή της δημοσίας δαπάνης και τέλος, της πληρωμής της. Κατωτέρω εξετάζουμε, εν ολίγοις, τα στάδια αυτά στην διαδικασία πληρωμής μιας δημοσίας δαπάνης. Ας σημειωθεί ότι σε όσες περιπτώσεις είναι αδύνατη η έγκαιρη τίρηση των σταδίων αυτών της διαδικασίας πληρωμής μιας δημόσιας δαπάνης, Ο Νέος Κώδικας Δημοσίου Λογιστικού προβλέπει ιδιαίτερη διαδικασία, με την οποία χορηγούνται προπληρωμές δαπανών ή πάγιες προκαταβολές έναντι διενεργηθησομένων δαπανών.

Ανάληψη δημόσιας δαπάνης.

Ανάληψη μιας δημόσιας δαπάνης, «σημαίνει την λήψιν υπό του αρμοδίου οργάνου του Κράτους αποφάσεως, της οποίας η εκτέλεση θα καταστήσει το Κράτος οφειλέτη». Η ανάληψη μιας δημοσίας δαπάνης συνεπάγεται και την εγγραφή της στο σχετικό βιβλίο ανειλημμένων υποχρεώσεων του Δημοσίου. Αρμόδια όργανα του Κράτους για ανάληψη μιας δημοσίας δαπάνης είναι κυρίως οι Υπουργοί («κύριοι διατάκτες») ή οι δημόσιοι (κυρίως) λειτουργοί, στους οποίους οι κύριοι διατάκτες έχουν μεταβιβάσει την σχετική αρμοδιότητά τους («δευτερεύοντες διατάκτες»).

Ο Υπουργός των Οικονομικών ρυθμίζει τις αναλήψεις δημοσίων δαπανών των κυρίων διατακτών με την εναρμόνισή τους προς τις επικρατούσες οικονομικές συνθήκες στην χώρα και προς την οικονομική πολιτική της Κυβερνήσεως. Ειδικότερα, ο Υπουργός των Οικονομικών αφ' ενός μεν καθορίζει τα ποσοστά των δυνάμεων να αναληφθούν υποχρεώσεων από τους κύριους διατάκτες, για δεδομένη χρονική περίοδο (κλάσμα του έτους), αφ' ετέρου δε τα όρια των δυνάμεων να πληρωθούν χρηματικών ποσών για ορισμένη περίοδο.

Πριν από την ανάληψη μίας δημόσιας δαπάνης, διενεργείται έλεγχος ως προς την νομιμότητά της, την ύπαρξη της σχετικής πιστώσεως στο Προϋπολογισμό και την μη υπέρβαση των οδηγιών του Υπουργού των Οικονομικών, όσον αφορά στα καθορισμένα ποσοστά των πιστώσεων και τα όρια των πληρωμών. Ο έλεγχος αυτός διενεργείται κατά κανόνα από την αρμόδια Υπηρεσία Εντελλομένων Εξόδων του οικείου Υπουργείου ή Υπηρεσία Δημοσίου Λογιστικού της οικείας Νομαρχίας

Εκκαθάριση δημόσιας δαπάνης.

Η εκκαθάριση μιας δημόσιας δαπάνης συνίσταται στον προσδιορισμό αφ' ενός μεν του δικαιούχου της κατά του Κράτους

απαιτήσεως, αφ' ετέρου δε του ποσού και της αιτίας του χρέους. Η εκκαθάριση δημοσίας δαπάνης διενεργείται βάσει των κατά περίπτωση αναγκαίων δικαιολογητικών, τα οποία υποβάλλονται στο καθ' ύλην αρμόδιο Υπουργείο οι πιστωτές του Δημοσίου. Έτσι, π.χ., επι μισθώσεως στο Δημόσιο ακινήτου, ανήκοντας σε φυσικό πρόσωπο, η υπό του τελευταίου προσκόμιση του μισθωτηρίου, συμβολαίου συνιστά το δικαιολογητικό για την εκκαθάριση της σχετικής δαπάνης του Δημοσίου.

Εντολή προς πληρωμή δημοσίας δαπάνης.

Εκκαθαρισθείσης μιας δημοσίας δαπάνης, η Υπηρεσία Εντελλομένων Εξόδων (ή η Υπηρεσία Δημοσίου Λογιστικού) δίδει εντολή πληρωμής της δαπάνης αυτής προς το Δημόσιο Ταμείο, συντασσομένου του χρηματικού εντάλματος. Εν γένει, κανένα έξοδο του Δημοσίου δεν πληρώνονται χωρίς έκδοση χρηματικού εντάλματος.

Πληρωμή Δημοσίας Δαπάνης.

Το ως άνω εκδοθέν χρηματικό ένταλμα υποβάλλεται σε προληπτικό έλεγχο από Πάρεδρο του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Ο έλεγχος συνίσταται στην εξέταση της ορθότητος όλων των προιηγουμένων σταδίων της διαδικασίας πληρωμής της δημοσίας δαπάνης. Εάν το χρηματικό ένταλμα πιρεί τις κατά νόμο προϋποθέσεις, θεωρείται από τον Πάρεδρο Ελεγκτικού Συνεδρίου και αποστέλλεται, μέσω της Υπηρεσίας Εντελλομένων Εξόδων (ή Υπηρεσία Δημοσίου Λογιστικού) που το εξέδωσε, στο αρμόδιο Δημόσιο Ταμείο για πληρωμή. Εάν μια πληρωμή δεν λάβει χώρα, συνήθως, εντός πέντε ετών από τους τέλους του οικονομικού έτους, κατά το οποίο εγεννήθη ή σχετική αξίωση, παραγράφεται.

1.6. ΕΛΕΓΚΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ - ΕΛΕΓΧΟΣ ΤΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ

Ο έλεγχος όλων των δαπανών του Προϋπολογισμού γίνεται από το Ελεγκτικό Συνέδριο (Ε.Σ.). Τυπικά το Ελεγκτικό Συνέδριο είναι ένα δικαστήριο και έτσι ανεξάρτητο από την Εκτελεστική Εξουσία, τουλάχιστον σ' ότι αφορά τις αποστάσεις του και τον τρόπο λειτουργίας του. Επικεφαλής του Ε.Σ. σήμερα, όσον αφορά διοικητικά θέματα, είναι ο Υπουργός Δικαιοσύνης. Παλιότερα επικεφαλής ήταν ο Πρωθυπουργός (1982-84) και πριν το 1982 ο Υπουργός Οικονομικών.

Το Ε.Σ. σήμερα ασκεί μόνο καταστατικό έλεγχο (και όχι προληπτικό). Ο έλεγχος του Ε.Σ. είναι έλεγχος «νομιμότητας». Εξετάζεται δηλαδή εάν:

- 1) Υπάρχει νόμος που να προβλέπει αυτήν την δαπάνη.
- 2) Υπάρχουν αντίστοιχες πιστώσεις στον Προϋπολογισμό.
- 3) Υπάρχουν όλα τα σχετικά δικαιολογητικά (πιμολόγια, αποδείξεις κ.λ.π.) και, είναι σύμφωνα με τις διατάξεις του Δημοσίου Λογιστικού.

Από ότι φαίνεται ο έλεγχος των δαπανών είναι νομισματικός και δεν αναφέρεται σε θέματα «αποδοτικής χρήσης» (efficiency) των πόρων του Δημοσίου ούτε εξετάζει εάν επιτεύχθηκαν οι στόχοι για τους οποίους είχαν εγγραφεί οι πιστώσεις στον Προϋπολογισμό.

Γενικά το Ε.Σ. όχι μόνο δεν εξετάζει την σκοπιμότητα της δαπάνης αλλά ούτε εάν επήλθε το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα. Είναι φανερό ότι ο νομικός έλεγχος των δαπανών εξασφαλίζει στην καλύτερη περίπτωση, την τήρηση του προϋπολογισμού, όσον αφορά την νομότυπη πραγματοποίηση των αντίστοιχων στόχων.

1.7. (ΑΝ)ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ.

1.7.1. ΓΕΝΙΚΑ

Ο κρατικός Προϋπολογισμός πρέπει να είναι πάντα $\sigma \circ \sigma \kappa \varepsilon \lambda$ $\sigma \mu \acute{e} n o \varsigma$. Αυτό σημαίνει ότι το σύνολο των εσόδων πρέπει να ισούται με το σύνολο των εξόδων. Πρακτικά όμως αυτό είναι ανέφικτο για αυτό και υπάρχουν δύο παραλλαγές, θα μπορούσαμε να πούμε, του προϋπολογισμού. Έτσι ο προϋπολογισμός μπορεί να είναι πλεονασματικός ή ελλειμματικός.

Αν οι προβλεπόμενες δαπάνες του Δημοσίου για την αγορά αγαθών και υπηρεσιών και για την πληρωμή εισοδηματικών μεταβιβάσεων και επιδοτήσεων είναι μικρότερο από τα προβλεπόμενα έσοδα του από! κάθε είδους φόρους και από κάθε δραστηριότητά του, ο προϋπολογισμός παρουσιάζει πλεόνασμα και λέγεται ότι είναι $\pi \lambda e o n a s m a t i k \acute{o} \varsigma$. Το πλεόνασμα αυτό μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την εξόφλιση του δημοσίου χρέους, την παροχή δανείων ή τον σχηματισμό αποθεματικού. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι ο λογιστικός πίνακας που αποτελεί τον κρατικό προϋπολογισμό είναι πάντοτε ισοσκελισμένος. Αυτό όμως δεν σημαίνει ισοσκέλιση του προϋπολογισμού. Απλώς το λογιστικό υπόλοιπο που αποτελεί το πλεόνασμα του κρατικού προϋπολογισμού παρουσιάζεται ως δαπάνη για την μείωση του δημοσίου χρέους, για την παροχή δανείων ή τον σχηματισμό αποθεματικού.

Αντίθετα, αν οι παραπάνω δαπάνες του Δημοσίου είναι μεγαλύτερο από τα έσοδά του, ο προϋπολογισμός παρουσιάζει έλλειμμα και λέγεται ότι είναι $e \lambda \acute{\iota} e i m m a t i k \acute{o} \varsigma$. Το έλλειμμα αυτό καλύπτεται με εσωτερικό δανεισμό, δηλαδή με δανεισμό από την Κεντρική Τράπεζα, τις εμπορικές τράπεζες ή το κοινό ή με εξωτερικό δανεισμό. Όπως όταν παρουσιάζει πλεόνασμα, έτσι και στην περίπτωση που παρουσιάζει έλλειμμα ο

λογιστικός πίνακας που αποτελεί τον προϋπολογισμό παρουσιάζεται ισοσκελισμένος. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι ο προϋπολογισμός είναι ισοσκελισμένος. Απλώς το λογιστικό υπόλοιπό που αποτελεί το έλλειμμα του κρατικού προϋπολογισμού καλύπτεται με τα έσοδα από δανεισμό (ή σπανιότερα με τα έσοδα από την εκποίηση δημοσίας περιουσίας).

Στην χώρα μας η πιο συνηθισμένη μορφή προϋπολογισμού είναι ο ελλειμματικός, ο οποίος αντιμετωπίζεται τόσο από εσωτερικό όσο και από εξωτερικό δανεισμό.

Καθώς είπαμε παραπάνω ο προϋπολογισμός είναι πάντοτε ισοσκελισμένος, έχοντας από την μία πλευρά τα *έσοδα* και από την άλλη πλευρά τα *έξοδα*. Ποια είναι όμως τα έσοδα του Δημοσίου; Ποιες είναι οι δαπάνες (*έξοδα*); Σ' αυτό το σημείο της εργασίας μας θα προσπαθήσουμε να κάνουμε μια ανάλυση των πιγών εσόδων του προϋπολογισμού και να δούμε έπειτα πού πάνε αυτά τα έσοδα με την μορφή των δαπανών.

1.7.2. ΜΟΡΦΕΣ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΣΟΔΩΝ.

Φόροι.

Φόρος είναι η υποχρεωτική πληρωμή ενός χρηματικού ποσού από τον Ιδιωτικό - οικονομικό τομέα προς το Κράτος, χωρίς ειδική αντιπαροχή ή αντάλλαγμα ή όπως έλεγε ο TAUSSIG χωρίς *quid pro quo*.

Εάν η πληρωμή του χρηματικού ποσού δεν είναι υποχρεωτική, δηλαδή αναγκαστική για να πληρώνονται, τότε δεν πρόκειται για φόρο, αλλά για δωρεά. Βεβαίως υπό μια έννοια και η πληρωμή των φόρων είναι προαιρετική και γίνεται με αντάλλαγμα την αποφυγή της αστική και ποινικής διώξεως εκ μέρους του Κράτους.

Εάν η πληρωμή ενός χρηματικού ποσού, από τον Ιδιωτικο-οικονομικό τομέα προς το Κράτος, συνοδεύεται από ειδική αντιπαροχή (εκ μέρους του Κράτους προς το πληρώνοντα), τότε δεν πρόκειται περί φόρου αλλά περί τέλους, ή πρόκειται για την καταβολή τιμής για την αγορά ενός προϊόντος (π.χ. διόδια). Αξίζει να σημειωθεί ότι ο πληρών φόρους ασφαλώς και «εισπράττει» με την μορφή γενικής αντιπαροχής, πολλά αγαθά εκ μέρους του Κράτους (π.χ. υπηρεσίες Ενόπλων Δυνάμεων κ.ο.κ.). Η γενική όμως αυτή αντιπαροχή δεν συνδέεται με την πληρωμή των φόρων ενός εκάστου ατόμου, αφού και αυτός δεν πληρώνει, δεν αποκλείεται από την κατανάλωση δημοσίων π.χ. αγαθών.

Δημόσιος Δανεισμός

Η δεύτερη σημαντική πηγή εσόδων των συγχρόνων κρατών είναι τα έσοδα από το δημόσιο δανεισμό, από τα δάνεια δηλαδή που συνάπτει το Κράτος. Κατ' αυτόν τον τρόπο, το Κράτος εξουσιάζει την στιγμή της συνάψεως του δανείου αγοραστική δύναμη, υπόσχεται όμως να επιστρέψει στο δανειζόμενο κεφάλαιο μαζί με τους τόκους σε ορισμένες μελλοντικές χρονικές στιγμές. Υπάρχει μάλιστα και η περίπτωση του Δημοσίου Δανεισμού έναντι μελλοντικών πληρωμών τόκων σε τακτά χρονικά διαστήματα, χωρίς την αποπληρωμή του κεφαλαίου.

Ο Δημόσιος Δανεισμός είναι συνήθως εκούσιος. Ο δανείζων δηλαδή ελεύθερα επιλέγει να απέχει από τρέχουσα κατανάλωση και σε αντάλλαγμα να εισπράξει ορισμένα χρηματικά ποσά στο μέλλον. Το κράτος όμως μπορεί να χρησιμοποιήσει την εξουσία που διαθέτει και να συνάψει αναγκαστικό δάνειο. Αναγκαστικά δάνεια συνάπτονται όχι μόνο σε ανώμαλες περιπτώσεις (π.χ. περίοδος πολέμου), αλλά και σε συνήθεις περιπτώσεις: Οι υποχρεωτικές δεσμεύσεις επι των καταθέσεων των

εμπορικών τραπεζών, που επιβάλλονται από την Τράπεζα της Ελλάδος, για να χρηματοδοτήσουν έλλειμμα του Δημοσίου Τομέα («έντοκα γραμμάτια του Δημοσίου») αποτελούν μία τέτοια μορφή (συνήθη στην Ελλάδα) αναγκαστικού στην ουσία Δημοσίου Δανεισμού του κράτους εκ μέρους, σε τελική ανάλυση, των καταθετών των εμπορικών τραπεζών.

Μία σημαντική διάκριση του Δημοσίου Δανεισμού είναι σε εσωτερικό και εξωτερικό Δημόσιο Δανεισμό. Οι συνέπειες της μίας ή της άλλης μορφής του Δημοσίου Δανεισμού είναι πολύ διαφορετικές.

Δημιουργία νέου χρήματος.

Το Κράτος, έχοντας σε τελική ανάλυση υπό τον άμεσο έλεγχό του (άλλοτε απόλυτο, άλλοτε όχι), το εκδοτικό προνόμιο μπορεί να εξουσιάσει αγαθά, χρησιμοποιώντας ως μέσον χρήματα που προέρχονται από την αύξηση της ποσότητας του χρήματος που κυκλοφορεί στην οικονομία. Υπό αυτήν την έννοια είναι αδιάφορο, εάν η αύξηση της ποσότητας του χρήματος εμφανίζεται λογιστικά ως δάνεια του Κράτους από την Κεντρική Τράπεζα ή όχι.

Η δυνατότητα βεβαίως του Κράτους να αυξήσει την ποσότητα του χρήματος δεν είναι απεριόριστη. Έτσι π.χ. εάν η οικονομία ευρίσκεται υπό συνθήκες πλήρους απασχολήσεως, η αύξηση της ποσότητας του χρήματος, με αύξηση της ενεργούς συνολικής ζητήσεως που θα προκαλέσει αργά ή γρήγορα θα δημιουργήσει προβλήματα πληθωρισμού και (ή) προβλήματα στο Ισοζύγιο Πληρωμών και τελικά στην ισοτιμία του νομίσματος σε σχέση με τα άλλα νομίσματα- εκτός εάν υπάρχουν σημαντικά συναλλαγματικά αποθέματα, των οποίων επιδιώκεται η μείωση.

Ασφαλιστικές Εισφορές.

Εάν θεωρήσουμε ότι το Κράτος, υπό την ευρεία έννοια, περιλαμβάνει και τους ασφαλιστικούς οργανισμούς, οι εισφορές εργαζομένων και εργοδοτών στους ασφαλιστικούς οργανισμούς αποτελούν άλλη μια σημαντική πηγή εσόδων για το Κράτος.

Εάν οι εισφορές αυτές προσδιορίζουν ασφαλιστικά (δηλ. μαθηματικά) το ύψος της συντάξεως, που ο ασφαλισμένος θα εισπράξει, τότε οι εισφορές αυτές είναι τέλη. Στην άλλη ακραία περίπτωση, που το ύψος των εισφορών δεν έχει καμία σχέση με το ύψος της μελλοντικής συντάξεως, τότε οι εισφορές αυτές είναι στην ουσία φόροι. Στην πράξη συμβαίνει κάπι το ενδιάμεσο μεταξύ των δύο αυτών ακραίων περιπτώσεων, γι' αυτό οι ασφαλιστικές εισφορές πρέπει να καταταγούν ως ιδιαίτερη κατηγορία εσόδων.

Δασμοί

Δασμοί είναι οι υποχρεωτικές πληρωμές για ένα αγαθό, όταν αυτό περνάει τα σύνορα μιας χώρας. Ανάλογα με το μέγεθος των διεθνών συναλλαγών μιας χώρας και φυσικά και το ύψος και την έκταση των δασμών, η πηγή αυτή εσόδων του Δημοσίου μπορεί να είναι σημαντική.

Στην περίπτωση της Ελλάδας μετά την είσοδό της στην E.O.K. (1981), η πηγή αυτή εσόδων χάνει την σημασία που άλλοτε είχε, αφού η χώρα μας δεν μπορεί να επιβάλλει δασμούς στα αγαθά που προέρχονται από την E.O.K., ενώ είναι υποχρεωμένη να επιβάλλει το χαμηλό Κοινό Ευρωπαϊκό Δασμολόγιο στα προϊόντα που προέρχονται από τρίτες χώρες.

Έσοδα από άλλες χώρες.

Ένα κράτος μπορεί να εισπράττει έσοδα είτε υπό την μορφή βοήθειας, είτε υπό την μορφή συμμετοχής σε κοινές δαπάνες, που προέρχονται από κάποια συμφωνία, είτε για άλλους λόγους από άλλες χώρες. Έτσι π.χ. η Ελλάδα εισπράττει σημαντικά ποσά ετησίως από τα διάφορα ταμεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Έσοδα από την πώληση αγαθών.

Όλα τα σύγχρονα κράτη εισπράττουν διάφορα χρηματικά ποσά από την πώληση αγαθών. Η σχετική είσπραξη μπορεί να λάβει διάφορες μορφές.

Έτσι π.χ. ένα κράτος μπορεί να εισπράττει ένα ποσό από τους άμεσα ωφελούμενους από την παροχή ενός αξιόλογου ή και δημόσιου αγαθού. Η πληρωμή π.χ. διδάκτρων στα Πανεπιστήμια ορισμένων χωρών, η εισφορά υπέρ της Ε.Ρ.Τ. αποτελούν σχετικά παραδείγματα.

Το κέρδος μιας δημόσιας επιχείρησης αποτελεί μια άλλη πηγή εσόδων ενός Κράτους. Το κέρδος ενός κρατικού μονοπωλίου αποτελεί μια άλλη περίπτωση.

Οι φόροι «ειδικού προορισμού» των εσόδων τους (earmarking) θα μπορούσαν να καταταγούν στην περίπτωση αυτή. Διάφορα ειδικά τέλη, χαρτόσημα ή παράβολα ανήκουν επίσης στην κατηγορία αυτή, όπως ανήκουν και τα έσοδα από την εκμίσθωση δημοσίων κτημάτων ή από την παροχή του δικαιώματος εκμετάλλευσης του ορυκτού πλούτου κ.τ.λ.

Επιστράτευση και επίταξη.

Η υποχρεωτική στρατιωτική θιγτεία που ισχύει σε πολλές χώρες αποτελεί μια άλλη πηγή εσόδων για το Κράτος σε τελική ανάλυση. Αυτό δε, διότι το Κράτος θα μπορούσε να πληρώσει την αγοραία αξία της εργασίας των στρατευμένων από τα λοιπά του έσοδα. Αντ' αυτού, υποχρεώνει άτομα ορισμένης ηλικίας να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους στο Κράτος, για ένα χρονικό διάστημα, με αντάλλαγμα μισθό πολύ κατώτερο του αγοραίου. Ήτσι όμως το Κράτος εξουσιάζει ένα παραγωγικό συντελεστή, πληρώνοντας μια τιμή κατώτερη του κόστους ευκαιρίας του συντελεστή αυτού.

Κάπι ανάλογο συμβαίνει και με την επίταξη διαφόρων αγαθών. Αν και αυτή η μέθοδος χρησιμοποιείται μόνο σε έκτακτες περιπτώσεις. Ο λόγος είναι ότι η επίταξη επιβάλλει ένα ιδιαίτερο υψηλό κόστος στα πρόσωπα εκείνα, που συμβαίνει να έχουν στην κατοχή τους τα επιτασσόμενα περιουσιακά στοιχεία. Το κόστος αυτό θα ήταν δυνατόν να επιμεριστεί σε ευρύτερα στρώματα των πολιτών, μέσω π.χ. της φορολογίας, ανεξάρτητα από το είδος των περιουσιακών στοιχείων ενός προσώπου.

Παλαιότερα, ένα σημαντικό «έσοδο» των κοινοτήτων στην Ελλάδα ήταν η υποχρεωτική εργασία των κατοίκων της κοινότητας, συνήθως για την παραγωγή διαφόρων δημοσίων αγαθών (π.χ. δρόμων). Η μέθοδος αυτή εξουσιάσεως παραγωγικών συντελεστών προφανώς μοιάζει με την επιστράτευση.

Άλλα δημόσια έσοδα.

Τα κράτη έχουν και άλλες πηγές εσόδων, πλιγν των ανωτέρω, αν και μικρότερης σημασίας από απόψεως αποδόσεως εσόδων.

Έτσι π.χ. τα διάφορα πρόστιμα που επιβάλλονται για ανεπιθύμητη συμπεριφορά (π.χ. υπερβολική ταχύτητα, παράνομη στάθμευση κ.τ.λ.) αποτελούν μια πηγή εσόδων. Ο κεφαλικός φόρος για την επίσκεψη σε μια χώρα ή συνηθέστερα σε μια ορισμένη περιοχή της χώρας (π.χ. εισιτήριο για την επίσκεψη ενός αρχαιολογικού χώρου) κ.ο.κ.

1.7.3. ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ ΔΑΠΑΝΩΝ.

Οι δημόσιες δαπάνες λόγω του ότι το Κράτος έχει διαφορετικές ανάγκες από χρονιά σε χρονιά, θα μπορούσαν να ταξινομηθούν στις ακόλουθες κατηγορίες:

Ταξινόμηση από άποψη επαναλήψεως.

Οι τακτικές δαπάνες αφορούν υπηρεσίες ή άλλα αίτια διαρκούς διοικητικής λειτουργίας, που προσδιορίζει και αντιμετωπίζει η πολιτεία από την μία χρονική περίοδο στην άλλη.

Οι έκτακτες δαπάνες αναλύονται σε υπηρεσίες ή άλλες έκτακτες και εξαιρετικής σημασίας λειτουργίες ή έργα επιβαλλόμενα από τις περιστάσεις, τα οποία ποικίλλουν και βοηθούν την μη ακριβή τήρηση και εφαρμογή του Προϋπολογισμού.

Ο διαχωρισμός των δαπανών σε τακτικές και έκτακτες είναι πολύ σημαντικός και όυσιώδης. Βοηθά στο να καθοριστεί ποιο μέρος των τακτικών εσόδων θα καλύψει τις τακτικές δαπάνες και παροτρύνει στην αναζήτηση εκτάκτων εσόδων για την κάλυψη των εκτάκτων δαπανών.

Ταξινόμηση ανάλογα με τον σκοπό.

Οι δαπάνες Διοικήσεως είναι πραγματικά καθαρές δαπάνες. Σ' αυτές περιλαμβάνονται επίσης οι μισθοί στρατιωτικών, δικαστικών, εκπαιδευτικών κ.λ.π., όπως επίσης και οι δαπάνες που αφορούν κατασκευαστικά έργα, δημόσια έργα (επισκευές και συντηρήσεις υπηρεσιών, οδών, λιμανιών κ.λ.π.). Με λίγα λόγια όλες οι δαπάνες που χρησιμεύουν στην διατήρηση της λειτουργίας και αποδόσεως της δημόσιας περιουσίας.

Δαπάνες Διαχειρίσεως είναι αυτές οι οποίες προέρχονται αντίστοιχα από Δημόσια έσοδα. Ειδικότερα είναι τα έξοδα διαχειρίσεως της Δημόσιας περιουσίας (διαχείριση οικοπέδων, αγρών, μεταλλείων, δασών κ.λ.π.), και οι δαπάνες Δημοσιονομικής διαχειρίσεως, οι οποίες διαιρούνται στις παρακάτω υπό κατηγορίες:

- 1) Δαπάνες βεβαίωσης και είσπραξης φορολογικών εσόδων,
- 2) Δαπάνες για εξυπηρέτηση του Δημοσίου χρέους, προς πληρωμή τόκων και απόσβεση του αρχικού κεφαλαίου των δανείων.

Ταξινόμηση σε πολιτικές και νομικές δαπάνες

Οι πολιτικές και νομικές δαπάνες με την σειρά τους χωρίζονται σε υποχρεωτικές και προαιρετικές δαπάνες.

Υποχρεωτικές δαπάνες ονομάζονται τα διάφορα τέλη τα οποία επιβάλλονται από την κυβέρνηση μέσω των νόμων ή των διαταγμάτων. Δαπάνες τις οποίες η Κυβέρνηση δεν μπορεί να προϋπολογίσει, αλλά ούτε και να καθορίσει το βαθμό αποδόσεώς τους. Τις δαπάνες αυτές συνήθως καθορίζουν οι νομικοί τίτλοι, οι συμβάσεις και οι πράξεις υπηρεσιών ή οποιεσδήποτε δαπάνες αναφέρονται στην λειτουργία των

δημοσίων υπηρεσιών ή στην συντήρηση των οργάνων του Συντάγματος, για τα οποία δεν είναι δυνατόν να καθορίσουμε όρια ή σχετικά κεφάλαια.

Προαιρετικές ή από διαθέσεως δαπάνες εκείνες που η κυβέρνηση έχει την ευχέρεια να πραγματοποιήσει ή όχι, σύμφωνα με τα δικά της διοικητικά ή μη κριτήρια ή ευκαιρίες, οι οποίες αποτελούν δαπάνες σαφείς και προκαθορισμένες.

Ταξινόμηση βάσει της παραγωγικότητας ή μη της δαπάνης

Οι δαπάνες καλούνται άμεσα παραγωγικές όταν παρέχουν ως αντιστάθμισμα δημιουργία ή αύξηση του υλικού πλούτου. Στις περιπτώσεις αυτές το κόστος της δαπάνης είναι δικαιολογημένο από κάθε άποψη.

Εμμεσα παραγωγικές δαπάνες ονομάζονται εκείνες που κυρίως εξυπηρετούν υπηρεσίες, μη συνδεόμενες απ' ευθείας με υλική απόδοση. Σ' αυτές υπάγονται όλες οι διοικητικές δαπάνες που απαιτούνται για την συντήρηση των αξιωματούχων και του προσωπικού του κράτους.

Μη παραγωγικές. δαπάνες ή μεταβιβάσιμες δαπάνες ονομάζονται αυτές που μεταβιβάζουν τις υλικές απολαβές χωρίς αντιπαροχή. Αυτές οι δαπάνες ποικίλλουν σε είδος και επιβαρύνουν τα δημόσια οικονομικά χωρίς άμεσο ή έμμεσο όφελος. Προκαλούν όμως ορισμένα αποτελέσματα που είναι αναγκαία για την εθνική οικονομική ζωή. Τέτοιους είδους δαπάνες συναντά κανείς πολύ συχνά σε πράξεις μεταβιβάσεως. Έμμεσα αυτές οι δαπάνες έχουν σαν σκοπό την εκ νέου δημιουργία κοινωνικής αρμονίας, την ανακατανομή των εισοδημάτων και του πλούτου.

Ταξινόμηση σε καταναλωτικές ή παραγωγικές δαπάνες

Δαπάνες καταναλώσεως ή πραγματικές δαπάνες. Όλες οι δαπάνες που έχουν τα χαρακτηριστικά της απλής μεταβιβάσεως χρήματος. Τέτοιες δαπάνες είναι οι δαπάνες για την απόκτηση αγαθών πρώτης ανάγκης κ.λ.π.

Παραγωγικές δαπάνες καλούνται αυτές που έχουν το στοιχείο της οικονομικής επένδυσης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

2. ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΡΕΟΣ

ΑΝΤΙ ΠΡΟΛΟΓΟΥ

2.1. ΓΕΝΙΚΑ

Το δημόσιο χρέος είναι ένα μέγεθος που δείχνει το σύνολο των υποχρεώσεων του δημοσίου σε κάθε χρονική στιγμή (συνήθως η αναφορά δίνεται στο τέλος του τελευταίου μήνα κάθε έτους). Το δημόσιο χρέος συνήθως εκφράζεται ως ποσοστό του ΑΕΠ για λόγους που αναφέρονται στην μακροχρόνια δυναμική του.

Ήδη από τον ορισμό του δημοσίου χρέους, τα στοιχεία αναφέρονται στο ακαθάριστο δημόσιο χρέος είτε στο καθαρό χρέος. Η έννοια του καθαρού χρέους είναι προτιμότερη από αυτήν του ακαθάριστου χρέους, αφού:

α) Λαμβάνει υπόψη τις αλληλοχρεώσεις μεταξύ φορέων του δημοσίου τομέα, και αφαιρεί τις απαιτήσεις από τις υποχρεώσεις και

β) Αντιστοιχεί στην έννοια των ετησίων δανειακών αναγκών του δημοσίου τομέα σε ταμειακή βάση, η οποία λαμβάνει υπόψη της την μεταβολή των διαθεσίμων (PSBR). Επειδή μάλιστα το PSBR όπως υπολογίζεται στην Ελλάδα από την Τράπεζα της Ελλάδας περιλαμβάνει και τις δανειακές ανάγκες των δημοσίων επιχειρήσεων, τα μεγέθη του δημοσίου χρέους στην Ελλάδα, περιλαμβάνοντας συνήθως και το χρέος των δημοσίων επιχειρήσεων.

Δεδομένου των αλλαγών που συχνά υφίσταται η νομοθεσία περί οριοθετήσεων του δημοσίου τομέα αλλά και την κατάργηση της προνομιακής μεταχείρισης των δημοσίων επιχειρήσεων από το τραπεζικό

σύστημα, η σκοπιμότητα ένταξης όλων των χρεών των δημοσίων επιχειρήσεων στο δημόσιο χρέος δεν είναι αυτονόητη. Αναμφισβήτητα, τα δάνεια των δημοσίων επιχειρήσεων που συνάπτονται με την εγγύηση του δημοσίου πρέπει να προσμετρώνται στο δημόσιο χρέος, και το γεγονός ότι σήμερα, οι δημόσιες επιχειρήσεις στην Ελλάδα δανείζονται με την εγγύηση του Ελληνικού Δημοσίου δικαιολογεί την ένταξη των χρεών και στο δημόσιο χρέος.

Η ύπαρξη χρεών φορέων που δεν ανήκουν στο δημόσιο τομέα, αλλά καλύπτονται από την εγγύηση του ελληνικού δημοσίου, δικαιολογεί κάτω από ορισμένες συνθήκες την ένταξή τους στο ελληνικό χρέος. Φυσικά, οι εγγυήσεις του δημοσίου που έχουν δοθεί για την κάλυψη δανείων δημοσίων φορέων (π.χ. δημοσίων επιχειρήσεων) οι οποίοι περιλαμβάνονται ήδη στον ορισμό του δημοσίου τομέα, δεν πρέπει να περιλαμβάνονται στο δημόσιο χρέος, αφού αυτό θα αποτελούσε διπλό υπολογισμό.

2.2. Διακρίσεις δημοσίου χρέους

Με βάση την ληκτικότητά του, το δημόσιο χρέος θα μπορούσε να διακριθεί στις εξής κατηγορίες:

Βραχυπρόθεσμο δημόσιο χρέος

Το χρέος αυτό συνίσταται από δάνεια των οποίων η ληκτικότητα δεν υπερβαίνει το ένα έτος. Ο βραχυπρόθεσμος δημόσιος δανεισμός δημιουργείται κυρίως για την αντιμετώπιση ταμειακών δυσχερειών του δημοσίου τομέα που προκύπτουν από τον ετεροχρονισμό των δημοσίων εσόδων και των δημοσίων δαπανών, οπότε οι δημόσιοι φορείς αναγκάζονται να προσφύγουν σε μακροπρόθεσμο δανεισμό από την Κεντρική Τράπεζα, τις εμπορικές τράπεζες η το ευρύ κοινό. Ο

συγκεκριμένος δανεισμός χρησιμοποιείται ως μέσο χρηματοδότησης των δημοσίων δαπανών, εάν οι αποταμιευτές είναι διστακτικοί να προβούν σε μέσο μακροχρόνιες τοποθετήσεις σε κρατικά χρεόγραφα, όπως συμβαίνει συχνά σε υψηλούς πληθωρισμούς, γεγονός βέβαια το οποίο εξαρτάται και από τους όρους του δανεισμού (σταθερό ή κυμαινόμενο επιτόκιο). Στις περιπτώσεις μάλιστα εκείνες όπου το κράτος προσφεύγει σε βραχυπρόθεσμα δάνεια, με την έκδοση κυρίως εντόκων γραμματίων τρίμηνης ή εξάμηνης λήξεως, συχνά ανανεώνει τους τίτλους αυτούς με την λήξη τους, με συνέπεια να επιτυχάνει κατ' ουσίαν μεσομακροπρόθεσμο δανεισμό.

Μεσομακροπρόθεσμο δημόσιο χρέος.

Το χρέος αυτό συνίσταται από δάνεια των οποίων η ληκτικότητα είναι από ένα έως πέντε (δέκα) έτη, οπότε μιλάμε για μεσοπρόθεσμο δάνειο. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι ο ακριβής προσδιορισμός του μεσοπρόθεσμου από το μακροπρόθεσμο δημόσιο χρέος εξαρτάται από τις συνθήκες της συγκεκριμένης αγοράς. Ο μεσοακροπρόθεσμος δημόσιος δανεισμός δημιουργείται για την χρηματοδότηση δημοσίων επενδύσεων, αλλά και καταναλωτικών δαπανών ή και μεταβιβαστικών πληρωμών του Δημοσίου χρέους, Βασικός σκοπός του μεσομακροπρόθεσμου δημόσιου δανεισμού είναι η βελτίωση της διαχρονικής κατανομής του κόστους των δαπανών του δημοσίου τομέα, ιδιαίτερα των δημοσίων επενδύσεων, με σκοπό να αποφευχθεί η υπερβολική αύξηση της τρέχουσας φορολογικής επιβάρυνσης.

Πάγιο δημόσιο χρέος.

Το χρέος αυτό δεν συνιστάται μόνο από δάνεια ορισμένης ληκτικότητας, αλλά και από δάνεια που γίνονται απαιτητά με την

εμφάνιση τίτλου, καθώς και από δάνεια τα οποία το Δημόσιο ή δεν αναλαμβάνει πην υποχρέωση να εξοφλήσει (γνήσια πάγια δάνεια) ή δεν δεσμεύεται να εξοφλήσει σε συγκεκριμένη ημερομηνία, διατηρεί όμως το δικαίωμα της εξόφλησής τους όταν αυτό κρίνει (μη γνήσια πάγια δάνεια). Οι δύο τελευταίες κατηγορίες δανείων, δηλαδή τα γνήσια και μη γνήσια πάγια δάνεια, συνιστούν το πάγιο δημόσιο χρέος. Είναι προφανές ότι οι κάτοχοι τίτλων του πάγιου δημοσίου χρέους μπορούν να τους ρευστοποιήσουν μόνο με την πώλησή τους στο χρηματιστήριο.

Με βάση τον τόπο τον οποίο έχει συναφθεί ο δανεισμός, το δημόσιο χρέος μπορεί να διακριθεί στις εξής κατηγορίες:

Εσωτερικό δημόσιο χρέος.

Το δημόσιο αυτό χρέος είναι ο υφιστάμενος δημόσιος δανεισμός ο οποίος έχει συναφθεί στο εσωτερικό.

Εξωτερικό δημόσιο χρέος.

Το δημόσιο αυτό χρέος είναι ο υφιστάμενος δημόσιος δανεισμός ο οποίος έχει συναφθεί στο εξωτερικό.

Το κριτήριο αυτό του τόπου εκδόσεως των δημοσίων δανείων είναι μεν πρακτικά χρήσιμο, όχι όμως και ασφαλές, στο μέτρο που στο εσωτερικό δημόσιο χρέος συμμετέχει και η αλλοδαπή αποταμίευση ή στο εξωτερικό δημόσιο χρέος συμμετέχει και ημεδαπή αποταμίευση.

Ορθότερο κριτήριο διάκρισης του δημοσίου χρέους σε εσωτερικό και εξωτερικό φαίνεται ότι είναι η γεωγραφική κατανομή των τίτλων του, δηλαδή η αναλογία ή η έκταση κατά πην οποία οι τίτλοι του δημοσίου χρέους ανήκουν σε ημεδαπούς (εσωτερικό δημόσιο χρέος) και αλλοδαπής (εξωτερικό δημόσιο χρέος). Η διακρίβωση όμως της γεωγραφικής

κατανομής των τίτλων του δημόσιου χρέους σε δεδομένη χρονική περίοδο είναι ιδιαίτερα δυσχερής. Εξάλλου, η γεωγραφική κατανομή του δημοσίου χρέους είναι κινητοί και μεταβιβάζονται εύκολα.

Δεδομένων των δυσχερειών αυτών με τις οποίες συνδέεται η διακρίβωση της γεωγραφικής κατανομής των τίτλων του δημόσιου χρέους, εσωτερικό δημόσιο χρέος θεωρείται γενικά ο υφιστάμενος δημόσιος δανεισμός, ο οποίος έχει συναφθεί στο εθνικό νόμισμα της δανειζόμενης χώρας, ενώ εξωτερικό δημόσιο χρέος θεωρείται ο υφιστάμενος δημόσιος δανεισμός, ο οποίος έχει συναφθεί σε συνάλλαγμα.

2.3.ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΩΝ ΥΨΗΛΩΝ ΠΡΩΤΟΓΕΝΩΝ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΩΝ.

Τα υψηλά πρωτογενή καταναλωτικά ελλείμματα του δημοσίου τομέα αποτελούν το σημαντικότερο σύγχρονο πρόβλημα μακροοικονομικής πολιτικής στην Ελλάδα για τους εξής λόγους:

1.Οδηγούν σε αύξηση του λόγου δημόσιο χρέος προς Α.Ε.Π. Εάν η αύξηση αυτή συνεχιστεί ενδέχεται να προκληθεί πρόβλημα εμπιστοσύνης του κοινού όσον αφορά την ικανότητα του δημοσίου να εξυπηρετήσει το δημόσιο χρέος, με αποσταθεροποιητικές επιπτώσεις σ' όλη την οικονομία. (π.χ. φυγή κεφαλαίων στο εξωτερικό).

2.Μειώνουν τις εθνικές αποταμιεύσεις. Παρά το γεγονός ότι το ποσοστό των ιδιωτικών αποταμιεύσεων είναι πολύ υψηλό στην Ελλάδα σε σύγκριση με το μέσο όρο των χωρών του ΟΟΣΑ, το ποσοστό των εθνικών αποταμιεύσεων είναι από τα χαμηλότερα λόγω ακριβώς των υψηλών δημοσιονομικών ελλειμμάτων. Όμως, χαμηλά ποσοστά εθνικών αποταμιεύσεων συνδέονται αναγκαία με χαμηλά ποσοστά εθνικών επενδύσεων ή με αύξηση του εξωτερικού χρέους ή με συνδυασμό και των

δύο.

3. Οδηγούν σε αύξηση της ζήτησης και των πληθωριστικών πιέσεων καθώς και σε υπερτίμηση της πραγματικής συναλλαγματικής ισοτιμίας του νομίσματος , με αρνητικές επιπτώσεις στην ανταγωνιστικότητα των ελληνικών προϊόντων και υπηρεσιών. Η διατήρηση των πληθωριστικών πιέσεων ή και η υπερτίμηση της πραγματικής συναλλαγματικής ισοτιμίας, διαιωνίζουν τις μακροοικονομικές ανισορροπίες και αποτελούν εμπόδιο στην συμμετοχή της Ελλάδας στην διαδικασία της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης της Ευρώπης.

4. Στο βαθμό που τα πρωτογενή ελλείμματα οδηγούν σε δανειακές ανάγκες που υπερβαίνουν τις συνολικές επενδυτικές δαπάνες του δημοσίου τομέα, χειροτερεύει η καθαρή περιουσιακή θέση του Δημοσίου.

2.4. ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΟΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ

Η χρηματοδότηση του ελλείμματος του προϋπολογισμού γίνεται από τις εξής πηγές:

1. Η αύξηση των καταθέσεων, η οποία προέρχεται αφ' ενός μεν από την εγγραφή των τόκων επί του υπάρχοντος υπολοίπου των καταθέσεων και αφ' ετέρου δε από την εισροή στο τραπεζικό σύστημα νέων καταθέσεων μείον τις αναλήψεις των καταθέσεων.
2. Η έκθεση ομολόγων (βασικά από τις Τράπεζες Επενδύσεων) Εντόκων Γραμματίων του Δημοσίου (δηλαδή στην ουσία ομολογιών) και η διάθεσή τους απ' ευθείας στο κοινό. .
3. Η αύξηση της νομισματικής κυκλοφορίας (δηλαδή η έκδοση νέων τραπεζογραμματίων και κερμάτων) πέρα από αυτή που αφορά την απόσυρση αυτών που έχουν φθαρεί και
4. Το δραχμικό προϊόν των νέων δανείων που συνάπτονται στο

εξωτερικό σε συνάλλαγμα. Τέτοια δάνεια συνάπτει κυρίως η Τράπεζα της Ελλάδος για λογαριασμό του Ελληνικού Δημοσίου και, μετά από ειδική άδεια της Τράπεζας της Ελλάδος, οι Δημόσεις Επιχειρήσεις, οι Εμπορικές Τράπεζες και οι Ειδικοί Πιστωτικοί Λογαριασμοί.

Από τα παραπάνω είναι προφανές οτι η Κυβέρνηση μπορεί να ελέγχει τις κύριες πηγές προσφοράς αλλά και ζητήσεως κεφαλαίων. Έτσι όταν το Κράτος καθορίζει τα επιτόκια καταθέσεων και επομένως την ελαστικότητα των καταθέσεων ως προς το επιτόκιο, προσδιορίζει σε ένα βαθμό το ύψος των καταθέσεων. Δεδομένου του μεσολαβητικού ρόλου των Τραπεζών μεταξύ πλεονασματικών οικονομικών μονάδων (καταθετών) και ελλειμματικών οικονομικών μονάδων (δανειζομένων) έπεται οτι, για να μπορέσουν οι Τράπεζες να καλύψουν το κόστος τους και να έχουν κέρδη, θα πρέπει το μέσο σταθμικό επιτόκιο επί των καταθέσεων (αυτό που πληρώνουν οι Τράπεζες στους καταθέτες) να είναι χαμηλότερο από το μέσο σταθμικό επίπεδο επί των χορηγήσεων (αυτό που εισπράττουν οι Τράπεζες από τα δάνεια τα οποία χορηγούν). Η ελευθερία αυτή του Κράτους για τον προσδιορισμό των επιτοκίων καταθέσεων περιορίζεται από το επιθυμητό ύψος των επιτοκίων χορηγήσεων. Η ελευθερία αυτή επίσης περιορίζεται από το ύψος των επιτοκίων στις διεθνείς αγορές και από το ύψος του πληθωρισμού στην Ελλάδα σε σχέση με τον πληθωρισμό των άλλων χωρών. Αντίστοιχες παρατηρήσεις ισχύουν και προκειμένου περί των ομολόγων και των Εντόκων Γραμματίων του Δημοσίου, το ύψος των οποίων μπορεί επίσης να επηρεασθεί από το Κράτος.

Η αύξηση της νομισματικής κυκλοφορίας προσδιορίζεται επίσης άμεσα από το Κράτος. Βεβαίως και πάλι η ελευθερία αυτή του Κράτους για τον προσδιορισμό της αύξησης της ποσότητας του χρήματος προσδιορίζεται στην πράξη από τον κίνδυνο του πληθωρισμού. Έτσι, εάν αναμένεται ένας ρυθμός πραγματικής ανάπτυξης 5%, η αύξηση της

νομισματικής κυκλοφορίας κατά ποσοστό σημαντικά ανώτερο από το ποσοστό αυτό (κάπι που είναι αναγκαίο για την χρηματοδότηση των αυξημένων συναλλαγών που προέρχονται από την ανάπτυξη) θα οδηγήσει σε πληθωριστικές πιέσεις, εάν δεν υπάρχει ανεργία σ' όλους τους παραγωγιστικούς συντελεστές.

Τέλος, όσον αφορά τον εξωτερικό δανεισμό, το ύψος και πάλι καθορίζεται από το Κράτος. Μάλιστα εάν έχουν προσδιοριστεί οι δανειακές ανάγκες του Δημοσίου και Ιδιωτικού Τομέα και έχουν εκτιμηθεί η αύξηση των καταθέσεων, ομολόγων και Εντόκων Γραμματίων, ο εξωτερικός δανεισμός (και η αύξηση της νομισματικής κυκλοφορίας) προκύπτει «εξ' υπολοίπου». Βεβαίως και πάλι η ελευθερία του Κράτους είναι σχετική. Ο λόγος είναι ότι εάν τα τοκοχρεωλύσια σε ξένο συνάλλαγμα είναι υψηλό σε σχέση με τις εισπράξεις σε ξένο συνάλλαγμα και οι οικονομικές προοπτικές της χώρας δεν είναι ευνοϊκές, το επιτόκιο των δανείων σε συνάλλαγμα θα αρχίσει να ανεβαίνει σημαντικά πάνω από το διατραπεζικό επιτόκιο στην αγορά του Λονδίνου («LIBOR», που αποτελεί την βάση υπολογισμού του επιτοκίου με το οποίο δανείζονται συνήθως οι χώρες). Αργά ή γρήγορα η διαθεσιμότητα (availability) των δανείων σε συνάλλαγμα θα αρχίσει να περιορίζεται, εάν ο κίνδυνος μη κανονικής αποπληρωμής αυξάνεται με την αύξηση του εξωτερικού δανεισμού. Κατά συνέπεια η δυνατότητα αύξησης του εξωτερικού δανεισμού υπόκειται σε περιορισμούς. Και αυτό, πέρα του γεγονότος ότι το προϊόν του εξωτερικού δανεισμού θα πρέπει να διοχετευθεί σε επιτυχείς επενδύσεις, ώστε η αποπληρωμή του εξωτερικού δανεισμού να μην επιβάλλει ένα βάρος στις μελλοντικές γενιές, αφού αυτές θα ξεπληρώσουν το δάνειο από την απόδοση των επενδύσεων που κατέστησαν δυνατές με τον εξωτερικό δανεισμό. Αξίζει επίσης να λεχθεί ότι ο εσωτερικός δανεισμός, ακόμα και αν με το προϊόν του

χρηματοδοτούνται καταναλωτικές δαπάνες, δεν επιβάλλει βάρος στις μελλοντικές γενιές, αφού αυτές θα κληρονομήσουν και τις ομολογίες του δανείου και τις υποχρεώσεις εξόφλησεώς τους. Επομένως, αναδιανομή εισοδήματος γίνεται μόνο μεταξύ των μελών της ίδιας (μελλοντικής) γενιάς.

Συνοπτικά προκύπτει ότι το έλλειμμα του Γενικού Προϋπολογισμού καλύπτεται από τις δεσμεύσεις επι των αυξήσεων των καταθέσεων των Εμπορικών Τραπεζών (έντοκα γραμμάτια), τα έντοκα γραμμάτια του Δημοσίου που διατίθενται απ' ευθείας στο κοινό, την αύξηση της νομισματικής κυκλοφορίας και από το μεγαλύτερο μέρος του εξωτερικού δανεισμού που το Ελληνικό Δημόσιο συνάπτει κυρίως μέσω της Τραπέζης της Ελλάδος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

3.ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΕΘΝΙΚΩΝ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΩΝ

3.1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι Εθνικοί Λογαριασμοί είναι μια ολοκληρωμένη και συστηματική ποσοτική περιγραφή των οικονομικών φαινομένων που συμβαίνουν, σε μία οικονομία κατά την διάρκεια συγκεκριμένης χρονικής περιόδου. Η μέτρηση των συνολικών μεγεθών της οικονομίας όπως το Εθνικό Εισόδημα, η Κατανάλωση, η Αποταμίευση, η Επένδυση κ.λ.π. είναι αποτέλεσμα των εξελίξεων των περασμένων 50 ετών. Το 1953 εξεδόθη από τον ΟΗΕ το πρώτο τυποποιημένο σύστημα και στην συνέχεια ο ΟΟΣΑ το 1958 εξέδωσε το «SYSTEM OF NATIONAL ACCOUNTS». Το σύστημα αυτό αναθεωρήθηκε το 1968 από τον ΟΗΕ. Το Στατιστικό Γραφείο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων προσάρμοσε τούτο στις ανάγκες της οικονομικής πληροφόρησης των χωρών - μελών της Ε.Ε. και εξέδωσε το Ευρωπαϊκό Σύστημα Λογαριασμών (ESA) 1970. Αργότερα προσαρμόστηκε αυτό στο ESA 1979.

Προσφάτως κυκλοφόρησε ήδη από τον ΟΗΕ και τέσσερις άλλους Οργανισμούς η αναθεώρηση του Συστήματος Εθνικών Λογαριασμών (SNA) έκδοσης 1993. Με βάση πλέον το NA 1993 κυκλοφόρησε και η έκδοση του νέου ESA 1995

3.1.1. ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗ ΤΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Για την αναθεώρηση των Ελληνικών Εθνικών Λογαριασμών έγιναν πολλές προσπάθειες από το 1982. Με την έκδοση της Κοινοτικής Οδηγίας 89/130 της 13.02.1989 της EOK/EURATOM που επέβαλε στα Κράτη Μέλη την εναρμόνιση του καθορισμού του ΑΕΠ σε τιμές αγοράς, έγινε

υποχρεωτική και για την χώρα μας όπως και τις άλλες Χώρες της Κοινότητας η εναρμόνιση και προσαρμογή προς το ESA.

Ως εκ τούτου, η Διεύθυνση Εθνικών Λογαριασμών της Γ.Γ.ΕΣΥΕ προχώρησε στην μελέτη και εφαρμογή του προγράμματος αναθεώρησης του Ελληνικού Συστήματος Εθνικών Λογαριασμών, με την υποστήριξη της Κοινότητας και εμπειρογνωμόνων του INSEE.

3.1.2 ΕΤΟΣ ΒΑΣΗΣ ΤΗΣ ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗΣ

Έτος βάσης ορίσθηκε το 1988 επειδή στην Ελλάδα η εφαρμογή του Φ.Π.Α. επεβλήθη το 1987 και επειδή κατά το έτος 1988 έγινε Γενική Απογραφή Καταστημάτων, Βιομηχανίας - Βιοτεχνίας κ.λ.π. καθώς και η Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών.

3.1.3 ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

Πηγές που χρησιμοποιήθηκαν οι έρευνες (στατιστικές εργασίες) που διενεργούνται από το Γ.Γ.ΕΣΥΕ, σε ετήσια βάση και κατά τακτά χρονικά διαστήματα, ως επίσης και ειδικές έρευνες σε κλάδους και τομείς της Ελληνικής Οικονομίας για τους οποίους δεν υπήρχαν διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία.

Επιπλέον, συγκεντρώθηκαν και χρησιμοποιήθηκαν απολογιστικά στοιχεία από διοικητικές πηγές, όπως Δημόσιες Επιχειρήσεις Ηλεκτρισμού (ΔΕΗ) Φωταερίου, Υδρευσης, Τηλεπικοινωνιών, Μεταφορών και στοιχεία για τις δραστηριότητες της Κεντρικής Κυβέρνησης, Δασικών Υπηρεσιών, Αγροτικής Τράπεζας, Δημόσιας Υγείας και Εκπαίδευσης κ.λ.π. και συμπληρωματικά στοιχεία σε εξειδικευμένους κλάδους και τομείς της

Ελληνικής Οικονομίας, όπως είναι: Οι θαλάσσιες μεταφορές κ.λ.π. για το 1988 συγκεντρώθηκαν μέσω Ο.Ε.

3.1.4. ΒΑΣΙΚΑ ΣΥΣΤΑΤΙΚΑ ΤΟΥ ΕΣΑ. ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΕΙΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΜΕΓΕΘΩΝ, ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΚΑΙ ΘΕΣΜΙΚΩΝ ΤΟΜΕΩΝ ΚΑΙ ΥΠΟΤΟΜΕΩΝ.

Πρωταρχική λειτουργία του συστήματος Εθνικών Λογαριασμών είναι η ταξινόμηση της μεγάλης ποικιλίας των μονάδων και των οικονομικών ροών, σε περιορισμένο αριθμό βασικών κατηγοριών.

Στα πλαίσια του Συστήματος Εθνικών Λογαριασμών διακρίνονται οι εξής ταξινομήσεις:

- ο Η ταξινόμηση των οικονομικών μονάδων και κλάδων.
- ο Η ταξινόμηση των προϊόντων.
- ο Η ταξινόμηση των περιουσιακών στοιχείων.

Το Σύστημα Εθνικών Λογαριασμών ταξινομεί τις οικονομικές μονάδες βάσει δύο κριτηρίων. Με κριτήριο τις τεχνικές σχέσεις παραγωγής διακρίνονται οι παραγωγικές μονάδες σε θεσμικούς τομείς. Για να περιγραφούν οι διαδικασίες παραγωγής, οι οικονομικές δραστηριότητες υποδιαιρούνται σε κλάδους.

3.1.5. ΘΕΣΜΙΚΟΙ ΤΟΜΕΙΣ ΚΑΙ ΥΠΟΤΟΜΕΙΣ.

Για την περιγραφή των ροών εισοδήματος και δαπάνης και των χρηματοοικονομικών ροών το Σύστημα Εθνικών Λογαριασμών βασίζεται σε μια υποδιαιρεση της οικονομίας κατά τομείς. Οι τομείς είναι ομάδες θεσμικών μονάδων.

Θεσμική μονάδα λέγεται μια οικονομική μονάδα μόνιμα εγκατεστημένη σε μια χώρα που πηρεί μια πλήρη σειρά λογαριασμών και έχει αυτονομία αποφάσεων όσον αφορά την κύρια δραστηριότητά της.

Οι θεσμικές μονάδες ταξινομούνται με βάση το ESA στους ακόλουθους τομείς και υποτομείς:

Τομείς και υποτομείς	κωδικός
♦ Μη χρηματοδοτικές εταιρείες	S10
♦ Πιστωτικά ιδρύματα	S40
♦ Κεντρικές τραπεζικές αρχές	S41
♦ Λοιπά νομισματικά ιδρύματα	S42
♦ Ασφαλιστικές εταιρείες	S50
♦ Δημόσιο	S60
♦ Κεντρική Διοίκηση	S61
♦ Τοπική Αυτοδιοίκηση	S62
♦ Οργανισμοί Κοινωνικής Ασφάλισης	S63
♦ Ιδιωτικά μη κερδοσκοπικά ιδρύματα που εξυπηρετούν νοικοκυριά.	S70
♦ Νοικοκυριά	S80
♦ Αλλοδαπή	S90

3.1.6. ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ ΤΩΝ ΘΕΣΜΙΚΩΝ ΤΟΜΕΩΝ

Σύμφωνα με το ΕSA για τους θεσμικούς τομείς ισχύουν οι ακόλουθοι ορισμοί:

Μη χρηματοδοτικές εταιρείες και οιονεί εταιρείες (S10)

Ο τομέας των μη χρηματοδοτικών εταιρειών και οιονεί εταιρειών περιλαμβάνει επιχειρήσεις που είναι θεσμικές μονάδες, δηλαδή επιχειρήσεις των οποίων οι διανεμητικές και χρηματοπιστωτικές συναλλαγές είναι χωριστές από εκείνες των ιδιοκτητών τους οι οποίες ασχολούνται κυρίως με την παραγωγή αγαθών και μη χρηματοδοτικών εμπορεύσιμων υπηρεσιών. Οι κύριοι πόροι αυτών των μονάδων προέρχονται από την πώληση της παραγωγής τους, όπως και αν ονομάζεται η τιμή που χρεώνουν.

Πιστωτικά ιδρύματα (S40)

Ο τομέας των πιστωτικών ιδρυμάτων αποτελείται από όλες τις θεσμικές μονάδες που ασχολούνται κυρίως με την χρηματοδότηση, δηλαδή με την συλλογή, μετατροπή και διανομή των διαθέσιμων κεφαλαίων. Τους κύριους πόρους αυτών των μονάδων συνιστούν κεφάλαια προερχόμενα από υποχρεώσεις που έχουν δημιουργηθεί (καταθέσεις όψεως και προθεσμίας, πιστοποιητικά οφειλής μετρητών, ομολογίες κ.λ.π.)

Ασφαλιστικές επιχειρήσεις (S50)

Ο τομέας των ασφαλιστικών επιχειρήσεων περιλαμβάνει όλες τις θεσμικές μονάδες, των οποίων η κύρια δραστηριότητα είναι η ασφάλιση, δηλαδή η μετατροπή ατομικών κινδύνων σε συλλογικούς; συνήθως με την δημιουργία ασφαλιστικών αποθεματικών. Οι κύριοι πόροι του τομέα αυτού προέρχονται από τα ασφάλιστρα των ασφαλιστηρίων συμβολαίων.

Ο τομέας του δημοσίου (S60)

Ο τομέας του δημοσίου περιλαμβάνει όλες τις θεσμικές μονάδες, των οποίων η κύρια δραστηριότητα είναι η παραγωγή μη εμπορεύσιμων υπηρεσιών που προορίζονται για συλλογική κατανάλωση κανή η αναδιανομή του εθνικού εισοδήματος και πλούτου. Οι κύριοι πόροι αυτών των μονάδων προέρχονται άμεσα ή έμμεσα από τις υποχρεωτικές πληρωμές που πραγματοποιούν μονάδες οι οποίες ανήκουν σε άλλους τομείς.

Ιδιωτικά μη κερδοσκοπικά ιδρύματα που εξυπηρετούν νοικοκυριά (S70)

Ο τομέας των ιδιωτικών μη κερδοσκοπικών ιδρυμάτων που εξυπηρετούν νοικοκυριά αποτελείται από ιδρύματα τα οποία είναι χωριστά νομικά πρόσωπα. Ασχολούνται κατά κύριο λόγο με την παραγωγή μη εμπορεύσιμων υπηρεσιών που προορίζονται για συγκεκριμένες ομάδες νοικοκυριών. Οι κύριοι πόροι τους, εκτός απ' αυτούς που προέρχονται, άμεσα ή έμμεσα, από προαιρετικές εισφορές νοικοκυριών με την ιδιότητά τους ως καταναλωτές, καθώς και από εισόδημα περιουσίας.

Νοικοκυριά (S80)

Ο τομέας των νοικοκυριών περιλαμβάνει άτομα ή ομάδες ατόμων με την ιδιότητά τους ως καταναλωτές και ενδεχόμενα και ως επιχειρηματίες, με την προϋπόθεση ότι, στην τελευταία περίπτωση, οι αντίστοιχες δραστηριότητες δεν είναι οι δραστηριότητες των χωριστών εκείνων μονάδων που ταξινομούνται στις οινοεί εταιρείες. Οι κύριοι πόροι αυτών των μονάδων προέρχονται από εισόδημα εξαρτημένης εργασίας, εισόδημα περιουσίας, μεταβιβάσεις από άλλους τομείς και έσοδα από τις πωλήσεις προϊόντων.

Ο τομέας της Αλλοδαπής (S90)

Ο τομέας αυτός είναι χωρίς χαρακτηριστικές λειτουργίες και πόρους. Αποτελείται από μονάδες μη μόνιμης εγκατάστασης στο μέτρο που ασχολούνται με συναλλαγές με θεσμικές μονάδες μόνιμης εγκατάστασης. Οι λογαριασμοί του τομέα παρέχουν μια συνολική εικόνα των οικονομικών σχέσεων που συνδέουν την εθνική οικονομία με την Αλλοδαπή.

3.2. ΟΜΑΔΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ ΚΑΙ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΩΝ ΤΟΥ ESA.

3.2.1. ΟΜΑΔΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ

Το ESA διακρίνει ένα αρκετά μεγάλο αριθμό διαφορετικών συναλλαγών, οι οποίες ταξινομούνται στις ακόλουθες βασικές κατηγορίες:

Συναλλαγές Αγαθών και Υπηρεσιών (κωδικός P)

Είναι εκείνες που αφορούν άμεσα στην παραγωγική διαδικασία των οικονομικών μονάδων μόνιμης εγκατάστασης, στην οποία οφείλεται η δημιουργία του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ), καθώς και εκείνες που έχουν σχέση με το εξωτερικό εμπόριο και την χρήση αγαθών και υπηρεσιών.

Στο ESA διακρίνονται οι εξής συναλλαγές αγαθών και υπηρεσιών:

ΣΥΝΑΛΛΑΓΕΣ	ΚΩΔΙΚΟΣ
♦ Παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών	P10
♦ Παραγωγή αγαθών	P11
♦ Παραγωγή εμπορεύσιμων υπηρεσιών εκτός από την τεκμαρτή παραγωγή Τραπεζικών Υπηρεσιών	P12
♦ Τεκμαρτή παραγωγή Τραπεζικών Υπηρεσιών	P13
♦ Παραγωγή μη εμπορεύσιμων υπηρεσιών	P14
♦ Ενδιάμεση ανάλωση	P20
♦ Τελική κατανάλωση	P30
♦ Ακαθάριστες επενδύσεις	P40
♦ Ακαθάριστες επενδύσεις πάγιου κεφαλαίου	P41

◆ Ανξομείωση αποθεμάτων	R42
◆ Εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών	R50
◆ Εισαγωγές αφαθών και υπηρεσιών	R60
◆ Καθαρές αγορές γής και άϋλων αγαθών	R70

Διανεμητικές Συναλλαγές (Κωδικός R)

Είναι συναλλαγές μέσω των οποίων διανέμονται ή προστιθέμενη αξία που πραγματοποιείται από τις μονάδες παραγωγής μόνιμης εγκατάστασης και το εισόδημα των πραγματικών συντελεστών που προέρχονται από την αλλοδαπή. Μέσω των διανεμητικών συναλλαγών αναδιανέμεται το εισόδημα και ο πλούτος.

ΣΥΝΑΛΛΑΓΕΣ	ΚΩΔΙΚΟΣ
◆ Εισόδημα εξαρτημένης εργασίας	R10
◆ Φόροι συνδεόμενοι με	
την παραγωγή τις εισαγωγές	R20
◆ Φ.Π.Α. επί των προϊόντων	R21
◆ Φόροι συνδεόμενοι με την παραγωγή εκτός Φ.Π.Α.	R22
◆ Φόροι συνδεόμενοι με τις εισαγωγές εκτός Φ.Π.Α.	R29
◆ Επιδοτήσεις	R30
◆ Επιδοτήσεις παραγωγής	R31
◆ Επιδοτήσεις εισαγωγών	R39
Λοιπές συναλλαγές που αφορούν την διανομή του εισοδήματος	
◆ Εισόδημα περιουσίας και επιχειρηματικής δράσης	R40

◆ Τεκμαρτοί τόκοι που λαμβάνουν οι κάτοχοι ασφαλιστηρίων συμβολαίων	R42
◆ Έγγειος πρόσοδος και εισόδημα από άϋλα αγαθά	R43
◆ Μερίσματα και λοιπά εισοδήματα διανεμόμενα από εταιρείες	R44
◆ Αναλήψεις από το επιχειρηματικό εισόδημα των οιονεί εταιρειών.	R45
◆ Κέρδη που διανέμονται σε απασχολούμενους	R46
◆ Συναλλαγές ασφαλειών ατυχημάτων	R50
◆ Καθαρά ασφάλιστρα ασφαλειών ατυχημάτων	R51
◆ Αποζημιώσεις ασφαλειών ατυχημάτων	R52
◆ Μη αποδοτικές τρέχουσες μεταβιβάσεις	R60
◆ Τρέχοντες φόροι εισοδήματος και περιουσίας	R61
◆ Πραγματικές κοινωνικές εισφορές	R62
◆ Τεκμαρτές κοινωνικές εισφορές	R63
◆ Κοινωνικές παροχές	R64
◆ Τρέχουσες μεταβιβάσεις μεταξύ υποτομέων του Δήμοσίου	R65
◆ Τρέχουσες μεταβιβάσεις σε ιδιωτικά μη κερδοσκοπικά ιδρύματα	R66
◆ Τρέχουσα διεθνής συνεργασία	R67
◆ Ιδιωτικές διεθνείς μεταβιβάσεις	R68
◆ Διάφορες τρέχουσες μεταβιβάσεις	R69
◆ Μεταβιβάσεις Κεφαλαίου	R70
◆ Επιχορηγήσεις επενδύσεων	R71
◆ Φόροι κεφαλαίου	R72
◆ Λοιπές μεταβιβάσεις κεφαλαίου	R79

Χρηματοπιστωτικές συναλλαγές (Κωδικός F)

Είναι οι συναλλαγές που συνεπάγονται μεταβολές των απαιτήσεων και/ή υποχρεώσεων των θεσμικών μονάδων. Χρησιμοποιείται η ίδια ταξινόμηση για τις απαιτήσεις και τις υποχρεώσεις ενώ για κάθε απαίτηση που εγγράφεται στους λογαριασμούς υπάρχει και αντίστοιχη υποχρέωση.

ΣΥΝΑΛΛΑΓΕΣ	ΚΩΔΙΚΟΣ
♦ Νομισματικός χρυσός και ΕΤΔ	F1
♦ Χρήματα και καταθέσεις	F2
♦ Χρεώγραφα εκτός μετοχών	F3
♦ Δάνεια	F4
♦ Μετοχές και άλλοι τίτλοι συμμετοχής	F5
♦ Τεχνικά ασφαλιστικά αποθεματικά	F6
♦ Λοιποί λογαριασμοί εισπρακτέοι πληρωτέοι	F7

3.2.2 ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ

Τα περιουσιακά στοιχεία ενεργητικού (assets) και οι υποχρεώσεις παθητικού (liabilities) είναι συστατικά των Εθνικών και Τομεακών Ισολογισμών. Έχουν ίδια χρησιμότητα και είναι μέσο διατηρήσεως της περιουσίας.

3.2.3. ΦΟΡΟΙ ΚΑΙ ΕΠΙΔΟΤΗΣΕΙΣ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟ ESA

Χρήσιμο είναι επίσης να αναφέρουμε τους ορισμούς των διαφόρων φόρων και επιδοτήσεων που συνδέονται με την παραγωγή και τις

εισαγωγές, είναι δε σημαντικοί για την διάκριση των τιμών που χρησιμοποιεί το ESA.

Οι φόροι που συνδέονται με τα προϊόντα, την παραγωγή και τις εισαγωγές είναι οι:

Φ.Π.Α. επί προϊόντων (R221), οι οποίοι επιβάλλονται στα αγαθά και υπηρεσίες που παράγονται ή πωλούνται από τις εγχώριες παραγωγικές μονάδες.

Λοιποί φόροι συνδεόμενοι με την παραγωγή (R222), οι οποίοι επιβάλλονται στην χρήση των συντελεστών παραγωγής (π.χ. τέλη για άδειες κυκλοφορίας).

Φόροι συνδεόμενοι με τις εισαγωγές εκτός Φ.Π.Α. (R29), δηλαδή υποχρεωτικές πληρωμές που επιβάλλονται από το δημόσιο ή από τα θεσμικά όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης στα εισαγόμενα αγαθά (π.χ. δασμοί).

Οι επιδοτήσεις αντίστοιχα διακρίνονται στις:

Επιδοτήσεις προϊόντων (R311), οι οποίες χορηγούνται ανάλογα με την ποσότητα ή την αξία των αγαθών και υπηρεσιών που παράγονται ή πωλούνται στην εγχώρια αγορά ή εξάγονται.

Λοιπές επιδοτήσεις παραγωγής (R312), οι οποίες δεν σχετίζονται με την ποσότητα ή την αξία των αγαθών και υπηρεσιών.

Επιδοτήσεις εισαγωγών (R39), που χορηγούνται σε εισαγόμενα προϊόντα συμπεριλαμβανομένων των νομισματικών εξισωτικών μεγεθών.

3.3. ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΙ ΤΟΥ ESA.

3.3.1. ΓΕΝΙΚΑ

Το ESA χρησιμοποιεί τους λογαριασμούς για να καταγράψει τις ροές και τα αποθέματα. Κάθε λογαριασμός συνδέεται με μια σημαντική πλευρά της οικονομικής ζωής και είναι ισοσκελισμός είτε εξ ορισμού είτε μέσω κάποιου εξισωτικού μεγέθους. Οι λογαριασμοί παρουσιάζονται με κάποια σειρά και το εξισωτικό μέγεθος κάθε λογαριασμού μεταφέρεται στον επόμενο.

Το ESA προκειμένου να καταρτίσει τους λογαριασμούς εφαρμόζει ορισμένους κανόνες καταγραφής των συναλλαγών. Οι λογαριασμοί έχουν σχήμα «T» και αποτελούνται από δύο πλευρές. Ο όρος πόροι χρησιμοποιείται στην δεξιά πλευρά, όπου καταγράφονται οι συναλλαγές οι οποίες αυξάνουν το ποσό των οικονομικών απαιτήσεων μιας οικονομικής μονάδας. Ο όρος χρήσεις (uses) χρησιμοποιείται για την αριστερή πλευρά στην οποία καταγράφονται οι συναλλαγές οι οποίες μειώνουν το ποσό των οικονομικών απαιτήσεων. Για τους χρηματοπιστωτικούς λογαριασμούς χρησιμοποιείται ο όρος υποχρεώσεις (liabilities) στην δεξιά πλευρά και ο όρος στοιχεία (assets) για την αριστερή πλευρά. Εφαρμόζεται ακόμη η αρχή της διπλής εγγραφής των συναλλαγών, όπου κάθε ροή πρέπει να καταγραφεί δύο φορές, μία ως πόροι και μία ως χρήσεις.

Οι λογαριασμοί του ESA του συνόλου της εθνικής οικονομίας και κατά θεσμικό τομέα και υποτομέα διακρίνονται:

1. Στους τρέχοντες οικονομικούς λογαριασμούς, όπου περιλαμβάνονται:

- ◆ Ο λογαριασμός παραγωγής (C1)
- ◆ Ο λογαριασμός δημιουργίας εισοδήματος (C2)

- ◆ Ο λογαριασμός διανομής εισοδήματος (C3)
- ◆ Ο λογαριασμός χρήσης του εισοδήματος (C4)

2. Στο λογαριασμό κεφαλαίου (C5), ο οποίος καταγράφει τις συναλλαγές που συνδέονται με τις επενδύσεις σε μη χρηματοδοτικά περιουσιακά στοιχεία και τις κεφαλαιακές μεταβιβάσεις οι οποίες σχετίζονται με την αναδιανομή του πλούτου.

3. Στο Χρηματοπιστωτικό Λογαριασμό (C6), ο οποίος καταγράφει τις μεταβολές των συναλλαγών των διαφόρων τύπων των χρηματοπιστωτικών στοιχείων (F1 έως F7) του ενεργητικού και του παθητικού στο σύνολο της εθνικής οικονομίας και κατά θεσμικό τομέα.

Στο λογαριασμό παραγωγής (C1), η έννοια της παραγωγής είναι θεμελιώδης. Η παραγωγή είναι η διαδικασία κατά την οποία χρησιμοποιείται κεφάλαιο και εργασία για να μετασχηματιστούν εισροές αγαθών και υπηρεσιών, σε εκροές άλλων αγαθών και υπηρεσιών. Ο Λογαριασμός παραγωγής δίνει έμφαση στην «Προστιθέμενη Αξία», η οποία είναι ένα από τα σπουδαιότερα εξισωτικά μεγέθη του συστήματος. Καταρτίζεται για όλες τις θεσμικές μονάδες, τα βιομηχανικά καταστήματα, τους θεσμικούς τομείς, τους κλάδους παραγωγής και το σύνολο της οικονομίας. Η μορφή του λογαριασμού παραγωγής είναι ίδια για όλους τους θεσμικούς τομείς. Όταν καταρτίζεται για το σύνολο της οικονομίας έχει ως εξισωτικό μέγεθος το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (Α.Εγχ. Π) σε αγοραίες τιμές, το οποίο είναι από τα σπουδαιότερα μακροοικονομικά μεγέθη του συστήματος.

Οι λογαριασμοί δημιουργίας και διανομής εισοδήματος (C2 και C3) δείχνουν τον τρόπο με τον οποίο δημιουργείται το εισόδημα από την παραγωγή, πώς αυτό διανέμεται στους θεσμικούς τομείς και πώς αυτό αναδιανέμεται μεταξύ των θεσμικών τομέων, κυρίως από τις κρατικές μονάδες μέσω των κοινωνικών παροχών και των φόρων. Οι διαδικασίες

αυτές περιγράφονται από τους Λογαριασμούς της Πρωτογενούς Διανομής του Εισοδήματος.

Στον λογαριασμό χρήσις του εισοδήματος (C4) παρουσιάζεται η κατανομή του διαθεσίμου εισοδήματος μεταξύ κατανάλωσης και αποταμίευσης. Η αποταμίευση είναι το εξισωτικό μέγεθος του λογαριασμού. Το μέγεθος της κατανάλωσης φαίνεται μόνο στους κυβερνητικούς τομείς, τα νοικοκυριά και τα μη κερδοσκοπικά ιδρύματα.

Στον λογαριασμό κεφαλαίου (C5) καταγράφονται για τους διαφόρους τομείς οι συναλλαγές που συνδέονται με μη χρηματοπιστωτικά περιουσιακά στοιχεία, καθώς οι μεταβιβάσεις κεφαλαίου που αφορούν την αναδιανομή του πλούτου. Μεταξύ των χρήσεων περιλαμβάνονται οι διάφοροι τύποι επενδύσεων σε μη χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία και οι μεταβιβάσεις κεφαλαίου που παραγματοποιήθηκαν καθώς και η ακαθάριστη αποταμίευση και οι μεταβιβάσεις που λαμβάνονται. Το εξισωτικό μέγεθος είναι ο θετικός ή αρνητικός καθαρός δανεισμός (N5) του θεσμικού τομέα ή της εθνικής οικονομίας.

Στο Χρηματοπιστωτικό λογαριασμό (C6) καταγράφονται οι μεταβολές των συναλλαγών των διαφόρων τύπων των χρηματοπιστωτικών στοιχείων του ενεργητικού και του παθητικού. Το εξισωτικό μέγεθος του χρηματοπιστωτικού λογαριασμού, το οποίο καλείται καθαρή μεταβολή των απαιτήσεων και των υποχρεώσεων έναντι της αλλοδαπής (N6), πρέπει κατά κανόνα να είναι το ίδιο ή να μην διαφέρει σημαντικά από το εξισωτικό μέγεθος (N5) του λογαριασμού κεφαλαίου των μη χρηματοπιστωτικών λογαριασμών.

Στην πράξη, είναι απαραίτητο να εισαχθεί μια διορθωτική εγγραφή, που να αντιπροσωπεύει την διαφορά μεταξύ του εξισωτικού μεγέθους του λογαριασμού κεφαλαίου και του αντίστοιχου εξισωτικού μεγέθους του χρηματοπιστωτικού λογαριασμού (N5 N6).

3.3.2 ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ.

Οι συναλλαγές του νέου συστήματος εκφράζονται σε τρέχουσες τιμές και σε τιμές του προηγούμενου έτους, και αποτιμώνται με βάση τις:

♦ Βασικές τιμές εγχώριων προϊόντων, οι οποίες προκύπτουν από το άθροισμα του κόστους των αγαθών και των υπηρεσιών που χρησιμοποιήθηκαν και της αμοιβής των συντελεστών που απαιτούνται για την παραγωγή μιας μονάδας του προϊόντος αυτού. Δεν περιλαμβάνουν τους καθαρούς φόρους επι των προϊόντων που καταβάλλονται από την μονάδα παραγωγής, αλλά περιλαμβάνουν τους λοιπούς καθαρούς φόρους επι της παραγωγής.

♦ Τιμές Cif για τις εισαγωγές παρόμιοιων προϊόντων, οι οποίες αναφέρονται στην τιμή με την οποία εγγράφονται στα τελωνεία εισαγόμενα προϊόντα πριν την επιβολή φόρων και δασμών.

♦ Τιμές διαθέσεως των προϊόντων, οι οποίες είναι η συνολική τιμή με την οποία επιβαρύνεται ο αγοραστής προκειμένου να αποκτήσει μια μονάδα αγαθών σε συγκεκριμένο τόπο και χρόνο.

3.4.ΜΕΘΟΔΟΙ ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΤΟΥ ΑΕΠ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟ ESA

Η προσέγγιση υπολογισμού του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος (ΑΕΠ) έγινε, περισσότερο ή λιγότερο, μέσω των ακόλουθων μεθόδων:

- ♦ με την μέθοδο της παραγωγής
- ♦ με την μέθοδο της απασχόλησης
- ♦ με την μέθοδο της δαπάνης
- ♦ με την μέθοδο του εισοδήματος

Κάθε μέθοδος εφαρμόστηκε, ανεξάρτητα σε σχέση με την άλλη και σε συνδυασμό με την χρησιμοποίηση τεχνικών εισροών - εκροών των

πινάκων πόρων και χρήσεων. Εκ των υστέρων έγινε σύγκλιση των αποτελεσμάτων που προήλθαν από κάθε μια μέθοδο χωριστά, με στόχο την βελτίωση της ποιότητας των στοιχείων για τις εκτιμήσεις των μακροοικονομικών μεγεθών όπως είναι το ΑΕΠ.

Ακόμα στα πλαίσια της αναθεώρησης αξιοποιήθηκαν στοιχεία που προέκυψαν από εγκάρσιες εργασίες όπως:

- ◆ Στοιχεία ιδιωτικής κατανάλωσης,
- ◆ Στοιχεία ακαθαρίστων επενδύσεων παγίου κεφαλαίου,
- ◆ Στοιχεία εξωτερικού εμπορίου,
- ◆ Στοιχεία του ισοζυγίου πληρωμών της Τράπεζας της Ελλάδος,
- ◆ Στοιχεία απασχόλησης και
- ◆ Στοιχεία εμπορικών και μεταφορικών περιθωρίων.

Με το νέο σύστημα επιδιώκεται από μέρους της Γ.Γ. ΕΣΥΕ τήρηση των αρχών του ESA και συνεπώς η εναρμόνιση και η βελτίωση της συγκρισιμότητας του ΑΕΠ, η αξιοπιστία των εκτιμήσεων αυτού, και η βελτίωση της πληρότητας των στοιχείων της Ελληνικής Οικονομίας.

Είναι λοιπόν προφανές, ότι οι Εθνικοί Λογαριασμοί ως Σύστημα αποτελούν το πλαίσιο μέσα στο οποίο καταγράφονται οι τρέχουσες λειτουργίες του οικονομικού κυκλώματος μιας οικονομίας. Με τις ταξινομήσεις που χρησιμοποιούνται στο Σύστημα εθνικών λογαριασμών περιγράφονται με στοιχεία, τα όσα συμβαίνουν στην οικονομία γι' αυτό και οι εθνικοί λογαριασμοί διεθνώς χρησιμοποιούνται σαν το πιο κατάλληλο πλαίσιο ανάλυσης και μελέτης μιας οικονομίας, αφού ως σύστημα πληροφόρησης προσφέρει όλα εκείνα τα στοιχεία για την άσκηση ορθολογικής βραχυχρόνιας και μακροχρόνιας οικονομικής πολιτικής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

4. Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ ΤΗΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΤΡΙΑΝΤΑΚΟΝΤΑΕΤΙΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η ελληνική οικονομία για πολλές δεκαετίες υποφέρει από διαρθρωτικά προβλήματα τα οποία δυστυχώς επιδεινώνονται από τις λανθασμένες οικονομικές πολιτικές, οι οποίες ασκούνται από τις διάφορες κυβερνήσεις. Η κοιματική, κι όχι η εθνική αντιμετώπιση, αυτών των προβλημάτων οδήγησε στην χειροτέρευση και διαιώνισή τους, με τελικό αποτέλεσμα την μείωση του βιοτικού επιπέδου μεγάλου μέρους των εργαζομένων και την αποδυνάμωση της παραγωγικής δομής της οικονομίας.

Την τελευταία 15ετία κορυφαίο πρόβλημα της ελληνικής οικονομίας αναδείχθηκε το δημοσιονομικό πρόβλημα, αφού η πολιτική εξουσία κάθε φορά χρησιμοποιεί τον δημόσιο τομέα για την βελτίωση της κοιματικής της δύναμης, χωρίς να αντιλαμβάνεται ότι αυτό μακροχρόνια, εκτός από την φθορά του οικονομικού-κοινωνικού ιστού, φθείρει ακόμη την δημοκρατική συνείδηση των πολιτών. Έτσι εξηγείται και η πρόσφατη συμπεριφορά των πολιτών, και ιδιαίτερα της φοιτητικής νεολαίας, η οποία εκδηλώνεται με την υψηλή αποχή και την λευκή ψήφο κατά τις εκλογές.

Η δημοσιονομική αυτή ανισορροπία, που είναι αποτέλεσμα της λανθασμένης οικονομικής πολιτικής και εκδηλώνεται με την διόγκωση των δημοσιονομικών ελλειμμάτων, τη ραγδαία αύξηση του δημοσίου χρέους και την απορρόφηση υγιών πόρων του ιδιωτικού από το δημόσιο τομέα, οδήγησε στην επιδείνωση της εξέλιξης όλων των μακροοικονομικών μεγεθών. Η επιδείνωση αυτή για να γίνει αποτρέψιμη χρειάζεται τώρα πλέον μεγάλη προσπάθεια.

4.1. Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΩΝ ΔΕΙΚΤΩΝ

Κατά την περίοδο 1950-1970, όταν η μέση ετήσια ποσοστιαία αύξηση του ΑΕΠ (Ακαθάριστο Εγχώριο Ποσοστό) σε σταθερές - αγοραίες τιμές ανήλθε σε 6,9%, το συνολικό ακαθάριστο έλλειμμα του κρατικού προϋπολογισμού ως ποσοστό του ΑΕΠ ουδέποτε υπερέβη το 4%, ενώ απεναντίας κατά την περίοδο 1974-1994, όπου η μέση ετήσια ποσοστιαία άνοδος του ΑΕΠ σε σταθερές τιμές ήταν μόλις 2,2%, το συνολικό ακαθάριστο έλλειμμα του κρατικού προϋπολογισμού ως ποσοστό του κρατικού προϋπολογισμού ως ποσοστό του ΑΕΠ από -3,8% αναρριχήθηκε σε -28,7%. Το δημοσιονομικό πρόβλημα της εθνικής μας οικονομίας άρχισε να γίνεται οξύτερο ιδίως μετά το 1980, το δόγμα της κυβερνητικής οικονομικής πολιτικής, στηρίχτηκε στην γρήγορη αύξηση των κρατικών δαπανών και την εμπέδωση ενός συγκεντρωτικού κρατικού μηχανισμού, ο οποίος θα αποτελούσε τον μοχλό ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας.

Δυστυχώς, τα αποτελέσματα της οικονομικής πολιτικής μετά το 1980 είναι αρνητικά, κάτι το οποίο με διάφορες υπεκφυγές, κανένα κόμμα το οποίο διαχειρίστηκε την κυβερνητική εξουσία δεν παραδέχεται και μάλιστα με διάφορα ψευδοεπιχειρήματα το ένα επιρρίπτει τις ευθύνες στο άλλο. Ωστόσο, η ζωντανή πραγματικότητα μιλάει από μόνη της, καθώς από τον Οκτώβριο του 1985 μέχρι σήμερα έχουν εφαρμοστεί τέσσερα προγράμματα λιτότητας, τα οποία ως πρωταρχικό στόχο έθεταν την εξυγίανση των δημόσιων οικονομικών και την σταθεροποίηση της εθνικής μας οικονομίας. Τα στατιστικά στοιχεία είναι αναμφισβήτητα. Αν και την περίοδο 1980-1994 το σύνολο των δαπανών του κρατικού προϋπολογισμού ως ποσοστό του ΑΕΠ από 26,9% αυξήθηκε στα 61,5% (!), όχι μόνο η ελληνική οικονομία δεν αναπτύχθηκε, εφόσον την περίοδο αυτή το ΑΕΠ σε σταθερές τιμές αυξανόταν κάθε χρόνο μόλις κατά 1,4%,

ΑΝΑΛΥΣΗ ΕΞΩΤΙΚΗΝ, ΑΙΓΑΙΝΩΝ ΚΑΙ ΕΑΣΕΙΜΑΣΣΩΝ ΕΝΙΚΟΥ ΗΠΟΥΡΩΜΟΥ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ (ΠΠΚ)

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

	1950	1960	1970	1973	1974	1980	1990	1993	1994*	1995**	Θετικότης ποσού Δημ.
1. ΕΞΩΤΙΚΗ ΠΠΚ	-4,7	15,8	56,3	87,6	105,4	359,1	334,6	596,9	6953,2	8315,1	
2. Επενδύσεις Εργασίας	4,6	15,3	55,4	87,0	104,4	358,2	2878,2	4971,0	5860,0	6935,0	
3. Επενδύσεις Φύλαξης	0,8	2,6	10,8	18,8	28,4	104,4	82,1	1359,2	1773,1	2220,0	
4. Επενδύσεις Φύλαξης Δημ. Εργασίας	3,0	10,3	39,7	61,8	68,5	220,8	1876,6	3189,3	3460,0	4008,0	
5. Δημ. Εργασίας	0,8	2,3	4,9	6,4	7,5	31,0	179,5	422,5	626,9	707,0	
6. Δ. ΕΑΓΙΑΣ ΕΠΙΧ.	-	-	-	-	-	-	373,7	709,1	768,2	915,0	
7. Δ. ΗΙΔΑΙΩΝ	-	-	0,5	0,9	0,6	1,0	0,9	91,7	289,8	307,0	465,1
8. Δ. ΑΙΓΑΙΝΩΝ Σ. ΠΠΚ	-	18,5	64,6	103,5	127,7	460,5	5496,2	1003,0	12336,0	13672,5	
9. Επενδύσεις Εργασίας	6,0	14,3	51,7	79,2	104,4	371,6	5657,4	8565,6	10760,8	11705,5	
10. Δ. ΕΑΓΙΑΣ ΕΠΙΧ.	-	-	-	-	-	24,6	371,7	719,1	768,2	915,0	
11. Δ. ΗΙΔΑΙΩΝ	-	-	4,1	12,9	24,3	23,3	64,3	465,1	728,3	807,0	1050,0
12. ΕΑΣΕΙΜΑ ΠΠΚ (1-2)	-1,3	-2,7	-8,3	-15,9	-22,3	-101,4	-2152,6	-4033,1	-5400,8	-5357,4	
13. Δ. Επενδύσεις ΠΠΚ σε % των παγκόσμιων ΑΕΠ	-1,0%	-2,5%	-2,7%	-3,2%	-3,8%	-5,9%	-20,4%	-24,1%	-28,7%	-36,0%	
14. Δ. Επενδύσεις ΠΠΚ σε % των ανθρώπινων ΑΕΠ	-	-	-	-	-	-	-16,6%	-19,6%	-23,3%	-21,1%	
15. Δ. Επενδύσεις Εργασίας (ΠΠΚ+ΔΗΕΚ) σε % των ανθρώπινων ΑΕΠ	-	-	-	-	-	-37,0	-157,3	-2716,6	-4577,0	-6115,6	-6045,3
16. Δ. Επενδύσεις Δημ. Εργασίας σε % των ανθρώπινων ΑΕΠ	-	-	-	-	-	-	-6,6%	-9,2%	-26,1%	-32,5%	-29,3%
17. Δ. Επενδύσεις Δημ. Εργασίας σε % των ανθρώπινων ΑΕΠ	-	-	-	-	-	-	-	-21,2%	-22,2%	-26,1%	-23,8%

*Προσπορνική ποσού Δημ.
**Κυριαρχητική ποσού Δημ.

1. ΕΑΕΠ = Ελληνικός Αυτορυθμός Επαναγένεσης Γραμμής Εποικοτών
2. ΗΔΕ= Επενδύσεις Δημόσιου Επαναγένεσης
3. ΔΗΕΚ = Δημόσιας Επενδύσεων και Εργασίας. Το δευτερότερο διάλειμμα του εξεργάζεται με αντίστροφη σειρά.

Ημερομηνία: 1995.

αλλά το συνολικό ακαθάριστο έλλειμμα του κρατικού προϋπολογισμού ως ποσοστό του ΑΕΠ από -5,9% το 1980 εκτινάχθηκε σε -28,7% το 1994.

Παράλληλα η κακή διοίκηση των ΔΕΚΟ (Δημόσιες Επιχειρήσεις και Οργανισμοί), συνέβαλε στην διεύρυνση των χρεών και των ελλειμμάτων τους, με άμεση συνέπεια τόσο η Κεντρική Διοίκηση όσο και οι ΔΕΚΟ, να τροφοδοτούν τον ξέφρενο ρυθμό των χρεών και των ελλειμμάτων της ελληνικής οικονομίας. Η πραγματικότητα των στοιχείων είναι σκληρή και καταθλιπτική. Ενώ το 1974 το συνολικό ακαθάριστο έλλειμμα του ευρύτερου δημοσίου τομέα (Κεντρική Διοίκηση και ΔΕΚΟ) ως ποσοστό του ΑΕΠ ανέρχονταν σε -6,6%. Το ποσοστό αυτό ανήλθε σε -9,2% το 1980 και εκτοξεύτηκε σε -32,5% το 1994.

Άμεσο αποτέλεσμα της αχαλίνωτης αύξησης των κρατικών ελλειμμάτων, ήταν η διόγκωση του δημόσιου χρέους. Το συνολικό ακαθάριστο χρέος του ευρύτερου δημοσίου τομέα ως ποσοστό του ΑΕΠ από 32,7% το 1974 και 40% το 1980, ανήλθε σε 161,2% το 1994! Σύμφωνα με τα στοιχεία του πίνακα 1, εάν στο συνολικό δημόσιο χρέος της Κεντρικής Διοίκησης και των ΔΕΚΟ προστεθεί και το χρέος των Ενόπλων Δυνάμεων τότε το συνολικό δημόσιο χρέος της Ελλάδας από 31.320. δις. δρχ. ή 166,5% του ΑΕΠ το 1994, προβλέπεται σε 37.300 δις. δρχ. ή 180,9% του ΑΕΠ το 1995! Εάν λάβουμε υπόψη μας τα στοιχεία του αναθεωρημένου ΑΕΠ, τότε το συνολικό δημόσιο χρέος της Ελλάδας ως ποσοστό του αναθεωρημένου ΑΕΠ, από 135,4% το 1994 προβλέφθηκε σε 147,1 το 1995.

Οπως φαίνεται από τον Πίνακα 2, κατά την περίοδο 1975-1993 ο ρυθμός ανάπτυξης φθίνει συστηματικά και από 4% ετησίως κατά την περίοδο 1975-80, το 1995 κυμαίνεται γύρω στο 1%. Την ίδια πορεία με εκείνη του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ) ακολουθούν και η

ΠΙΝΑΚΑΣ 2
ΕΞΕΛΙΞΗ ΒΑΣΙΚΩΝ ΔΕΙΚΤΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
σε σταθερές τιμές 1970
σε εκατ. δρχ.

	1975	1980	1990	1993	Μέση Ετήσια Ποσοστά Μεταβολής %		
					1980/75	1990/80	1993/90
Ακαθ. Εγ. Προϊόν (συντελεστών Παραγωγής)	339.833	417.510	489.741	506.261	4,2	1,6	1,1
(Ιδιωτική κατανάλωση	267.256	319.341	401.756	434.567	3,6	21,3	2,7
Δημόσια κατανάλωση	56.075	68.940	89.735	-	4,2	2,7	-
Δημόσιες επενδύσεις	20.958	22.240	22.794	28.621	1,2	0,2	7,9
Ιδιωτικές επενδύσεις (Γεωργία)	53.702	70.465	70.026	62.671	5,6	-0,1	-3,6
(Μεταποίηση)	(3.024)	(4.112)	(3.246)	-	-3,4	-2,3	-
Κατα κεφαλ. ή εισόδημα (Αγορ. τιμή)	(13.033)	(14.220)	(16.377)	-	1,8	1,4	-
Κατα κεφαλ.ή ώντων κατανάλωση	43.111	50.309	53.965	-	3,1	0,7	-
Έξ.ειμα Δημοσίου Τομέα %ΑΕΠ	29.542	33.118	39.687	-	2,3	1,8	-
Μέση ιαρολογική Επιβύρυνση	7%	9%	26%	27%	-	-	-
ποσοστό Ανεργίας	18%	19%	25%	27%	-	-	-
Μεταβολή Πραγματικών Μισθών	1971-80	1981-90	1991-94				
	4,4	0,7	-1,5	-	-	-	-

Πηγή: Οικονομικός Ταχυδρόμος (22 Ιουνίου 1995)..

κατανάλωση (δημόσια - ιδιωτική), το κατακεφαλήν εισόδημα - ιδιωτική κατανάλωση.

Αλλά η πιο δραματική εξέλιξη παρατηρείται στην πορεία των επενδύσεων και ειδικότερα εκείνων του ιδιωτικού τομέα. Οι ιδιωτικές επενδύσεις το 1990 βρίσκονται στο επίπεδο του 1980 και το 1993 πολύ πιο κάτω από το τελευταίο. Οι ιδιωτικές επενδύσεις, εξάλλου, στο γεωργικό τομέα μειώνονται συστηματικά και εκείνες του Μεταποιητικού τομέα αυξάνονται με φθίνοντα ρυθμό.

Αξιοσημείωτο επίσης είναι ότι οι πραγματικοί μισθοί των εργαζομένων από 4,4% που αυξήθηκαν κατά την περίοδο 1971-80, την επόμενη περίοδο 1981-90 αυξήθηκαν μόνο κατά 0,7% και κατά την περίοδο 1991-94 μειώθηκαν κατά 1,5%. Αντίθετα, οι δείκτες που θα έπρεπε να μειώνονται, αυξάνονται δραματικά, όπως το ποσοστό της ανεργίας και τα δημοσιονομικά ελλείμματα και το τελευταίο συμβαίνει παρά την συστηματική αύξηση της μέσης φορολογικής επιβάρυνσης.

Οι δείκτες του Πίνακα 2 δεν χρειάζονται πολλά σχόλια γιατί μιλούν μόνοι τους για την φθίνουσα πορεία της ελληνικής οικονομίας.

Η ραγδαία επιδείνωση της ελληνικής οικονομίας, όπως φαίνεται από τους πίνακες, ξεκίνησε από τις αρχές της 10ετίας του 1980. Είναι δε παράδοξο γιατί οι οικονομικοί δείκτες είχαν ευνοϊκή εξέλιξη κατά την περίοδο 1975-81 παρά την κακή εθνική και διεθνή οικονομική συγκυρία και την βελτίωσή της μετά το 1981. Συγκεκριμένα, η οικονομική πολιτική που άρχισε να διαμορφώνεται από τις αρχές του 1975 και σε πολλές περιπτώσεις μέχρι το τέλος της 10ετίας του 1970 συνοδεύτηκε από πολλούς περιοριστικούς παράγοντες, όπως:

- Την ανάγκη ενίσχυσης των δαπανών από την Εθνική άμυνα.

- Την ανάγκη ικανοποίησης πιεστικών οικονομικών και κοινωνικών αιτημάτων των εργαζομένων.

- Την αύξηση των διεθνών τιμών των πρώτων υλών και του πετρελαίου και γενικότερα την δυσμενέστερη εξέλιξη της διεθνούς οικονομίας σε σχέση με την ελληνική οικονομία. Αρκεί να σημειώσουμε ότι ο μέσος ετήσιος ρυθμός ανάπτυξης στην χώρα μας κατά την περίοδο 1975-80 ήταν 4,7% ενώ στην ΕΟΚ 2,3%.

Αντίθετα, μετά το 1981 η συγκυρία ήταν πιο ευνοϊκή, γιατί:

- Η νέα κυβέρνηση (σοσιαλιστική) παρέλαβε την χώρα σε πολύ καλύτερη κατάσταση από εκείνη που παρέλαβε η κυβέρνηση το 1975.
- Το 1982 άρχισαν οι εισροές πόρων από την ΕΟΚ. Αρκεί να σημειώσουμε ότι κατά την περίοδο 1982-1990 οι καθαρές εισπράξεις της χώρας μας από την ΕΟΚ ανήλθαν σε 1.830 δις. δραχμ.
- Κατά την δεκαετία του 1980 δεν έγιναν ανατιμήσεις πρώτων υλών - πετρελαίων όπως εκείνες του 1973 και 1979 και γενικά η διεθνής συγκυρία ήταν πιο ευνοϊκή.
- Οι δαπάνες για την εθνική άμυνα ήταν λιγότερο πιεστικές από το 1975.
- Οι εργαζόμενοι ήταν πιο ανεκτικοί στην άσκηση της οικονομικής πολιτικής, γεγονός που φαίνεται και από τις βραχυχρόνιες απεργιακές κινητοποιήσεις, σε σύγκριση με τις συνεχείς και μακροχρόνιες της περιόδου 1975-80.
- Κυβερνούσε ολόκληρη σχεδόν την δεκαετία το ίδιο κόμμα και ήταν δυνατή η εφαρμογή του προγράμματός του χωρίς διακοπή.

Θα πρέπει βέβαια να σημειωθεί ότι στα πλαίσια της κοινοτικής εναρμόνισης, ιδιαίτερα κατά την 10ετία του 1980, ήταν δύσκολη η άσκηση εθνικής εμπορικής πολιτικής εξαιτίας της κατάργησης των δασμολογικών, φορολογικών και προστατευτικών φραγμών γενικότερα για τις εισαγωγές και τις εξαγωγικές επιδοτήσεις. Αυτό είχε σαν συνέπεια την αδυναμία βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας των διεθνών εμπορεύσιμων ελληνικών προϊόντων.

4.2. ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Για να εντοπίσουμε το αίτημα της δημοσιονομικής ανισορροπίας είναι σκόπιμο να αναλύσουμε τους βασικούς άξονες του Δημοσιονομικού συστήματος. Οι άξονες αυτοί είναι οι τομείς οι οποίοι συνιστούν τον ευρύτερο δημόσιο τομέα:

- Τα Υπουργεία και τα Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου (Ν.Π.Δ.Δ.)
- Οι Δημόσιες Επιχειρήσεις.
- Οι Οργανισμοί Κοινωνικής Ασφάλισης.
- Οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Η Δημοσιονομική πολιτική ουσιαστικά αναφέρεται στην πορεία των Δημοσίων Εσόδων – Δαπανών, όπου εμπεριέχονται στο Γενικό Κρατικό Προϋπολογισμό (Τακτικό και Επενδύσεων) ο οποίος κατατίθεται από τον Υπουργό Οικονομικών και ψηφίζεται κάθε χρόνο από την Βουλή. Ο Κρατικός Προϋπολογισμός, συνεπώς, δεν εμπεριέχει και δεν αξιολογεί τους προϋπολογισμούς των Δημοσίων Επιχειρήσεων και Οργανισμών, επηρεάζεται όμως από τις επιχορηγήσεις προς αυτούς. Οι δημόσιες επιχειρήσεις και Οργανισμοί, επομένως, δεν συμβάλλουν στα δημόσια έσοδα όπως θα έπρεπε να συμβαίνει, ακολουθούν δική τους πολιτική, πλην όμως ο κρα-

τικός Προϋπολογισμός καλείται να πληρώσει τα ελλείμματα και τις καταπτώσεις εγγυήσεων για δάνεια (που έχει εγγυηθεί το κράτος), που προκύπτουν από την κακή οικονομική τους διαχείριση, όπως προκύπτει από τον Πίνακα 3.

Ειδικότερα, οι ασφαλιστικοί οργανισμοί παρουσιάζουν σημαντικά προβλήματα αποδοτικότερης διαχείρισης, με συνέπεια ο Κρατικός Προϋπολογισμός να επιβαρύνεται συνεχώς με τα ελλείμματά τους. Π.χ. το ΙΚΑ το 1992 είχε συσσωρευτικό έλλειμμα άνω των 450 δις δραχ., παρά το γεγονός ότι το κράτος διέγραψε (1991-1992) χρέη του της τάξεως των 400δις. δραχ. Το ίδιο συμβαίνει και με το Ναυτικό Απομαχικό Ταμείο (NAT), το οποίο το 1992 είχε σωρευτικό έλλειμμα άνω των 130 δις. δραχ. παρά την κρατική διαγραφή χρεών ύψους άνω των 150 δισ. δραχ. (1991-1992).

Η κατάσταση αυτή οφείλεται, σύμφωνα με τον κ. Γεώργιο Αγαπητό - Αναπληρωτή καθηγητή στο Τμήμα Οργάνωσης και Διοίκησης του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών- σε πολλούς λόγους: επί 40 χρόνια εδίδοντο συντάξεις σε μή ασφαλισμένους και τα αποθεματικά των ταμείων αξιοποιήθηκαν από το κράτος με χαμηλά επιτόκια, η εισφοροδιαφυγή στο ΙΚΑ είναι άνω των 200 δις. δραχ. και οι οφειλές των εργοδοτών άνω των 300 δις. δραχ. και νομοθετήθηκαν εισφοροαπαλλαγές χωρίς να εκτιμηθεί η επίπτωση και η αναγκαιότητά τους.

Για το ασφαλιστικό σύστημα είχαν γίνει επιτροπές και εισηγήσεις για εξυγίανση, όπως π.χ.:

-Διακοπή του τραπεζικού δανεισμού των ασφαλιστικών ταμείων, εκποίηση των περιουσιακών στοιχείων των ελλειμματικών ταμείων και καλύτερη αξιοποίηση της κινητής – ακίνητης περιουσίας των πλεονασματικών

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

**ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥΣ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟΥΣ ΚΑΙ ΠΟΡΟΙ
ΔΗΜΩΝ- ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ ΑΠΟ ΤΟΝ ΤΑΚΤΙΚΟ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟ
ΤΟΥ 1995***

	σε εκατ. δραχ.
Επιχορήγηση στον ΟΓΑ	228.800
Επιχορήγηση στο ΙΚΑ	225.000
Επιχορήγηση στο ΝΑΤ	83.000
Επιχορήγηση στο ΤΕΒΕ	38.600
Επιχορήγηση στο ΤΑΕ	6.450
Επιχορήγηση στο ΣΕΠ, ΗΛΠΑΠ, κλπ	58.500
Επιχορήγηση στον ΟΣΕ	40.000
Επιχορήγηση στην ΕΡΤ	2.000
Πόροι Δήμων και Κοινοτήτων	183.105
ΣΥΝΟΛΟ	865.455
Ποσοστό επι των φορολογικών εσόδων	14%

*Προϋπολογισθέντα

Πηγή: Οικονομικός Ταχυδρόμος (22 Ιουνίου 1995).

- Ενοποίηση ομοειδών ταμείων κύριας και επικουρικής ασφάλισης εντός τριετίας.

- Αποδέσμευση των ταμείων από τον τομέα της νοσοκομειακής περίθαλψης.

Αβίαστα, συνεπώς, προκύπτει το συμπέρασμα ότι όσο γρηγορότερα απεμπλακεί το κράτος από τους μη κρατικούς τομείς του Δημοσίου τόσο πιο αποτελεσματική και νοικοκυρεμένη θα είναι η δημοσιονομική και γενικότερα η οικονομική πολιτική. Αυτό σημαίνει ότι όσοι Οργανισμοί και Δημόσιες επιχειρήσεις δεν μπορούν να ιδιωτικοποιηθούν, θα πρέπει να έχουν οικονομική αυτοτέλεια και να λειτουργούν αποδοτικά και με σύγχρονα χρηματοοικονομικά κριτήρια χωρίς να έχουν την δυνατότητα προσφυγής στον Κρατικό Προϋπολογισμό για να καλύψει τα αποτελέσματα της μη ορθολογικής τους λειτουργίας.

Την τελευταία 20ετία η οικονομική πολιτική ουσιαστικά βασίζεται στην Δημοσιονομική πολιτική και η τελευταία τελικά περιορίζεται στην φορολογική πολιτική. Οι υπόλοιπες πολιτικές, δηλ. συναλλαγματική – νομισματική – εισοδηματική, απλώς κινούνται παράλληλα ή συμπληρωματικά με την δημοσιονομική πολιτική. Γι' αντό το λόγο για την εξέλιξη των οικονομικών δεικτών καλείται συνήθως το κράτος να απολογηθεί και να παρέμβει. Ο υψηλός αυτός βαθμός του κρατικού παρεμβατισμού κατά την περίοδο 1975 – 1995 και ιδιαίτερα μετά το 1982, είναι η κύρια αιτία της ενδυνάμωσης των διαρθρωτικών προβλημάτων της ελληνικής οικονομίας και της δημιουργίας όλων των μακροοικονομικών της ανισορροπιών. Ειδικότερα, η Δημοσιονομική διαχείριση κατά την περίοδο αυτή είχε επεκτατικό χαρακτήρα και συνέβαλε στην ενίσχυση των πληθωριστικών πέσεων στην οικονομία, στην διόγκωση των δημοσιονομικών ελλειμμάτων, και στην μεταφορά πόρων από τον ιδιωτικό στον δημόσιο τομέα, με τελικό αποτέλεσμα την μείωση των επενδύσεων και αύξηση της ανεργίας.

Αναφορικά με τις ΔΕΚΟ έχει διαπιστωθεί έλλειψη επαρκούς συντονισμού - ελέγχου της επενδυτικής της πολιτικής, της πολιτικής τιμών-μισθών και του λειτουργικού της κόστους. Αυτές οι αδυναμίες συνεπάγονται αύξηση του ελλείμματος του δημόσιου τομέα και καθιστούν αναποτελεσματική κάθε προσπάθεια εφαρμογής ορθολογικής οικονομικής πολιτικής από την Κεντρική Διοίκηση.

Σχετικά με τον Προϋπολογισμό Δημοσίων Επενδύσεων θα πρέπει να επισημανθεί ότι δεν κρίνεται ικανοποιητικός ο τρόπος χρησιμοποίησης των διαθέσιμων πόρων, εξαιτίας του υψηλού ποσοστού συμμετοχής των καταναλωτικών δαπανών, των αδυναμιών που παρουσιάζει ο μηχανισμός αξιολόγησης και ιεράρχησης των προγραμματιζόμενων έργων, και της παρατηρούμενης βραδύτητας εκτέλεσης των έργων. Επιπλέον, σε ορισμένες περιπτώσεις, αποπερατούμενα έργα δεν αξιοποιούνται πλήρως, για λόγους που σχετίζονται, είτε με την ανεπαρκή εξασφάλιση των οικονομικών πόρων που απαιτούνται για την λειτουργία τους, είτε με την ελλιπή οργανωτική προετοιμασία και στελέχωση των σχετικών φορέων. Ολες αυτές οι αδυναμίες επιβεβαιώνονται από την μη έγκαιρη εκμετάλλευση της χώρας μας του Β' Πακέτου Delors, όπου η απορροφητικότητα είναι δραματικά χαμηλή.

Ο τομέας των Δημοσίων Έργων, στον ευρύτερο γενικά δημόσιο τομέα, είναι πολύ προβληματικός, και γίνεται σπατάλη πόρων και μη ορθολογική κατανομή με την μέθοδο της ανάθεσης ή της υψηλής έκπτωσης ή τον κατακερματισμό μεγάλων έργων για να δοθούν με απευθείας ανάθεση, με μη αντικειμενική αξιολόγηση των προσφορών.

Ιδιαίτερα στον χώρο των Δημοσίων επιχειρήσεων, το ανεξέλεγκτο ύψος των καταναλωτικών δαπανών συνοδεύεται με την ανάθεση έργων σε συγκεκριμένες ομάδες εργολάβων, οι οποίοι προσφέρουν δήθεν υψηλή έκπτωση και στην συνέχεια ο προϋπολογισμός του έργου δεκαπλασιάζεται.

Το ίδιο φαινόμενο παρατηρείται και στους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ) όπου ο Δήμος αναθέτει έργα ύψους 500 εκατ. δρχ., π.χ., ενώ τα διαθέσιμα ποσά δεν υπερβαίνουν τα 20 εκατ. δραχ., αλλά ο εργολάβος στην συνέχεια μεσολαβεί στο δημόσιο για την μεταφορά 500 εκατ. δραχ. στο Δήμο. Ετσι εξηγείται η κακή ποιότητα των δημοσίων έργων και η βραδύτητα εκτέλεσής τους με τελική επιβάρυνση πολλαπλάσια της αρχικής.

Είναι πράγματι τραγικό ο Υπουργός Οικονομικών να πασχίζει για την εξασφάλιση ποσών ύψους 2 δις δραχ. και Οργανισμοί του Δημοσίου να σπαταλούν ανεξέλεγκτα εκατοντάδες δις. δραχ. και κατόπιν να ζητούν από τον Υπουργό Οικονομικών να καλύψει τα ελλείμματά τους. Γι' αυτό στον τομέα αυτό χρειάζεται βαθιά τομή και εξονυχιστικός αυστηρός έλεγχος.

Στον πίνακα 4 εμφανίζεται ανάγλυφα το συνολικό δημοσιονομικό πρόβλημα το οποίο έχει αλυσιδωτές επιδράσεις σε όλα τα μεγέθη της οικονομίας. Το πιο σημαντικό συμπέρασμα από την εξέλιξη των δημοσιονομικών μεγεθών είναι ο τριπλασιασμός του δημοσιονομικού ελλείμματος κατά την διάρκεια της 10ετίας του 1980. Συγκεκριμένα, το δημόσιο χρέος από 684 δις. δραχ. το 1980 έφτασε το 1990 στα 11.646 δις δραχ., και το δημοσιονομικό έλλειμμα από 157 δις δραχ. σε 2747 δις δραχ. αντίστοιχα. Ετσι, το δημοσιονομικό έλλειμμα από 7% του ΑΕΠ το 1975, έφτασε στο 29% το 1995, και το δημόσιο χρέος από 32% σε 171% του ΑΕΠ αντίστοιχα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4
ΕΞΕΛΙΞΗ ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΔΗΜ. ΧΡΕΟΥΣ

I. ΕΛΛΕΙΜΜΑ ΔΗΜΟΣΙΟΥ	1975	1980	1990	Σε εκατ. δρχ. 1995*
ΕΣΟΔΑ Γενικού Κρατικού Προϋπολογισμού	138	359	3344	8315
Τακτικός Προϋπολογισμός	137	358	2878	6935
ΕΛΕΓΕΠ	-	25	374	915
Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων	1	1	92	465
ΔΑΠΑΝΕΣ Γεν. Κρατ. Προϋπ.	170	461	5496	13673
Τακτικός Προϋπολογισμός	137	372	4657	11708
ΕΛΕΓΕΠ	-	25	374	915
Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων	33	64	465	1050
ΕΛΛΕΙΜΜΑ Γεν. Κρατ. Προϋπ.	32	101	2153	5357
% ΑΕΠ	5%	6%	20%	26%
ΕΛΛΕΙΜΜΑ ΔΕΚΟ	17	56	594	688
ΕΛΛΕΙΜΜΑ ΔΗΜΟΣΙΟΥ	49	157	2747	6045
% ΑΕΠ	7%	9%	26%	29%
II. ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΡΕΟΣ				
Κεντρική Διοικηση	155	474	9383	32500
ΔΕΚΟ	68	210	2263	2900
ΣΥΝΟΛΟ	223	684	11646	35400
% ΑΕΠ	32%	40%	110%	171%
Τοκογρεολόγια ΓΚΠ	15	54	1630	6187
% ΑΕΠ	2%	3%	15%	30%

Οπως προκύπτει επίσης από τον πίνακα 4, οι δανειακές ανάγκες του Δημοσίου από 5,3% του ΑΕΠ το 1975, το 1990 έφθασαν στο 18,2%, ενώ το 1980 ήταν 8,1%. Οι δανειακές ανάγκες εξάλλου, του Κρατικού Προϋπολογισμού από 4,1% το 1975, έφθασαν στο 17,3% το 1990, από 5,7% το 1980. Την ίδια πορεία είχε επίσης ο Δημόσιος Δανεισμός με συνέπεια ο εσωτερικός δημόσιος δανεισμός από 17.023 εκ. δραχ. το 1975, το 1990 έφθασε στα 1.720.839 εκ. δραχ., ενώ το 1980 ήταν 108.504 δρχ. Η επεκτατική αυτή πορεία των δημοσίων οικονομικών οδήγησε στην συρρίκνωση της Τραπεζικής Χρηματοδότησης του ιδιωτικού τομέα, η οποία από 8,9% του ΑΕΠ το 1975, και 8,3% το 1980, μειώθηκε σε 6,1% το 1990 και 4,1% το 1993.

4.3. Ο ΤΟΜΕΑΣ ΤΩΝ ΚΡΑΤΙΚΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ

Για να γίνει αντιληπτό το πρόβλημα που δημιουργεί η διόγκωση των δημοσίων δαπανών είναι σκόπιμο να αναφέρουμε ότι το 85% των δαπανών του Τακτικού Προϋπολογισμού κατευθύνονται για την πληρωμή : Μισθών- Συντάξεων, εξυπηρέτηση δημοσίου χρέους, και επιχορηγήσεις κυρίως, προς ασφαλιστικούς οργανισμούς. Αναλυτικότερα, το 1995 προβλέπεται ότι οι δαπάνες του Τακτικού Προϋπολογισμού θα φτάσουν τα 11.708 δις δραχ., εκ των οποίων 2.538 δις δραχ. για μισθούς - συντάξεις, 6.187 δις δρχ. για επιχορηγήσεις και μόνον 1.839 δις δρχ. για τις υπόλοιπες δημόσιες δαπάνες. Δηλαδή, το 22% των δαπανών του Τακτικού Προϋπολογισμού είναι για Μισθούς-Συντάξεις, το 53% για τοκοχρεολύσια, το 10% για επιχορηγήσεις και το 15% για όλες τις άλλες δημόσιες δαπάνες. Είναι φανερό, συνεπώς, ότι το πρόβλημα του προϋπολογισμού δεν είναι οι αμοιβές των δημοσίων υπαλλήλων, αλλά το δημόσιο χρέος το οποίο

μέσω του δανεισμού για την πληρωμή των τοκοχρεολυσίων έχει αποκτήσει «δυναμική» τάση και διογκώνεται συνεχώς. Η οικονομική πολιτική οφείλει, επομένως, να επικεντρωθεί στην μείωση του δημοσιονομικού χρέους γιατί αυτό είναι το κύριο δημοσιονομικό πρόβλημα. Δημόσιο Χρέος αυξάνεται εξαιτίας δύο παραγόντων του υψηλού ποσού των τοκοχρεολυσίων και του αυξανόμενου δημοσιονομικού ελλείμματος. Τα τοκοχρεολύσια μπορούν να μειωθούν με μείωση των επιτοκίων (αφού άνω του 70% του δημοσίου χρέους είναι εσωτερικό) και με αναδιαπραγμάτευση – αναδιάρθρωση του δημοσίου χρέους. Η μείωση των τοκοχρεολυσίων θα οδηγήσει, σε συνδυασμό με την βελτίωση της απόδοσης του φορολογικού συστήματος, στην μείωση του Δημοσιονομικού Ελλείμματος. Η απόδοση του φορολογικού συστήματος θα βελτιωθεί από την οικονομική ανάκαμψη που θα δημιουργηθεί από την ενίσχυση της επενδυτικής δραστηριότητας, εξαιτίας της μείωσης των εντόκων, και από την συνολική, αλλά «μόνιμη», αναμόρφωση του φορολογικού συστήματος ώστε να γίνει κοινωνικά αποδεκτό και να πληροί τις βασικές δημοσιονομικές αρχές.

Είναι ολοφάνερος ο κεντρικός ρόλος που διαδραματίζει η μείωση των επιτοκίων. Δεν πρέπει να μας διαφεύγει ότι κάθε αύξηση των φορολογικών εσόδων χωρίς ανάπτυξη είναι προσωρινή και βαθαίνει την ύφεση. Η φυσιολογική αύξηση των φορολογικών εσόδων από την αύξηση της οικονομικής δραστηριότητας είναι ο ασφαλέστερος τρόπος για την συστηματική μείωση των δημοσιονομικών, τρόπος για την συστηματική μείωση των δημοσιονομικών ελλειμμάτων.

Το κόστος του χρήματος, εξάλλου, είναι ο βασικότερος παράγοντας της επενδυτικής άπνοιας στην χώρα μας την τελευταία 15ετία. Κι αυτό γιατί το υψηλό κόστος των κεφαλαίων αποθαρρύνει τους υποψήφιους επενδυτές και ενισχύει το κόστος παραγωγής, άρα ενισχύει τον πληθωρισμό

πληθωρισμό και μειώνει την ανταγωνιστικότητα των εγχώριων προϊόντων τόσο στο εσωτερικό, όσο και στο εξωτερικό.

Το μεγαλύτερο μέρος συνεπώς στην τακτική κρατικών δαπανών χαρακτηρίζεται από υψηλό μισθό ανελαστικότητας (τοκοχρεολύσια, μισθοί-συντάξεις των δημοσίων υπαλλήλων, άμυνα), η οποία περιορίζει τα τελευταία χρόνια την έκταση της αποτελεσματικής χρησιμοποίησης της δημοσιονομικής πολιτικής για ενίσχυση της οικονομικής – κοινωνικής ανάπτυξης. Η διάρθρωση και το ύψος των κρατικών δαπανών μειώνουν δραματικά τα περιθώρια δημόσιας, αλλά και ιδιωτικής αποταμίευσης με συνέπεια το σύνολο σχεδόν των δαπανών του κρατικού προϋπολογισμού καλύπτονται από δανεισμό. Κι ο δανεισμός αυτός είναι κυρίως εσωτερικός δανεισμός ο οποίος για να εξασφαλιστεί διατηρούνται υψηλά τα επιτόκια των εντόκων γραμματίων και ομολόγων του δημοσίου, με συνέπεια να απορροφάται το μεγαλύτερο τμήμα της ιδιωτικής αποταμίευσης.

Το βασικό γνώρισμα του ελληνικού δημόσιου τομέα είναι η χαμηλή παραγωγικότητα η οποία χειροτερεύει όσο διευρύνεται αυτός ο τομέας. Αυτό είναι αποτέλεσμα της πολιτικής των κυβερνήσεων, οι οποίες χρησιμοποίησαν το δημόσιο τομέα για την αύξηση της απασχόλησης και όπως υποστηρίζει ο Buchanan, για την προσέλκυση ψηφοφόρων ώστε να διατηρηθούν στην εξουσία. Η πολιτική αυτή εμφανίστηκε κυρίως από τις αρχές της 10ετίας του 1980 και χειροτέρευε συστηματικά με την επίκληση της θεωρίας περί «κοινωνικού κράτους», την επιβάρυνση του κράτους με τις ζημιές των προβληματικών επιχειρήσεων και συνεταιρισμών και τέλος με την αύξηση του αριθμού υπουργείων – συμβούλων – γενικών γραμματέων – περιφερειαρχών κ.λ.π.

Οπως υποστηρίζει ο Buchanan, έχει διαπιστωθεί ότι το κράτος δεν χρησιμοποιεί κατά τον καλύτερο τρόπο τα μέσα που έχει στην διάθεσή του και γι' αυτό δεν πρέπει να επιλέγεται σαν λύση, παρά μόνο στις πε-

ριπτώσεις που η αγορά αδυνατεί να ανταποκριθεί. Ετσι πλέον, εκφράζει την άποψη ότι: «αν οι επιχειρήσεις εξαρτώνται από τους πελάτες τους, οι πολιτικοί εξαρτώνται από τους εκλογείς τους, με συνέπεια η ικανοποίηση των τελευταίων να οδηγεί στην δημιουργία μιας εκλογικής αγοράς που συνεχώς απαιτεί περισσότερη κρατική παρέμβαση... Τέλος, υποστηρίζει ότι το έλλειμμα, κατά την έκταση που δεσμεύει το κοινωνικό σύνολο πέρα από την διάρκεια της θητείας ενός πολιτικού, αποτελεί κατάχρηση εξουσίας, γι' αυτό, κατά τον Buchanan, θα πρέπει να προστεθεί σε κάθε εθνικό Σύνταγμα ένα νέο άρθρο που θα υποχρεώνει τους βουλευτές να σέβονται την δημοσιονομική πειθαρχία. Αυτό κρίνεται σκόπιμο εάν αναλογιστεί κανείς ότι τα δημοσιονομικά ελλείμματα οδηγούν οπωσδήποτε στην υποχρέωση των αυριανών φορολογούμενων μα πληρώσουν τις υπερβολικές καταναλωτικές δαπάνες του χθες, οι οποίες και πληθωριστικές είναι και δημοσιονομικά ελλείμματα δημιουργούν.

Ετσι, κατά την διάρκεια της 10ετίας του 1980 παρατηρείται διόγκωση των δημοσίων δαπανών με παράλληλη αύξηση της φορολογικής επιβάρυνσης, και παρά ταύτα τα δημοσιονομικά ελλείμματα και το δημόσιο χρέος παρουσίασαν πρωτοφανή αύξηση στην οικονομική ιστορία της χώρας μας. Γι' αυτό τώρα ανακύπτει το παράδοξο της αναγκαιότητας μείωσης τόσο της φορολογικής επιβάρυνσης όσο και των δημοσιονομικών ελλειμμάτων. Εάν επιτευχθεί αυτός ο αντικρουόμενος στόχος, οι επιπτώσεις του στην οικονομία θα είναι πολύ ευνοϊκές και η πρωταρχική συνέπεια θα είναι η μείωση του πληθωρισμού αφού και οι φόροι στο σύνολό τους σχεδόν μετακλύνονται στις τιμές και τα δημοσιονομικά ελλείμματα ενισχύονται τις πληθωριστικές πιέσεις.

Κατά τους Buchanan – Wagner τα δημοσιονομικά ελλείμματα αυξάνουν την πίεση στις νομισματικές αρχές να αυξήσουν την προσφορά χρήματος που στην συνέχεια οδηγούν σε αύξηση του πληθωρισμού δεδομένου

ότι αργά ή γρήγορα η κυβέρνηση θα καταφύγει στην εκτύπωση νέου χρήματος για να χρηματοδοτήσει το δημοσιονομικό έλλειμμα.

4.4. ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ ΤΟΥ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Το φορολογικό σύστημα στη χώρα μας χαρακτηρίζεται από πολλά αρνητικά στοιχεία (πολυνομία, πολυπλοκότητα, αντιφατικότητα και δυσλειτουργία) τα οποία έχουν επιδεινωθεί από τις πληθωριστικές πιέσεις και την οικονομική ύφεση.

Οι υψηλοί φορολογικοί συντελεστές, που επιβάλλονται για να εξασφαλισθεί η χρηματοδότηση των συνεχώς αυξανόμενων δημοσίων δαπανών, και η άνιση κατανομή του φορολογικού βάρους μεταξύ διαφόρων πηγών εισοδήματος, επαγγελμάτων και γεωγραφικών περιοχών της χώρας δεν επιδρούν ευνοϊκά στην εξέλιξη της οικονομικής δραστηριότητας και της κοινωνικής δικαιοσύνης. Οι αλλεπάλληλες, μάλλον, αλλαγές στο φορολογικό σύστημα αποτελούν ανασταλτικό παράγοντα στον προγραμματισμό των οικονομικών μονάδων γιατί τα άτομα - νοικοκυριά και οι επιχειρήσεις αδυνατούν να προγραμματίσουν την συμπεριφορά και δραστηριότητά τους, εξαιτίας της αβεβαιότητας του αύριο, με συνέπεια να μειώνεται η εμπιστοσύνη τους, να δυσανασχετούν και να προσπαθούν να βρουν όλους τους δυνατούς τρόπους φοροδιαφυγής ανόμενη φοροδιαφυγή, που αποτελεί κύριο χαρακτηριστικό γνώρισμα του ελληνικού φορολογικού συστήματος, σε συνδυασμό με την φοροαποφυγή και την απροθυμία των φορολογούμένων να καταβάλλουν βεβαιούμενους φόρους, ενισχύεται από την συστηματική «φορολογική αμνησία» (ειδικές ρυθμίσεις για εκκρεμείς φορολογικές υποθέσεις του παρελθόντος), την ασυνέπεια του κράτους στις υποχρεώσεις του (καταβολή

ατόκως και καθυστερημένα οφειλών του προς τους φορολογούμενους, π.χ. ΦΠΑ) και την σπατάλη των πόρων του δημοσίου, με συνέπεια την παροχή χαμηλού επιπέδου δημοσίων αγαθών – υπηρεσιών και την μείωση της εμπιστοσύνης του πολίτη προς το κράτος.

Ενα άλλο, επίσης, αρνητικό στοιχείο του φορολογικού συστήματος, είναι η ύπαρξη πολλαπλών εξαιρέσεων – απαλλαγών ορισμένων ατόμων – ομάδων – τομέων της οικονομίας από την φορολογία, η οποία σε συνδυασμό με την μη αντικειμενικοποίηση των φορολογιών και την έλλειψη δημοσιονομικού κτηματολογίου, ενισχύουν την ροπή προς φοροδιαφυγή.

Είναι φανερό, συνεπώς, ότι το φορολογικό σύστημα χρειάζεται γενική αναμόρφωση η οποία είναι σκόπιμο να λάβει υπόψη της τις βασικές αρχές που πρέπει να διέπουν ένα κοινωνικά αποδεκτό και οικονομικά αποδοτικότερο φορολογικό σύστημα.

Οι κυριότερες από τις «αρχές» αυτές είναι οι εξής:

- ✓ Απλότητα και χαμηλό διαχειριστικό - κοινωνικό κόστος.
- ✓ Ευκαμψία και σταθερότητα.
- ✓ Ενίσχυση των κινήτρων για: εργασία – αποταμίευση – επένδυση.
- ✓ Δίκαιη κατανομή του φορολογικού βάρους (οριζόντια – κάθετη ισότητα), η οποία θα οδηγεί και σε μια αναδιανομή του εισοδήματος με ελαχιστοποίηση όμως της απώλειας σε όρους αποδοτικότητας.
- ✓ Σύγκλιση του φορολογικού συστήματος με εκείνο προς το οποίο επιδιώκει η Ευρωπαϊκή Ένωση για να επιτευχθεί ευκολότερα η ουσιαστική κατάργηση των φορολογικών συνόρων και τελικά η ενιαία Ευρώπη.

Δεν θα πρέπει όμως να μας διαφεύγει ότι όσο τέλειο και αν είναι ένα φορολογικό σύστημα, εάν ο φορολογούμενος δεν πεισθεί για την κα-

λή αξιοποίηση του «προϊόντος των φορολογιών» από την πολιτεία, την χρηστή «δημοσιονομική διαχείριση» και την «συνέπεια» του κράτους (αποφυγή φορολογικής αμνηστίας, μη αναδρομική ισχύ φορολογικών αλλαγών και γρήγορη επιστροφή των δικαιουμένων φόρων προς τους φορολογούμενους), δεν πρόκειται να αποδώσει.

Οι αδυναμίες αυτές του φορολογικού συστήματος επιβεβαιώνονται από την εξέλιξη των φορολογικών μεγεθών. Είναι αξιοσημείωτο ότι κατά την τελευταία 15ετία παρατηρείται αύξηση των φορολογικών συντελεστών χωρίς αυτή να συνοδεύεται από ουσιαστική αύξηση των φορολογικών εσόδων. (Καμπύλη Lafter). Αυτό συμβαίνει γιατί η ελληνική οικονομία βρίσκεται σε συνεχή ύφεση και οι υψηλοί φορολογικοί συντελεστές οδηγούν σε μείωση του διαθέσιμου εισοδήματος, της κατανάλωσης και στην ενίσχυση της ροπής προς φοροδιαφυγή.

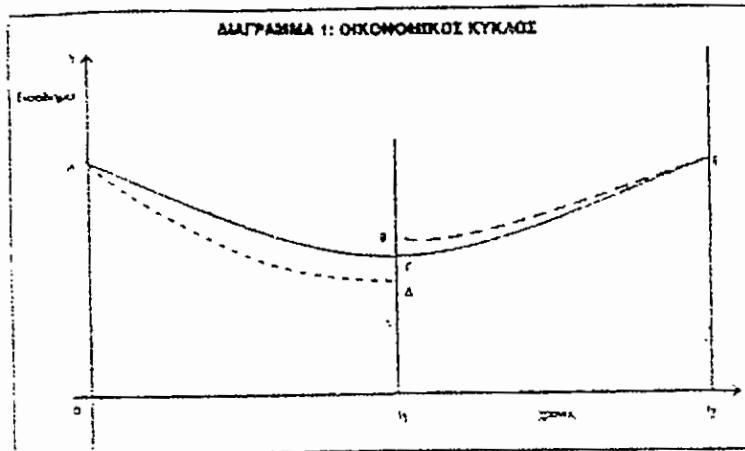
Η ύφεση και η μηδενική αύξηση του πραγματικού ΑΕΠ οδηγεί στο παράδοξο της αύξησης της μέσης φορολογικής επιβάρυνσης και της ταυτόχρονης διόγκωσης των δημοσιονομικών ελλειμμάτων. Όπως φαίνεται από τον Πίνακα 2 η μέση φορολογική επιβάρυνση (φόροι / ΑΕΠ) μέχρι το 1980 ήταν γύρω στο 19%, το 1990 έφτασε στο 25% και το 1995 στο 30%. Εξάλλου, σύμφωνα με το Πρόγραμμα Σύγκλισης, η μέση φορολογική επιβάρυνση για το 1999 προβλέπονταν γύρω στο 39%, με ρυθμό ανάπτυξης 29% και πληθωρισμό 6%.

Μπορούμε, συνεπώς, να ισχυριστούμε ότι το φορολογικό σύστημα είναι το «θύμα» της ασκούμενης οικονομικής πολιτικής, κι όχι το αντίστροφο. Αξίζει να σημειωθεί ότι από το 1979 μέχρι σήμερα, όλες οι κυβερνήσεις καταφεύγουν σε προγράμματα λιτότητας, με μοναδικό στόχο την συρρίκνωση της ιδιωτικής ζήτησης μέσω της μείωσης του ιδιωτικού διαθέσιμου εισοδήματος. Από το απλό κεύνσιανό υπόδειγμα γνωρίζουμε ότι οι φόροι είναι συνάρτηση του εισοδήματος και της κατανάλωσης

($\tau\alpha=J_{iy}$) Τε - $F(C)$. Επίσης, $Y=C+I$ και $C=\alpha+\beta I/d$. Όταν συνεπώς μειωθεί το εισόδημα, αυτόματα μειώνονται οι άμεσοι φόροι, η κατανάλωση και τελικά οι έμμεσοι φόροι. Όταν, επίσης αυξηθούν οι φόροι, μειώνονται: Το διαθέσιμο εισόδημα και η κατανάλωση με τελική συνέπεια την μείωση των φορολογικών εσόδων. Επιπλέον, η αύξηση των φόρων οδηγεί σε αύξηση του κόστους παραγωγής.¹ (αφού τόσο οι έμμεσοι όσο και οι άμεσοι φόροι μετακυλίονται προς τις τιμές) και τελικά σε ενίσχυση του πληθωρισμού κόστους.

Είναι φανερό, συνεπώς, ότι η πολιτική συγκράτησης της ιδιωτικής ζήτησης (για να μειωθεί ο πληθωρισμός ζήτησης) και η αύξηση των φορολογικών συντελεστών (για να εξασφαλιστούν έσοδα) οδηγούν σε συρρίκνωση της παραγωγής (αφού η αύξηση της παραγωγής προϋποθέτει αύξηση της ζήτησης και της απόδοσης των φορολογικών και στην μείωση του πληθωρισμού (κόστους).

Η καταχρηστική χρησιμοποίηση του Φορολογικού Συστήματος αχρηστεύει όλες τις θεωρίες περί φόρων και τον προορισμό του φορολογικού συστήματος. Σύμφωνα με την θεωρία και την εμπειρία για τις επιπτώσεις των φορολογιών, ο φόρος εισοδήματος π.χ., αποτελεί ένα κλασικό αυτόματο σταθεροποιητή της οικονομίας. Αυτό σημαίνει ότι όταν η οικονομία βρίσκεται σε ύφεση (πτώση προϊόντος – εισοδήματος), η προσωπικότητα του ΦΕΦΠ επιτρέπει την δημιουργία μικρότερης φορολογικής επιβάρυνσης ώστε να μην μειωθεί ακόμα περισσότερο το διαθέσιμο εισόδημα και να βαθύνει η ύφεση. Όπως προκύπτει από το Διάγραμμα 1, εάν Α.Ε. είναι μία περίοδος του οικονομικού κύκλου (πτώση – άνοδος) στο τμήμα ΑΓ έχουμε ύφεση και στο Τμήμα ΓΕ οικονομική άνοδο. Χωρίς τους αυτόματους σταθεροποιητές, η πτώση της οικονομικής δραστηριότητας θα ήταν ΑΔ αντί ΑΓ, άρα όσο χαμηλότεροι είναι οι φόροι, τόσο λιγότερο θα μειωθεί η οικονομική δραστηριότητα.

Η αύξηση δηλαδή των φορολογικών συντελεστών και της φορολογικής επιβάρυνσης (μείωση απαλλαγών – εκπτώσεων, ενίσχυση τεκμηρίων κ.λ.π.) κατά την περίοδο ύφεσης της οικονομίας συνέβαλε στην πτώση της παραγωγής προϊόντος κατά μήκος της καμπύλης ΑΔ, αντί της ΑΓ. Αντίθετα, σε περιόδους οικονομικής ανάκαμψης, οι αυτόματοι σταθεροποιητές συγκρατούν την οικονομία από μία έκρηξη (Ζήτησης - πληθωρισμού – αφαιρώντας μεγαλύτερο μέρος των διαθέσιμου εισοδήματος με την προοδευτική αύξηση της φορολογικής επιβάρυνσης. Έτσι, η οικονομία κινείται κατά μήκος της καμπύλης ΓΕ και όχι της ΒΕ.

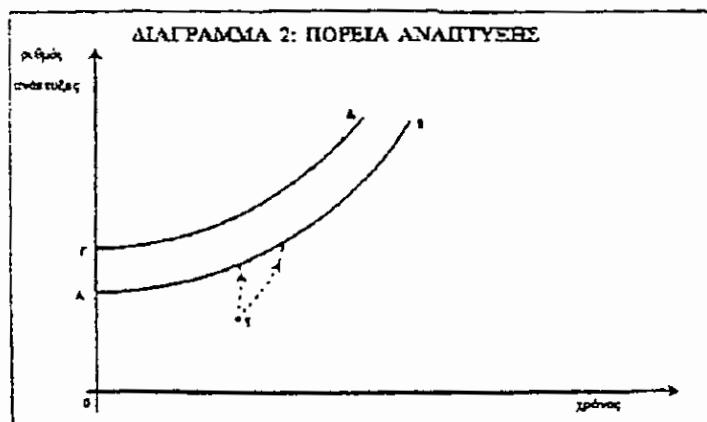
Επομένως σε περιόδους ανάπτυξης η αύξηση των φόρων δεν κάνει κακό, ενώ η μείωση των φόρων οδηγεί σε έκρηξη. Το αντίθετο ισχύει σε περιόδους ύφεσης. Στην χώρα μας είναι φανερό ότι εφαρμόζεται η αντίθετη πολιτική από εκείνη που είναι γενικά αποδεκτή στην θεωρία και στην πράξη, εκτός αν η οικονομία βρίσκεται σε άνθιση και το γνωρίζουν μόνο οι ασκούντες την οικονομική πολιτική.

Αυτό ίσως συμβαίνει γιατί οι υπεύθυνοι για την εφαρμογή της κατάλληλης οικονομικής πολιτικής δεν προσπαθούν να εντοπίσουν το σημείο που βρίσκεται η ελληνική οικονομία ώστε να προβούν στην κατάλληλη θεραπεία της νόσου από την οποία πάσχει.

Όπως προκύπτει από το Διάγραμμα 2, η ελληνική οικονομία βρίσκεται στο σημείο Ε, ενώ οι αναπτυγμένες χώρες κινούνται στην λεωφόρο της ανάπτυξης AB ή ΓΔ. Πρέπει συνεπώς να βρεθεί ένα όχημα, το οποίο θα μεταφέρει την οικονομία από το σημείο Ε στον αναπτυξιακό διάδρομο. Το μοναδικό όχημα, το οποίο κινείται με το «ευγενές καύσιμο» που λέγεται επένδυση, είναι η αύξηση της παραγωγής που οδηγεί στην συνέχεια στην απασχόληση - αποταμίευση - επένδυση. Άρα, βασική προϋπόθεση είναι η αύξηση της ιδιωτικής ζήτησης.

Αντί αυτής της διαδικασίας, η οικονομική πολιτική που ασκείται στην χώρα μας, αποβλέπει μόνον στην σταθεροποίηση της οικονομίας (πιώση πληθωρισμού) με συρρίκνωση της ζήτησης των ιδιωτών και παραμονής της οικονομίας σε επίπεδα ανάπτυξης κάτω του σημείου E.

Η πολιτική αυτή οδηγεί, συνεπώς, σε μείωση του ρυθμού φυσιολογικής αύξησης των φορολογικών εσόδων και φυσικά στην αύξηση των ελλειμμάτων.

Eιναι φανερό, επομένως, ότι η καλή διαχείριση - χρησιμοποίηση των πόρων

του Δημοσίου, η μακροχρόνια σταθερότητα των φορολογικών νόμων και η άσκηση πολιτικής προσφοράς θα ενίσχυε την παραγωγική βάση και θα εξασφάλιζε φυσιολογική αύξηση των φορολογικών εσόδων.

4.5. Η ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΗΣ

Ο εκσυγχρονισμός του Φορολογικού Συστήματος επιταχύνεται στα πλαίσια της φορολογικής εναρμόνισης που προβλέπουν οι κατευθυντήριες κοινοτικές οδηγίες.

Η φορολογική εναρμόνιση αναφέρεται στην αναμόρφωση των φορολογικών συστημάτων των κρατών – μελών ώστε να προωθείται και να μην παρεμποδίζεται η πραγματοποίηση της ενιαίας ευρωπαϊκής αγοράς. Αντίθετα, η φορολογική εναρμόνιση αναφέρεται στην κατανομή των φορολογικών λειτουργιών μεταξύ εθνικών κυβερνήσεων και κοινοτικών οργάνων.

Η φορολογική εναρμόνιση περιλαμβάνει τρεις κατευθύνσεις : την εναρμόνιση της διάφρωσης των φορολογικών συστημάτων, την εναρμόνιση των φορολογικών συντελεστών και την εναρμόνιση της αρχής επιβολής των φορολογιών.

Κύρια χαρακτηριστικά του ελληνικού φορολογικού συστήματος σε σχέση με εκείνα της ΕΟΚ είναι:

- ⇒ Η φορολογική επιβάρυνση στην χώρα μας είναι σχεδόν η μικρότερη των κρατών - μελών και η υπέρβαση των δαπανών από τα φορολογικά έσοδα καλύπτεται με δανεισμό.
- ⇒ Οι έμμεσοι φόροι στην χώρα μας υπερισχύουν στα φορολογικά έσοδα.

- ⇒ Οι ειδικοί φόροι κατανάλωσης φθάνουν στο ύψος των εσόδων του ΦΠΑ.
- ⇒ Οι συντελεστές των ΕΦΚ είναι στην χώρα μας οι μικρότεροι των κρατών μελών.
- ⇒ Ο αριθμός των εμμέσων φόρων είναι ακόμα μεγάλος.
- ⇒ Υπάρχουν συσσωρευτικές φορολογίες που πλήττουν κυρίως τις εξαγωγές και τα εγχωρίως παραγόμενα προϊόντα.
- ⇒ Η εφαρμογή της αρχής «χώρας προορισμού» (δηλ. φορολόγηση των εισαγομένων και εγχωρίως παραγομένων και όχι των εξαγομένων προϊόντων) ενισχύει τη φοροδιαφυγή μετά την κατάργηση των φορολογικών συνόρων εξαιτίας της δυσχέρειας πραγματοποίησης ελέγχου. Αντίθετα, η εφαρμογή της «χώρας προέλευσης» επιτυγχάνεται αναδιανομή των εσόδων από την χώρα που καταναλώνει τα αγαθά, άρα θα έπρεπε να καρπούται τον φόρο, στην ώρα εξαγωγής η οποία επιβάλλει τον φόρο. Η αρχή αυτή ευνοεί τις χώρες με πλεονασματικό εμπορικό ισοζύγιο και φυσικά όχι την Ελλάδα.

Στον τομέα, συνεπώς, των εμμέσων φόρων η χώρα μας θα πρέπει προσεκτικά να παρακολουθεί και να συμβάλλει στην διαμόρφωση του πλαισίου εναρμόνισης. Είναι φανερό όμως ότι είναι υποχρεωμένη να προχωρήσει σε κατάργηση της προστασίας από τους εμμέσους φόρους σε βάρος των εισαγομένων προϊόντων.

Παρόμοια προβλήματα υπάρχουν και στον τομέα της άμεσης φορολογίας αλλά η Κοινότητα βαδίζει με βραδύ ρυθμό. Πάντως, κατευθύνεται προς την υιοθέτηση κοινής βάσης υπολογισμού του φόρου εισοδήματος μεταξύ των κρατών-μελών και εναρμόνιση των φορολογικών συντελεστών.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5
ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ
ΔΗΜΟΣΙΟΥ – ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ (1975-1993)

I Καθαρές Δανειακές Ανάγκες του Δημοσίου Τομέα (ταυτική βάση) σε εκ. δρχ.

	1975	1980	1990	1993*
Κρατικός Προϋπολογισμός (τακτικός και επενδύσεων)	28.790	101.584	1.836.666	2.574.100
% ΑΕΠ	4.1%	5.7%	17.3%	15.2%
Λογαριασμοί διαχείρισης κρατικών εφοδίων & αγροτικών προϊόντων	11.353	24.446	96.215	127.600
Δημόσιες Επιχειρήσεις	6.834	33.004	115.494	-13.595
Τοπική Αυτοδιοίκηση & Ν.Π.Δ.Δ.	10.072	-15.688	-89.895	-321.117
ΣΥΝΟΛΟ	36.905	143.346	1.937.480	2.367.057
% ΑΕΠ	5.3%	8.1%	18.3%	14%

II. Χρηματοδότηση του Ιδιωτικού τομέα (πιστωτική επέκταση προς τον ιδιωτικό τομέα)

Τραπεζική χρηματοδότηση (μεταβολές υπολογιστών)	61.500	146.300	647.536	695.180
% ΑΕΠ	8.9%	8.3%	6.1%	4.1%
III. Πηγές Χρηματοδότησης του Δημοσιονομικού Ελλείμματος				
Εσωτερικός Δανεισμός	17.023	108.504	1.720.839	1.602.505
Εξωτερικός Δανεισμός	19.882	34.842	236.641	764.552
ΣΥΝΟΛΟ	36.905	143.346	1.937.480	2.367.057
% ΑΕΠ	5.3%	8.1%	18.3%	14%

Πηγή: Οικονομικός Ταχυδρόμος (22 Ιουνίου 1995).

Συμπερασματικά, η φορολογική εναρμόνιση ενίσχυσε την αποδοτικότητα του ελληνικού φορολογικού συστήματος και η χώρα μας ακολουθεί τις Κοινοτικές Οδηγίες. Στους τομείς όμως της άμεσης φορολογίας και των ειδικών φόρων κατανάλωσης, όπου δεν υπάρχει υποχρέωση εναρμόνισης, χρειάζονται αναμόρφωση και μείωση γιατί δεν συμβάλλουν στην ενίσχυση της αναπτυξιακής διαδικασίας.

4.6. ΓΕΝΙΚΕΣ ΔΙΑΠΡΣΤΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Η Δημοσιονομική ανισορροπία της τελευταίας 15ετίας έχει δημιουργηθεί από τις πολιτικές αποφάσεις, οι οποίες λαμβάνονται από τις διάφορες κυβερνήσεις και οι οποίες δεν εντάσσονται σε μία μακροχρόνια οικονομική πολιτική αλλά λαμβάνονται ανάλογα με την πολιτική και όχι την οικονομική συγκυρία. Έτσι εξηγείται η αδυναμία (απροθυμία) μείωσης των δημοσίων δαπανών και η κακή λειτουργία του φορολογικού συστήματος, αφού για να εξοικονομηθούν πόροι το φορολογικό σύστημα επιστρατεύεται και αναμορφώνεται πάντοτε με μοναδικό στόχο την ταμιακή του απόδοση, παραβλέποντας έτσι την ανάπτυξη και την δίκαιη κατανομή των φορολογικών βαρών.

Η μη μείωση των καταναλωτικών δαπανών (του Δημοσίου Τομέα με την ευρεία έννοια) συντηρεί την επιταχυνόμενη αύξηση του δημοσίου δανεισμού, με συνέπεια οι επόμενες γενιές να φέρουν το βάρος εξόφλησης δανείων, τα οποία ελήφθησαν για την χρηματοδότηση καταναλωτικών δαπανών της προηγούμενης γενιάς. Εάν τα δάνεια αυτά χρηματοδοτούσαν επενδυτικές δαπάνες οι επόμενες γενιές θα είχαν τουλάχιστον κάποιο όφελος από τα έργα υποδομής. Επιπλέον για την κάλυψη των δαπανών εξυπηρέτησης του Δημοσίου χρέους, οι Κυβερνήσεις απορροφούν το μεγαλύ-

τέρο μέρος των ιδιωτικών αποταμιεύσεων (έντοκα γραμμάτια - ομόλογα, αύξηση φόρων), με συνέπεια την ανυπαρξία χρηματοδοτικών πόρων για ιδιωτικές επενδύσεις. Εξάλλου και οι ελάχιστοι διαθέσιμοι χρηματοδοτικοί πόροι που απομένουν δεν απορροφώνται από τον ιδιωτικό τομέα εξαιτίας του υψηλού κόστους του χρήματος (επιτόκια χορηγήσεων), το οποίο και πάλι δημιουργεί το ίδιο το κράτος με τα υψηλά επιτόκια που συνοδεύουν την προσέλκυση τίτλων του Δημοσίου. Πρόσφατα μάλιστα παρατηρείται το παράδοξο, η κυβέρνηση να μειώνει μόνο τα επιτόκια καταθέσεων με συνέπεια οι αποταμιευτές να χάνουν και ταυτόχρονα να διατηρούνται υψηλά τα επιτόκια για τίτλους του δημοσίου και τα επιτόκια χορηγήσεων, με συνέπεια να απορροφά το κράτος το μεγαλύτερο μέρος της ιδιωτικής αποταμίευσης.

Η δημοσιονομική πολιτική γίνεται αποτελεσματική όχι εξαιτίας κυρίως της κακής διαχείρισης σε επίπεδο κεντρικής διοίκησης αλλά σε επίπεδο δημοσίων επιχειρήσεων και οργανισμών των οποίων τις ζημιές καλείται να πληρώσει ο κρατικός προϋπολογισμός. Προκύπτει συνεπώς η ανάγκη εφαρμογής της κατάλληλης δημοσιονομικής πολιτικής, η οποία θα οδηγήσει σε συγκράτηση των δημοσιονομικών ελλειμμάτων και του δημοσίου χρέους, το οποίο είναι το υπ' αριθμό ένα πρόβλημα της ελληνικής οικονομίας.

Σύμφωνα με τον κ. Γεώργιο Αγαπητό -Αναπληρωτή Καθηγητή στο Τμήμα Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών- στον τομέα Δημοσίων Δαπανών απαιτούνται:

- ο Κατάρτιση του Κρατικού Προϋπολογισμού και εκείνων των ΔΕΚΟ με την μέθοδο της μηδενικής βάσης.
- ο Μηδενισμός του αριθμού των προσλήψεων στο Δημόσιο.

- Μηδενισμός των προνομίων των υπαλλήλων στις ΔΕ-ΚΟ.
- Μεταφορά της επιχειρηματικής δραστηριότητας του Δημοσίου στον Ιδιωτικό τομέα και ουσιαστική αυτοτέλεια των ΔΕΚΟ τόσο στα κέρδη όσο και στης ζημίες τους.
- Χρηματοδότηση του ιδιωτικού τομέα με χαμηλά επιτόκια, συνοδευόμενη με την δέσμευση δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας.
- Αξιοποίηση και απορρόφηση των κοινοτικών πόρων, των οποίων το μεγαλύτερο μέρος μένει αχρησιμοποίητο.
- Αναδιαπραγμάτευση – αναδιάρθρωση του δημοσίου χρέους με παράλληλη μείωση των επιτοκίων καταθέσεων και χορηγήσεων ώστε να μειωθούν οι δαπάνες εξυπηρέτησης του εσωτερικού χρέους και να ενισχυθεί η ιδιωτικής επενδυτική δραστηριότητα (μείωση του κόστους χρήματος – κεφαλαίου).

Στο φορολογικό τομέα θα πρέπει:

- Να ανακοινωθεί και να προβλεφθεί νομοθετικά ότι για τα επόμενα 2 χρόνια δεν θα κατατεθεί άλλο φορολογικό νομοσχέδιο ώστε να ηρεμήσει το φορολογικό σύστημα και οι φορολογούμενοι – επιχειρήσεις.
- Να γίνει μείωση των συντελεστών Φορολογίας Εισοδήματος (Φυσικών και Νομικών Προσώπων) με παράλληλη ενίσχυση του ελέγχου τιμολογίων και διακίνησης προϊόντων (ΦΠΑ) και μη αύξηση

των ονομαστικών αλλά και των καθαρών μισθών, μέσω της μείωσης των φόρων εισοδήματος.

- Κατάργηση όλων των φοροαπαλλαγών και αποδέσμευση του φορολογικού συστήματος από διάφορες έμμεσες παροχές για κοινωνικούς ή δημογραφικούς σκοπούς. Κι αυτό γιατί το όφελος το έχουν μόνο όσοι έχουν φορολογητέο εισόδημα που πραγματικά αυτοί έχουν ανάγκη ενίσχυσης δεν έχουν κανένα όφελος μέσω τής φορολογίας. Οι έμμεσες αυτές παροχές θα πρέπει να δίνονται με άμεση χρηματική παροχή μέσω του Υπουργείου Πρόνοιας (δημιουργία Ειδικών Ταμείων).
- Διεύρυνση της φορολογικής βάσης και μείωση της φοροδιαφυγής. Αυτό είναι βέβαιο ότι θα επιτευχθεί μόνον με την μείωση των φορολογικών συντελεστών γιατί έτσι μειώνεται το όφελος από την φοροδιαφυγή και αποδυναμώνεται το κίνητρο προς φοροδιαφυγή.
- Απλοποίηση του φορολογικού συστήματος και ιδιαίτερα της φορολογικής δήλωσης και κωδικοποίηση των φορολογιών.
- Εναρμόνιση με τις κατευθυντήριες κοινοτικές οδηγίες.
- Φορολόγηση του οικογενειακού εισοδήματος.

Συμπερασματικά, η δραστική μείωση των φορολογικών συντελεστών και των επιτοκίων χορηγήσεων θα οδηγήσει σε ανάκαμψη της οικονομίας και αυτό θα επιταχυνθεί εάν συνδυαστεί με σταδιακό περιορισμό των κρατικών παρεμβάσεων – επιχειρηματικών δραστηριοτήτων του δημοσίου.

ου τομέα, εκκίνηση κατασκευής των μεγάλων έργων, ενίσχυση της οικοδομικής δραστηριότητας και βελτίωση του καθαρού μισθού – ημερομισθίων των εργαζομένων και μέσω της προτεινόμενης μείωσης των φορολογικών συντελεστών φορολογίας εισοδήματος.

Είναι φανερό, συνεπώς, ότι επιβάλλεται η εγκατάλειψη της πολιτικής του περιορισμού της Ζήτησης (Demand Management) και η ενίσχυση της προσφοράς (Supply Economics), με συγκράτηση του κόστους παραγωγής. Μόνον έτσι θα σημειωθεί: ανάκαμψη, ανταγωνιστικότητα των ελληνικών προϊόντων, αύξηση των φορολογικών εσόδων και μείωση των δημοσιονομικών ελλειμμάτων. Σε διαφορετική περίπτωση, η Δημοσιονομική Ανισορροπία θα διαιωνίζεται και το Πρόγραμμα Σύγκλισης (1994-99) θα παραμείνει μια «άσκηση» επί χάρτου.

4.7. Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΒΑΣΙΚΗ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΗ ΣΤΑΘΕΡΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΜΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ.

Οι πιο πάνω στατιστικές διαπιστώσεις, εκτός του ότι πιστοποιούν ότι τα δημόσια οικονομικά της χώρας κατά την τελευταία εικοσαετία πάνε από το κακό στο χειρότερο και σταθεροποίηση της ελληνικής οικονομίας χωρίς εξυγίανση των δημοσίων της οικονομικών είναι αντικειμενικά αδύνατον να επιτευχθεί, προκαλούν και μία σειρά ερωτημάτων:

1. Τι φταίει και καμία κυβέρνηση ιδίως μετά το 1980, δεν έχει καταφέρει να εξυγιάνει τα δημόσια οικονομικά της χώρας;
2. Εφόσον τα χρέη και τα ελλείμματα της ελληνικής οικονομίας αυξάνονται με υιογιώδεις ρυθμούς, γιατί τα δημόσια οικονομικά της Ελλάδας δεν έχουν ακόμα χρεοκοπήσει;

3. Υπάρχει ενδεχόμενο το 2001, όταν οι Κοινοτικοί μας εταίροι θα οραματίζονται την πορεία της Ενωμένης Ευρώπης προς την τρίτη χιλιετία, η Ελλάδα να εξακολουθεί να κάνει λόγο για μέτρα δημοσιονομικής πειθαρχίας ή πιθανόν για μέτρα αντιμετώπισης των ήδη χρεοκοπημένων της δημοσίων οικονομικών;
4. Τι πρέπει να γίνει, ώστε η χώρα μας να ξεπεράσει τη δημοσιονομική κρίση των τελευταίων ετών;

Η διερεύνηση των σχέσεων μεταξύ κρατικών ελλειμμάτων ή δημοσίου χρέους και διαφόρων μεταβλητών, οι οποίες επηρεάζουν την πορεία της οικονομικής δραστηριότητας δεν αποτελεί αντικείμενο προβληματισμού μόνο στην χώρα μας. Τις τελευταίες δύο δεκαετίες στο πεδίο της εφαρμοσμένης οικονομικής, έχει αναπτυχθεί διεθνώς μία σημαντική βιβλιογραφία, η οποία ασχολείται με τις επιδράσεις των κρατικών ελλειμμάτων ή του δημοσίου χρέους σε διάφορες οικονομικές μεταβλητές όπως Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν, Επιτόκια, πληθωρισμός, εμπορικό ισοζύγιο ή έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών, κατανάλωση, επενδύσεις, ζήτηση ή προσφορά χρήματος κ.λ.π. καθώς επίσης και με τις επιδράσεις αυτών των οικονομικών μεταβλητών στην μεταβολή του δημόσιου χρέους και των κρατικών ελλειμμάτων. Η βιβλιογραφία αυτή παρουσιάζει μεγάλο ενδιαφέρον, καθώς η διαμάχη των οικονομολόγων περιστρέφεται κυρίως από την ορθότητα των Κεϋνσιανού και του Νεορικαρντιανού υποδείγματος.

Σε γενικές γραμμές, η βασική θέση των Κεϋνσιανών είναι ότι η μεταβολή του δημόσιου χρέους και των κρατικών ελλειμμάτων, έχει σοβαρές επιπτώσεις στο σύνολο των κύριων μακρομεταβλητών της οικονομίας, σε αντιδιαστολή με τους Νεορικαρντιανούς, οι οποίοι υποστηρίζουν ότι η μεταβολή του δημόσιου χρέους και των κρατικών ελλειμμάτων, δεν

επιδρά στις διάφορες μακροοικονομικές μεταβλητές, οι οποίες προσδιορίζουν την ισορροπία του οικονομικού συστήματος.

Με δεδομένα ότι τα κρατικά ελλείμματα και άρα το δημόσιο χρέος της Ελλάδας ως ποσοστό του ΑΕΠ, άρχισαν να διευρύνονται μετά το 1970 και ιδίως μετά το 1980 και μάλιστα σε συνθήκες αποδυνάμωσης των ρυθμών ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας, το ερώτημα το οποίο επιζητεί απάντηση είναι: Η διόγκωση των κρατικών ελλειμμάτων προκάλεσε στην οριακή αύξηση του πραγματικού ΑΕΠ ή η εξασθένιση των ρυθμών ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας μετά το 1970 και βασικά μετά το 1980 αποτελούν το αίτιο διεύρυνσης των κρατικών ελλειμμάτων;

Αν και το πιο πάνω ερώτημα παρομοιάζεται με το αίνιγμα, το αυγό έκανε την κότα ή η κότα το αυγό, δηλαδή το κρατικό έλλειμμα προκαλεί το στάσιμο πληθωρισμό της ελληνικής οικονομίας ή ο στασιμοπληθωρισμός της ελληνικής οικονομίας προκαλεί την άνοδο των κρατικών ελλειμμάτων, ωστόσο το ερώτημα αυτό είναι επίκαιρο από επιστημονικής άποψης και αποτελεί ένα ερώτημα, την απάντηση του οποίου σε όλες τις διαστάσεις οφείλουν να γνωρίζουν οι ασκούντες την κυβερνητική οικονομική πολιτική στην χώρα μας. Διάφοροι οικονομολόγοι όπως οι Feldstein (1982), Eisner και Pieper (1984,1988), Haan και Zelhorst (1988), Eisner (1994), κλπ., στηριζόμενοι κυρίως σε στοιχεία της αμερικανικής οικονομίας, έχουν οδηγηθεί σε ποικιλόμορφα συμπεράσματα. Η προσεκτική ανάλυση και οικονομετρική επεξεργασία των μακροοικονομικών στοιχείων της εθνικής μας οικονομίας, κατευθύνουν στο ουσιώδες ποσοτικό συμπέρασμα ότι η εξασθένιση των ρυθμών ανάπτυξης, προκαλεί την διόγκωση των κρατικών ελλειμμάτων της ελληνικής οικονομίας.

Εάν δεχθούμε ότι η αποδυνάμωση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας, όπως αυτή αντανακλάται στην πτωτική τάση των ρυθμών ανάπτυξης του ΑΕΠ σε σταθερές τιμές, αποτελεί τον σημαντικό-

τέρο παράγοντα της διεύρυνσης των κρατικών ελλειμμάτων , τότε συμπεραίνεται ότι η πειθαρχία των δημοσίων μας οικονομικών, εξαρτάται από τον ρυθμό επιτάχυνσης της αναπτυξιακής διαδικασίας της εθνικής μας οικονομίας. Αυτό σημαίνει ότι η πτώση των χρεών και των ελλειμμάτων του δημόσιου τομέα, προϋποθέτει μία επίπονη και μακρόχρονη προσπάθεια, τόσο επίπονη και μακρόχρονη, όσο είναι η απελευθέρωση των παραγωγικών δυνάμεων της χώρας, στα πλαίσια μιας έξυπνης και αποδοτικής αναπτυξιακής πολιτικής.

Η διεθνής εμπειρίας διδάσκει ότι χώρες οι οποίες πορεύονται με ικανοποιητικούς ρυθμούς ανάπτυξης , δεν αντιμετωπίζουν το δέος των διογκούμενων κρατικών χρεών και ελλειμμάτων. Αξιοσημείωτο είναι το παράδειγμα των χωρών του Ειρηνικού, όπως η Κορέα, Ταϊβάν, Σιγκαπούρη, κ.λ.π., οι υψηλοί ρυθμοί ανάπτυξης των οποίων δίνουν την δυνατότητα στις κυβερνήσεις να εξασφαλίζουν τα απαιτούμενα υγιή φορολογικά έσοδα, για την κάλυψη των δημοσιονομικών τους δαπανών, σε διάφορους τομείς, όπως της υγείας, παιδείας, κοινωνικής πρόνοιας και ασφάλισης, εθνικής άμυνας κ.λ.π. Απεναντίας, χώρες σαν την Ελλάδα, οι οποίες συναντούν προσκόμματα στην αναπτυξιακή τους πορεία, αντιμετωπίζουν συχνά το φάσμα της δημοσιονομικής αναρχίας.

Αναμφίβολα, όταν το ΑΕΠ , δηλαδή η πίτα του εγχώριου προϊόντος μιας χώρας, δεν μεγεθύνεται με ικανοποιητικούς ρυθμούς κάθε χρόνο, τότε πώς οι κυβερνήσεις της χώρας αυτής θα συγκεντρώνουν τους αναγκαίους υγιείς φορολογικούς πόρους από άμεση και έμμεση φορολογία ή από την παραγωγική δραστηριοποίηση του κράτους σε διάφορους τομείς της οικονομίας, ώστε στην συνέχεια το κράτος με την συγκέντρωση αυτών των υγιών φορολογικών εσόδων να χρηματοδοτεί τις δαπάνες του; Με κριτήριο την εμπειρία της ελληνικής οικονομίας μετά το 1980, παρατηρούμε ότι οι κυβερνήσεις στην προσπάθειά τους να ανταποκριθούν στις

διαχρονικές δαπάνες, ενός διευρυνόμενου αδηφάγου συγκεντρωτικού κράτους, και μπροστά στην αδυναμία τους να εξασφαλίσουν τα απαιτούμενα φορολογικά έσοδα, λόγω της κάμψης που διέρχεται η δραστηριότητα της ελληνικής οικονομίας, εξαναγκάζονται να προσφεύγουν σε εσωτερικό και εξωτερικό δανεισμό για την χρηματοδότηση των δημοσιονομικών τους δαπανών.

Το πρόβλημα για την Ελλάδα είναι ακόμα πιο περίπλοκο, καθώς σε καμία από τις 100 και πλέον χώρες, δημοσιονομικά στοιχεία για τις οποίες δημοσιεύει το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, δεν διαπιστούται το φαινόμενο που παρατηρείται στην χώρα μας, δηλαδή τα κρατικά χρέη και ελλείμματα να διευρύνονται σε συνθήκες ύφεσης της οικονομίας. Με γνώμονα την εμπειρία της δεκαετίας του 1970 και βασικά της οικτρής εμπειρίας των δεκαετιών του 1980 και 1990, η έξοδος της Ελλάδος από την κρίση των δημοσίων της οικονομικών, προϋποθέτει πάνω από όλα την επιτάχυνση των ρυθμών οικονομικής ανάπτυξης.

Η άποψη η οποία συχνά συζητείται στην χώρα μας, πρώτα σταθεροποίηση και μετά ανάπτυξη, ναι μεν υιοθετείται από τις εκάστοτε κυβερνήσεις γιατί διευκολύνει τα πλάνα της σταθεροποιητικής τους πολιτικής λιτότητας (περισσότεροι άμεσοι φόροι, μείωση των πραγματικών μισθών και συντάξεων, κ.λ.π.), ωστόσο, σύμφωνα με τον κ. Γεώργιο Βαμβουκά, δεν έχει επιστημονική υπόσταση στην περίπτωση της εθνικής μας οικονομίας.

Εκτός του ότι η οικονομετρική επεξεργασία των εθνικολογιστικών και δημοσιονομικών στοιχείων της ελληνικής οικονομίας, πιστοποιεί ότι υπάρχει μία εμφανής κατεύθυνση αιτιότητας από την πλευρά του πραγματικού ΑΕΠ προς το έλλειμμα του κρατικού Προϋπολογισμού, το οποίο σημαίνει ότι η μεταβολή του ΑΕΠ προκαλεί την μεταβολή των κρατικών

ελλειμμάτων, υπάρχει επίσης η αναμφισβήτητη εμπειρία των άλλων χωρών.

Εκτός του παραδείγματος των χωρών του Ειρηνικού, οι ποιες αναπτύσσονται με ετήσιους πραγματικούς ρυθμούς γύρω στο 6%, 7% και 8%, χωρίς να αντιμετωπίζουν κανένα αποσταθεροποιητικό φαινόμενο, π.χ. ανεργία, πληθωρισμό, κρατικά χρέη και ελλείμματα, κ.λ.π., υπάρχει και το παράδειγμα της Πορτογαλίας, της Ιρλανδίας κ.λ.π., χώρες οι οποίες στο παρελθόν, εφάρμοσαν με απόλυτη επιτυχία και αρμονία μέτρα σταθεροποιητικής και αναπτυξιακής πολιτικής.

Η χώρα μας είναι τυχερή, από το γεγονός ότι τα δημόσια οικονομικά της δεν έχουν ακόμα χρεοκοπήσει και αντό γιατί οι αποταμιευτικοί πόροι του ιδιωτικού τομέα, ανεξάρτητα εάν προέρχονται από την υπέργεια ή υπόγεια οικονομία, χρησιμοποιούνται για την χρηματοδότηση των κρατικών ελλειμμάτων. Άρα, όσο καιρό το ελληνικό Δημόσιο θα μπορεί να δανείζεται από τον ιδιωτικό τομέα για την κάλυψη των ταμιακών του ελλειμμάτων και ταυτόχρονα οι διάφοροι φορείς και άτομα του ιδιωτικού τομέα θα καταφέρνουν να ανξάνουν τις αποταμιεύσεις τους, τα δημόσια οικονομικά της χώρας δεν απειλούνται με κατάρρευση (βλ. Οικονομικός Ταχυδρόμος 16-12-1993, και 13-4-1995). Αυτό το οποίο όμως απαιτεί εγρήγορση και προσοχή είναι η άνοδος του εξωτερικού χρέους της Ελλάδος από 1,8 δις δολ. το 1974 και 6,9 δις δολ. το 1980 σε 32,7 δις δολ. το 1994. Το εσωτερικό δημόσιο χρέος το οφείλουμε στους ξένους. Αξιοσημείωτο είναι ότι κατά την διάρκεια του 1994, οι δαπάνες σε τόκους και χρεολύσια για την εξυπηρέτηση του εξωτερικού χρέους της χώρας, ανήλθαν στο εντυπωσιακό ποσό των 8,4 δις δολαρίων.

Η προσεκτική εξέταση των στοιχείων, αποκαλύπτει ότι, όπως ένα σημαντικό ποσοστό των δαπανών εξυπηρέτησης του εσωτερικού δημοσίου χρέους, καλύπτεται με την προσφυγή της χώρας σε εξωτερικό δανεισμό,

ΙΠΝΑΚΑΣ 6
Ακαθάριστο Εγχώριο και Εθνικό Πρόϊόν (αριθμός τημές)

	1950	1970	1973	1974	1980	1990	1994*	1995	% παραστατικά μεταβολή			
									1950-	1970-	1980-	1974-94
I. Συνολική Κατανάλωση	82,1	244,5	296,1	303,2	386,0	495,6	523,7	**	70	80	90	74
α) Ιδιωτική Κατανάλωση	69,7	206,8	251,4	253,1	317,1	404,9	428,7	-	5,6%	4,7%	2,6%	2,8%
β) Δημόσια Κατανάλωση	12,4	37,7	44,7	50,1	68,9	90,7	95,0	-	5,6	4,4	2,5	2,7
2. Ακαθ. Επενδύσεις Πλήγιον Κεφαλαιού	16,3	70,7	100,1	74,5	92,7	96,1	90,5	-	5,7	6,2	2,8	6,0
α) Ιδιωτικές	9,7	50,8	72,2	52,2	70,5	73,4	61,7	-	8,6	3,3	0,4	7,3
β) Δημόσιες	6,6	19,9	27,9	22,3	22,2	22,7	28,8	-	5,7	1,1	0,2	5,2
3. Αποθέματα & Στατοτικές διαφορές	-7,8	8,7	17,5	7,7	3,6	21,2	32,7	-	-	-	-	-
I. Συνολική Εγχώρια Ζήτηση (1+2+3)	90,6	323,9	413,7	385,4	482,3	612,9	647,0	-	6,6	4,1	2,4	6,2
4. Εξαγωγές Αγαθών και Υπηρεσιών	-	30,0	-	-	88,2	145,7	269,0	-	-	-	-	-
5. Εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών	-	49,5	-	-	97,0	210,9	197,7	-	-	-	-	-
II. Ισοζήριο αγαθών και υπηρεσιών (4+5)	-10,9	-19,5	-29,7	-16,0	-8,8	-6,5,2	-71,3	-	-	-	-	-
III. ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟ ΕΓΧΩΡΙΟ ΠΡΟΪΟΝ (1+1)	79,7	304,4	384,0	369,4	473,5	547,7	575,7	583,0	6,9	4,5	1,5	6,6
6. Καθημερινό εισδομήλια μλλοδιπτής	0,4	5,5	9,8	8,8	11,6	-3,5	-2,7	-2,8	-	-	-	-
IV. ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΠΡΟΪΟΝ	80,1	309,9	393,8	378,2	485,1	544,2	573,0	580,2	7,0	4,6	1,2	6,7
*Προσωρινά στοιχεία **Προβλέψεις Γηγ. Οκτωβριανές Ταχυδόλιες (22. Iωνίου 1995).												

έτσι ένα αντίστοιχο ποσοστό των δαπανών για την εξυπηρέτηση του εξωτερικού χρέους , καλύπτεται με την επαναπροσφυγή της χώρας σε εξωτερικό δανεισμό. Δηλαδή δανειζόμαστε από το εσωτερικό και το εξωτερικό, για να αντιμετωπίζουμε ως χώρα τις διευρυνόμενες δαπάνες για την εξυπηρέτηση του εσωτερικού και του εξωτερικού μας χρέους. Αν και κατά την διάρκεια της περιόδου 1990-1994, το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών από -3.560 εκατ. δολ. μειώθηκε μόλις σε -126 εκατ. δολ. , ωστόσο το εξωτερικό χρέος της Ελλάδας από 22 αυξήθηκε σε 32,7 δις δολ., κυρίως λόγω της προσφυγής της χώρας σε νέο δανεισμό, για την αντιμετώπιση των αυξανόμενων δαπανών σε τόκους και χρεολύσια για την εξυπηρέτηση του εξωτερικού μας χρέους . (πίνακας 8). Ήδη, οι δαπάνες για την εξυπηρέτηση του συνολικού εσωτερικού και εξωτερικού χρέους της Ελλάδας , βρίσκονται σε υψηλά επίπεδα. Κατά την περίοδο 1974-1994 οι δαπάνες σε τόκους και χρεολύσια για την εξυπηρέτηση του συνολικού δημόσιου χρέους της Ελλάδας, από 22,7 δις δρχ. ή 4% του ΑΕΠ αυξήθηκαν σε 6.537 δις δρ. ή 34,8% του ΑΕΠ (ή 28,3% του αναθεωρημένου ΑΕΠ). Οπωσδήποτε το πρόβλημα με τις υπέρογκες δαπάνες εξυπηρέτησης του δημοσίου μας χρέους είναι τεράστιο, καθώς οι δαπάνες σε τόκους και χρεολύσια για την εξυπηρέτηση του χρέους της Κεντρικής Διοίκησης, ανέρχονται πλέον στο ίδιο επίπεδο με το σύνολο των εσόδων του κρατικού προϋπολογισμού! (Βλ. πίνακα 7 και 8)

4.8. Ο ΔΥΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Ένα άλλο θέμα το οποίο με έμφαση πρέπει να τονίσουμε στην συνέχεια, σχετίζεται με την ανισοκατανομή του εισοδήματος που

ΤΙΜΑΚΑΣ 7
ΣΥΝΟΔΙΚΟ ΛΚΑΘΑΡΙΣΤΙΚΟ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΟ ΧΡΕΟΣ ΚΑΙ ΔΙΠΛΑΝΕΣ ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΕΙΣ ΤΟΥ

	Κεντρική διοίκηση		Δημόσιας υπηκοότητας και		Συνοδικό δημόσιο χρέος ²	Χρέος κανγκρέκ διαπλησίου ως % των πληθυ. ω.	Συνοδικό δημόσιο χρέος ¹ ως % των πληθυ. ω.	Δημόσιας τέλους & χρεωδίων των κατατ. κού ιπροσεργιών ΑΕΠ ³	Τοκοφορ. λίστα ως % των πι. λιστών ΑΕΠ	Συνοδικό χρεωδίων της πι. λιστών ΑΕΠ
	Εξοπλισμός	Εξοπλισμός	Επιστρεψικό	Σύνοδο 3(+2)	4	5	6(+5)			
1955	0	2.2	2.5	-	-	-	-	3.5%	-	0.3
1960	4.7	5.0	9.7	-	-	-	-	9.2%	-	0.6
1970	47.3	16.5	63.8	-	-	-	-	21.3%	-	6.0
1973	69.9	24.4	94.3	-	-	-	-	19.5%	-	10.0
1974	82.4	31.9	114.3	47.0	23.0	70.0	184.3	20.3%	-	11.7
1980	362.8	111.1	471.9	131.7	78.3	210.0	683.9	27.7%	-	54.3
1990	7303.2	2078.9	9382.1	1328.0	934.5	2262.5	11644.6	88.9%	72.3%	110.3%
1991	9568.7	2766.2	12334.9	1143.0	1092.3	2235.3	14570.2	92.7%	77.8%	113.0%
1992	12217.7	3339.0	15536.7	1049.6	1124.7	2174.3	1731.0	104.9%	85.3%	119.6%
1993	18949.0	4482.0	23341.0	1216.3	1331.3	2547.6	25978.6	113.7%	113.8%	126.0%
1994*	22000.0	5450.0	27430.0	1270.0	1599.7	2869.7	30319.7	145.9%	118.7%	161.2%
1995**	27400.0	5900.0	33360.0	1300.0	1650.0	2950.0	36250.0	161.5%	131.4%	175.8%
										143.0%
										6500.0
										31.6%
										35.2%
										28.6%

*Προσωρινά στοιχεία **Κυβερνητικές προβλέψεις

1. Η αποθήτη πίεση των εποπτικών δημιουργιών χρέων των ΑΕΚΟ μετά το 1989 και διάταν είχε διαιτηφορμούσε σε 1.602,9 δις δρχ. οφειλέται στην αναδιάτηρη πιεστή της μέσω της κεφαλαιοποίησης των μεταστατικών θέσεων.

2. Σήμφωνα με το Υπουργείο Οικονομικών το χρέος των Ενοπλών Διητηριών ανήλιε σε 1.000 δις δρχ. το 1994. Άρα είναι στο χρέος της Κεντρικής Διοικητης και των ΑΕΚΟ, προστεθεί το χρέος των Ενόπλων Διητηριών, τοτε το συνολικό χρέος της Ελλάδος προβλέπεται να διαιτηφορμούσε σε 37.300 δις δρχ., με συνέπεια την αποτελεί το 47,1% των αναθεωρημένων ΑΕΠ και 180,9% των παλαιών ΑΕΠ. Πηγή: Οικονομικός Ταμείο (22 Ιουνίου 1995).

ΠΙΝΑΚΑΣ 8
ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ¹

	Σύνολο άμεσων & έμμεσων φόρων δις δρχ.	Σύνολο Εσόδων Γενικών Κρατ. Προ- πομηματικών δις δρχ.	Σύνολο δαπα- νών Γενικού Κρατ. Προ- πομηματικών δις δρχ.	Σύνολο διαθέ- σαν & έμμε- σων φόρων της πολιτικής ΑΕΠ	Σύνολο διαθέ- σαν φόρων της πολιτικής της παλαιού ΑΕΠ	Σύνολο δαπα- νών κρατικού Προϊπ/σρού ως % του παλαιού ΑΕΠ	Σύνολο δαπα- νών κρατικού Προϊπ/σρού ως % του αναθεωρ. ΑΕΠ	Εξωτερικό χρέος της Ελλάδος ως % του ανα- θεωρ. ΑΕΠ.
1950	3,8	4,6	6,0	-	11,6%	-	18,3%	-
1960	13,0	15,8	18,5	-	12,4%	-	17,6%	-
1970	50,6	56,3	64,6	-	16,9%	-	21,6%	-
1973	80,6	87,6	103,5	1,6	16,6%	-	21,4%	9,8%
1974	96,8	105,4	127,7	1,8	17,2%	-	22,6%	9,5%
1980	325,2	359,1	460,5	6,9	19,0%	-	26,9%	17,4%
1985	1.025,1	1.116,9	1.766,2	15,5	22,2%	-	38,2%	46,4%
1989	1.972,2	2.183,0	3.941,4	18,8	22,4%	18,2%	44,8%	36,4%
1990	2.698,7	2.969,9	5.122,4	22,0	25,6%	20,8%	48,5%	39,5%
1991	3.403,3	3.790,2	6.486,5	23,9	26,4%	21,5%	50,3%	40,0%
1992	4.115,8	4.800,2	8.341,4	23,6	27,8%	22,6%	56,2%	45,7%
1993	4.548,5	5.260,7	9.293,8	27,3	27,1%	22,1%	55,5%	45,1%
1994*	5.233,1	6.167,0	11.567,8	32,7	27,8%	22,6%	61,5%	50,0%
1995**	6.228,0	7.400,1	12.577,5	37,0	30,2%	24,6%	61,9%	50,3%

*Πριοστριχώντας προβλέψεις
 **Κυβερνητικές προβλέψεις

1. Μετά το 1980 στο σύνολο των δαπανών τον Κράτους (ΠΠΚ) διαν περιλαμβάνονται οι δαπανές του ΕΛΕΠΕΠ (Εθνικός Λογαριασμός Εγγρήσεων Εθνικών Προϊόντων). Η μεταβολή των εξωτερικού λόγου της Ελλάδος, καθίσταται με βίαιη την μείωση της Βιοτελέας της Ελλάδος, παλαιότερα διατήρησε οργανισμούς όπως ο ΟΟΣΑ, θεωρούντας το εξωτερικό χρέος της Ελλάδος δημοκρατείται σε πολὺ χαμηλότερη επιπέδη. Για το 1994 ο ΟΟΣΑ εκτιμά το εξωτερικό χρέος της Ελλάδος σε 55 δις δολ.

Πηγή: Οικονομικός Ταχυδρόμος (22 Ιουνίου 1995).

προκαλείται από την άνοδο του δημόσιου χρέους και τον πλούτο που ορισμένες οικονομικές τάξεις του πληθυσμού αποκομίζουν σε συνθήκες ύφεσης της εθνικής μας οικονομίας. Στη χώρα μας παρατηρείται πλέον η μορφοποίηση ενός δυαδικού οικονομικού συστήματος, το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό του οποίου είναι η ανισοκατανομή του εθνικού μας εισοδήματος και η αυξανόμενη συσσώρευσή του σε κοινωνικές τάξεις του πληθυσμού, οι οποίες μπορούν να δανείζουν το κράτος για την χρηματοδότηση των ελλειμμάτων του και ταυτόχρονα διαθέτουν τους μηχανισμούς αύξησης του πλούτου τους σε καθεστώς ύφεσης της οικονομίας. Αυτή η κοινωνιολογική διαπίστωση συνεπάγεται την σταδιακή διαμόρφωση ενός κοινωνικο-οικονομικού συστήματος, το οποίο λειτουργεί άδικα και άνισα για τους μισθοσυντήρητους και τους τίμιους μικρομεσαίους, οι οποίοι υφίστανται τις συνέπειες της ύφεσης και ταυτόχρονα φορολογούνται, ώστε το κράτος με την συγκέντρωση των απαιτούμενων εσόδων να μπορεί να ανταποκρίνεται στις υπέρογκες δαπάνες του, όπως είναι οι δαπάνες τόκων και χρεολυσίων για την εξυπηρέτηση του δημοσίου χρέους κ.λ.π. Κατά το 1994 το 50,7% των συνολικών δαπανών του κρατικού προϋπολογισμού ήταν τόκοι και χρεολύσια.

Αρκετά είναι τα στοιχεία, τα οποία επιβεβαιώνουν την ύπαρξη του δυϊσμού της ελληνικής οικονομίας. Σύμφωνα με τα στοιχεία των εθνικών λογαριασμών, παρατηρούμε ότι η άνοδος του ΑΕΠ σε σταθερές - αγοραίες τιμές κατά 1,4% την περίοδο 1980-1994, οφείλεται αποκλειστικά στην συνολική άνοδο της κατανάλωσης κατά 2,2%, καθώς την περίοδο αυτή το σύνολο των ακαθάριστων επενδύσεων παγίου κεφαλαίου σημείωσε μέση ετήσια ποσοστιαία μείωση -0,2% και το έλλειμμα του ισοζυγίου αγαθών και υπηρεσιών διευρύνθηκε κατά 16,1%.

οσημείωτο είναι ότι την περίοδο 1980-1994, η ιδιωτική κατανάποσοστό του ΑΕΠ από 67% αυξήθηκε σε 74,5%. Το αντίστοιχο στην Ευρωπαϊκή Ένωση και τον ΟΟΣΑ (Οργανισμός Οικονομιγασίας και Ανάπτυξης) κυμαίνεται γύρω στο 60%.

και σε καμία χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τον ΟΟΣΑ, τηρείται το παράδοξο φαινόμενο, η άνοδος του ΑΕΠ να αποκλειστικά και μόνο στην αύξηση της κατανάλωσης και ής ιδιωτικής, ωστόσο ο δυϊσμός της ελληνικής οικονομίας τον δυναμισμό της ιδιωτικής κατανάλωσης στην χώρα μας. ονομικές τάξεις μπορούν να αυξάνουν την κατανάλωσή τους σε ύφεσης της οικονομίας μας; Ποιές οι πηγές αύξησης τους αυτών των οικονομικών τάξεων, μέσω των οποίων μπορούν την καταναλωτική τους δαπάνη σε τόσο υψηλά επίπεδα;

Βασικό είναι ότι αυτές οι ομάδες του πληθυσμού δεν ανήκουν στις τάξεις των μισθωτών και των συνταξιούχων, των οποίων το διεσόδημα μετά τα τελευταία χρόνια σημειώνει αισθητή συρρίκνευσηνατίας, διάφορες κατηγορίες ελεύθερων επαγγελματικών, βιοεισοδηματιών κ.λ.π., οι οποίες κάθε χρόνο καρπούνται το μεγαλοστό από τα 6 τρις. δρχ. που είναι οι τόκοι για την εξυπηρέτηση πετερικού δημόσιου χρέους και οι διάφορες καταθέσεις προθετά στις φορολογικές τους δηλώσεις αναφέρουν μέσα μηνιαία εισόδημα 100.000 δρχ., είναι αυτές οι οποίες επιδεικνύουν αυτήν την ακαταναλωτική συμπεριφορά, σε καθεστώς κάμψης της οικονομικής περιόδητας, και μείωσης του πραγματικού εισοδήματος των εργαζομένων.

Από την άλλη μεριά, δεν θα πρέπει να αγνοηθούν και οι ικνομικές οικονομικές δραστηριότητες όπως παράνομες τράπεζες, αράνομου χρήματος, διακίνηση - εμπόριο ναρκωτικών, πορνεία, ικές λέσχες, παράνομες γκανιότες κ.λ.π., δραστηριότητες οι οποίες

ποίες δημιουργούν εισοδήματα εκατοντάδων δις δρχ. και έχουν ως κύριο προορισμό την κατανάλωση.

Οι συναλλαγματοφόρες εισροές από τα διάφορα Κοινοτικά Ταμεία τροφοδοτούν επίσης τον δυϊσμό της ελληνικής οικονομίας. Πράγματι, κατά την περίοδο 1981- 1994 εισέρευσαν στην χώρα μας από την άλλοτε «επάρατη ΕΟΚ» περί τα 40 δις δολάρια, τα οποία δραχμοποιήθηκαν και στην συνέχεια διοχετεύθηκαν στα διάφορα κανάλια της οικονομίας. Αυτοί οι κοινοτικοί χρηματοοικονομικοί πόροι, αποτέλεσαν και εξακολουθούν να αποτελούν σημαντική πηγή εισοδήματος για κάποιες κοινωνικές ομάδες, οι οποίες με συντεχνιακή συνείδηση και προσκολλημένες στην εκάστοτε κυβερνητική εξουσία, διαχειρίζονται αυτούς τους φόρους.

Εάν ληφθεί υπόψη ότι το μεγαλύτερο ποσοστό αυτών των κοινοτικών πόρων προορίζεται σε κακής κατασκευής δημόσια έργα, σε επιχορηγήσεις κάποιων επενδυτικών προγραμμάτων άγνωστης αποτελεσματικότητας σε οικονομοτεχνικές μελέτες και διαφόρου είδους επιστημονικές εργασίες, οι οποίες συνήθως στολίζουν τα ράφια κάποιας βιβλιοθήκης, σε επιδοτούμενα σεμινάρια ανέργων και σεμινάρια επιμόρφωσης, σε προγράμματα για την προαγωγή της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων, σε επιδοτήσεις διαφόρων αγροτικών προϊόντων κ.λ.π., δηλαδή οικονομικές δραστηριότητες οι οποίες κανένας μέχρι σήμερα δεν έχει διαπιστώσει το ορατό τους όφελος για την εθνική μας οικονομία και την ευημερία του ελληνικού λαού, τότε συνάγεται ότι ένα μικρό ή μεγάλο μέρος των κεφαλαίων διοχετεύονται στην κατανάλωση από εκείνους που τα καρπούνται.

Ένα άλλο χαρακτηριστικό γνώρισμα του δυαδικού οικονομικού μας συστήματος, είναι η ύπαρξη ενός ελλειμματικού (ζημιογόνου) δημοσίου τομέα και ενός πλεονασματικού (κερδοφόρου) ιδιωτικού τομέα. Ήδη το ζήτημα αυτό το θίξαμε πιο πάνω. Η παράθεση όμως στο σημείο αυτό, ο-

ρισμένων στοιχείων, τα οποία προέρχονται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, είναι χρήσιμη για την πληρέστερη κατανόηση της επιχειρηματολογίας μας. Σύμφωνα με στοιχεία που δημοσιεύτηκαν στον Οικονομικό Ταχυδρόμο (23/3/1995), αν και την περίοδο 1980-1994 η συνολική μέση ροπή προς αποταμίευση της ελληνικής οικονομίας από 24,9% μειώθηκε σε 14% , λόγω της αντίστοιχης ανόδου των κρατικών ελλειμμάτων που συνέβαλαν στην επιδείνωση της αποταμίευσης του δημόσιου τομέα από -0,1% το 1980 σε -14,6% το 1994, ωστόσο η χώρα μας έχει την υψηλότερη μέση ιδιωτική ροπή προς αποταμίευση από κάθε άλλη χώρα της κοινότητας.

Πράγματι, ο πλεονασματικός ιδιωτικός τομέας στην χώρα μας, αύξησε την μέση ροπή προς αποταμίευση (ιδιωτική αποταμίευση προς διαθέσιμο εισόδημα) από 25% το 1980 σε 28,6% το 1994. Η μέση ιδιωτική ροπή προς αποταμίευση της ελληνικής οικονομίας είναι σαφώς υψηλότερη δεδομένου ότι οι επίσημες στατιστικές πηγές στην χώρα μας , στο σύνολο των ιδιωτικών αποταμιεύσεων δεν συνυπολογίζουν το σύνολο των εισοδημάτων από τόκους. Εάν ο ιδιωτικός τομέας ήταν ελλειμματικός σαν τον δημόσιο, ή έστω οριακά πλεονασματικός, τότε ο δημόσιος τομέας στην χώρα μας προ πολλού θα είχε χρεοκοπήσει, καθώς θα ήταν αντικειμενικά αδύνατον να βρει αυτούς τους τεράστιους χρηματικούς πόρους για την κάλυψη των ελλειμμάτων του. Μέχρι πότε όμως ο πλεονασματικός ιδιωτικός τομέας θα δανείζει τον ελλειμματικό δημόσιο τομέα και μέχρι πότε ο μέσος έλληνας πολίτης θα ανθίσταται στην φορολογική επιδρομή των εκάστοτε κυβερνήσεων, οι οποίες αναζητούν εναγωνίως ολοένα και περισσότερους φόρους για την εξυπηρέτηση του δημόσιου χρέους και την χρηματοδότηση των διαχειριστικών τους δημοσιονομικών ελλειμμάτων;

Αναμφίβολα, η διεύρυνση των χρεών και των ελλειμμάτων του δημόσιου τομέα , θρέφει τον δυϊσμό της ελληνικής οικονομίας και επιδει-

νώνει τις κοινωνιολογικές αρνητικές του επιδράσεις. Όση αισιοδοξία και αν αντλούμε από τον ίδιο μας τον εαυτό για τις μελλοντικές προοπτικές της εθνικής μας οικονομίας, αντίθετα τόση απαισιοδοξία αποκομίζουμε όταν ερχόμαστε κατάματα με την δημοσιονομική πραγματικότητα της χώρας. Τι αποθέματα αισιοδοξίας να διατηρήσει κάποιος στον εαυτό τους όταν η ίδια η κυβέρνηση ομολογεί ότι την περίοδο του 1993-1994, το συνολικό ακαθάριστο έλλειμμα του ευρύτερου δημόσιου τομέα από -4.577 δις δρχ. ή 27,3% του παλιού ΑΕΠ και -22,2% του αναθεωρημένου αυξήθηκε σε -6.115,6 δις δρχ. ή -32,5% του παλαιού ΑΕΠ και -26,4% του αναθεωρημένου, με άμεση συνέπεια το συνολικό δημόσιο χρέος της Ελλάδας να είναι πλέον μιάμιση φορά υψηλότερο του αναθεωρημένου ΑΕΠ: (το αναθεωρημένο ΑΕΠ σε τρέχουσες τιμές είναι 20% υψηλότερο του παλαιού ΑΕΠ). Αυτό που πρέπει να γίνει συνείδηση, είναι ότι κάθε δραχμή που αυξάνει το δημόσιο χρέος, αντίστοιχες δραχμές σε φορολογικά έσοδα απαιτούνται για την εξυπηρέτησή του.

Εμείς θα κλείσουμε αυτήν την αναφορά μας στην δημοσιονομική θέση της ελληνικής οικονομίας, με την αισιοδοξία η εθνική μας οικονομία να μπει στην οδό της ανάπτυξης, καθώς η εξυγίανση και η πειθαρχία των δημοσίων μας οικονομικών, προϋποθέτει την επίτευξη ρυθμών ανάπτυξης του ΑΕΠ πάνω από 3,5% σε σταθερές τιμές. Σε αρκετές αναλύσεις από τις στήλες του «Οικονομικού Ταχυδρόμου», έχει υποστηριχθεί ότι με ρυθμούς ανάπτυξης γύρω στο 2%, θα απαιτηθούν τουλάχιστον δύο δεκαετίες για την σταθεροποίηση των δημοσίων μας οικονομικών («Οικονομικός Ταχυδρόμος», 7/10/1993 και 26/5/1994). Ήδη το Πρόγραμμα σύγκλισης της ελληνικής οικονομίας 1993-1999, το οποίο η κυβέρνηση τον Ιούνιο του 1994 υπέβαλε στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, είχε αποκλίνει σημαντικά από τους δημοσιονομικούς του στόχους του 1994 με αποτέλεσμα να έχει

καταστεί ανενεργό, κάτι το οποίο είχε συμβεί και με τα προηγουμένα σταθεροποιητικά προγράμματα 1990-1993 και 1993-1998.

Η ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας με μέσους ετήσιους ρυθμούς γύρω στο 3,5%, προϋποθέτει την πιο ενεργή και αποδοτική συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα στην αναπτυξιακή διαδικασία. Η εμπειρία που έχουμε αποκομίσει από τις δυναμικά αναπτυσσόμενες ασιατικές χώρες του ΟΟΣΑ, κατά την διάρκεια των τελευταίων δύο δεκαετιών, είναι ότι οι κυβερνήσεις οφείλουν να ρίχνουν το κύριο βάρος της κοινωνικοοικονομικής τους πολιτικής, στην διαμόρφωση ενός υγιούς και άρτια λειτουργούντος θεσμικού πλαισίου (παιδεία, υγεία, μεταφορές, τηλεπικοινωνίες, πληροφορική, πιστωτικό σύστημα, αναπτυξιακά κίνητρα, φορολογικό σύστημα κ.λ.π.), ενώ ο ιδιωτικός τομέας αναλαμβάνει το βαρύ φορτίο της αναπτυξιακής διαδικασίας. Απ' ότι φαίνεται ο ιδιωτικός τομέας στην χώρα μας, δεν έχει ακόμα προσαρμοστεί στις υψηλές απαιτήσεις του διεθνούς ανταγωνισμού, με συνέπεια αρκετές ιδιωτικές επιχειρήσεις να διέπονται ακόμα από την νοοτροπία του κράτους μεσάζοντα, του κράτους προστάτη. Στα πλαίσια μιας αποδοτικής αναπτυξιακής πολιτικής, αυτό το οποίο πάνω από όλα απαιτείται, είναι η δημιουργία ενός καλοκουρντισμένου θεσμικού πλαισίου και η ύπαρξη ανταγωνιστικών και δημόσιων επιχειρήσεων, οι οποίες θα παράγουν ανταγωνιστικά αγαθά και υπηρεσίες, δηλαδή ανταγωνιστικών προϊόντων εφάμιλλων των αντίστοιχων ξένων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. «ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ-ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ-ΕΠΛΟΓΕΣ», Μαρία Νεγρεπόντη Δελιβάνη, Εκδόσεις Παπαζήση, 1981.
2. «ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΔΗΜΟΣΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ», Γ.Ε.Δράκου, Εκδόσεις Α. Σταμούλης, Πειραιάς, 1986.
3. «ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΝ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ», Παναγιώτης Β. Δερτιλής, Εκδόσεις Αφοί Π. Σάκκουλα, Αθήνα.
4. «ΕΞΕΛΙΞΙΣ ΚΑΙ ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ (1950-1993)», Γεώργιος Ι. Αγαπητός, Εκδόσεις «Το οικονομικό», Κ. και Π. Συμπίλιας Α.Ε.Β.Ε., Αθήνα 1995.
5. «ΤΑ ΔΗΜΟΣΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ», Επιμέλεια Ν. Τάτσος, Εκδόσεις Συμπίλιας, Αθήνα 1991.
6. «ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΡΕΟΣ ΘΕΩΡΙΑ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΜΠΕΙΡΙΑ», Ιωάννης Σ. Βαβούρας, Εκδόσεις Παπαζήσης.
7. «ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΣ», Τεύχος 22 Ιουνίου 1995.

